

กระบวนการสื่อสารและการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชน
ในการจัดทำแผนชุมชน เทศบาลเมืองคูคต อำเภอลำลูกกา
จังหวัดปทุมธานี

นางสาวจิตติมา คำฉายทอง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท สาขาวิชาโทศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

สาขาวิชาโทศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ.2552

The Communication Process and Community Members' Participation
in Formulating Community Plans for KhuKhot Municipality of
PathumThani's Lam Luk Ka District

Miss Jittima KAWIJND

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Communication Arts
School of Communication Arts
Sukhothai Thammathirat Open University

2009

หัวข้อวิทยานิพนธ์ กระบวนการสื่อสารและการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนในการจัดทำแผนชุมชน
เทศบาลเมืองคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี

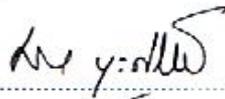
ชื่อและนามสกุล นางสาวจิตติมา คำฉายทอง

สาขาวิชา นิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์จันทนา ทองประยูร
2. รองศาสตราจารย์ ดร. พรทิพย์ ดีสมโชค

วิทยานิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2553

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์มาลี นุชศิริพันธ์)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์จันทนา ทองประยูร)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. พรทิพย์ ดีสมโชค)

ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร. สุจินต์ วิทวงศ์านนท์)

ชื่อวิทยานิพนธ์ กระบวนการสื่อสารและการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนในการจัดทำแผนชุมชน
เทศบาลเมืองคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี

ผู้วิจัย นางสาวจิตติมา คำชายทอง **รหัสนักศึกษา** 2491500399 **ปริญญา** นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์จันทนา ทองประยูร (2) รองศาสตราจารย์ ดร. พรทิพย์ ดีสมโชค
ปีการศึกษา 2552

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต (2) กระบวนการสื่อสารในการจัดทำแผนชุมชนของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต (3) การมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนในการจัดทำแผนชุมชนของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต (4) ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาด้าน การสื่อสาร ในการจัดทำแผนชุมชนของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างได้จากการสุ่มเลือกอย่างง่าย จำนวน 3 ชุมชน จากชุมชนทั้งหมด 28 ชุมชน ประกอบด้วยผู้นำ กรรมการ และสมาชิกชุมชน จำนวน 27 คน รวมทั้งเอกสารที่เกี่ยวข้องกับชุมชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบวิเคราะห์แผนชุมชน และแบบสัมภาษณ์ การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้การวิเคราะห์แผนและการสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การพรรณานาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า (1) ชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคตมีลักษณะเป็นชุมชนเมือง ที่ติดต่อกับกรุงเทพมหานคร บ้านเรือนกระจายตามการประกอบอาชีพ วัฒนธรรมหลากหลาย ประเพณี ความเชื่อ และการดำรงชีวิตประจำวันไม่แตกต่างจากประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ปัญหาในชุมชนมาจากพฤติกรรมของตัวบุคคล ระบบการจัดการสาธารณูปโภค สาธารณูปการ สถานที่ตั้งและสภาพแวดล้อมในชุมชน (2) กระบวนการสื่อสารในการจัดทำแผนชุมชน ใช้การสื่อสารที่หลากหลาย ทั้งแบบทางการและไม่ทางการ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมจากภายในและภายนอกชุมชน (3) การมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนมีศูนย์กลางอยู่ที่ผู้นำชุมชน คือ ประธานและคณะกรรมการ ชุมชน ผู้นำมีบทบาทสำคัญในการประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกมีส่วนร่วมจัดทำกิจกรรมต่างๆ ประสานขอรับงบประมาณในการพัฒนาชุมชนจากภาครัฐ และเปิดโอกาสให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในโครงการที่ชุมชนได้รับความเดือดร้อน ด้วยการจัดเวทีประชาคม เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาของชุมชนที่ตรงกับความต้องการของคนในชุมชนอย่างแท้จริง (4) ปัญหาด้านการสื่อสารในการจัดทำแผนชุมชน คือ ประชาชนได้รับข่าวสารไม่ทั่วถึง เนื่องจากเสียงตามสายไม่ชัดเจนและได้ยินไม่ทั่วถึง บางชุมชนมีการประชาสัมพันธ์น้อยเกินไปและ การแจ้งข่าวสารจากเทศบาลกระชั้นชิดเกินไป รวมทั้งการขาดความเข้าใจในการทำแผน การแก้ไขปัญหาคือ การแจ้งให้เทศบาลและผู้เกี่ยวข้องทราบและหาทางแก้ไข ส่วนปัญหาความไม่เข้าใจในการทำแผนชุมชน ใช้วิธีการสร้างความเข้าใจระหว่างผู้นำชุมชน หน่วยงานเทศบาล และสมาชิกชุมชน

คำสำคัญ กระบวนการสื่อสาร การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชน เทศบาลเมืองคูคต

Thesis title: The Communication Process and Community Members' Participation in Formulating Community Plans for KhuKhot Municipality of Pathum Thani's Lam Luk Ka District

Researcher: Miss Jittima Kamchaithong; **ID.** 2491500399; **Degree:** Master of Communication Arts;

Thesis advisors: (1) Chantana Thongprayoon, Associate Professor; (2) Dr. Pornthip Desomchok, Associate Professor; **Academic year:** 2009

Abstract

The objectives of this study are to investigate: (1) The characteristics of Khu Khot municipality in Pathum Thani's Lam Luk Ka district; (2) the communication process in formulating community plans for KhuKhot; (3) community participation in plan formulation; and (4) solutions to communication problems in the formulation process.

This qualitative research was conducted using community-plan analysis forms and interview guidelines as instruments in analyzing plans and relevant documents of selected communities inside the municipality. Twenty-seven samples were interviewed, consisting of community leaders, council members and regular community members. All of them came from three communities in the municipality that were selected from among 28 communities using the simple sampling method. An analytical-descriptive approach was used for data analysis.

Results: (1) Communities in KhuKhot municipality were urban, and bordered Bangkok. The residences were grouped according to occupation. A cultural variety existed, but traditions, beliefs and lifestyles were not different from those of Bangkokians. Problems in the communities stemmed from individual behavior; management of public utilities and public facilities; the locations and environment of individual communities. (2) Communication in formulating community plans was both formal and informal and relied on participations from inside and outside the communities. (3) Community participation was centered on the leaders: Chairmen and council members. They played important roles in public relations aimed at fostering participation by community members, coordinated with the government to obtain funding for community development and arranged forums where members could tell of problems and find appropriate solutions. (4) Communication problems stemmed from unequal information exposure due to the quality of the public-address system, a lack of public relations in some communities, slow communication by the municipality and a lack of understanding about plan formulation. Solutions were to inform the municipality and relevant personnel about the problems and come up with ways to foster better understanding between leaders, the municipality and community members.

Keywords: Communication process, participation in formulating community plans, KhuKhot municipality

กิตติกรรมประกาศ

การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจาก รองศาสตราจารย์จันทนา ทองประยูรและรองศาสตราจารย์ ดร.พรทิพย์ ดีสมโชค ที่ได้กรุณาให้ คำแนะนำและติดตามการทำวิทยานิพนธ์ ทั้งยังให้กำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มาโดย ตลอด ตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสมบูรณ์ และรองศาสตราจารย์มาลี บุญศิริพันธ์ ซึ่งกรุณาเป็นประธาน กรรมการในการสอบวิทยานิพนธ์ให้แก่ผู้วิจัย ซึ่งท่านได้ให้คำแนะนำในการทำวิจัยเป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังรวมถึงผู้ช่วยศาสตราจารย์อรสา ปานขาวและผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญทิวา ใจวัชรินณี ที่ได้เมตตาให้คำแนะนำและความรู้เพิ่มเติมในการจัดทำแบบสัมภาษณ์ที่สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัยต้องขอกราบขอบพระคุณทุกท่านมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณคณะกรรมการชุมชนและผู้ให้สัมภาษณ์ทุกท่านในทุกชุมชน ที่ท่านได้ สละเวลาอันมีค่าในการให้ข้อมูลตอบข้อซักถามและคำถาม ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความ สมบูรณ์และตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ที่สำคัญที่สุดผู้วิจัยต้องขอขอบพระคุณคุณพ่อ คุณแม่ ที่เป็นส่วนสำคัญที่ สนับสนุนในการศึกษาของผู้วิจัยมาจนถึงวันนี้ ทุกคนในครอบครัว พี่ๆ และเพื่อนๆ ทุกคน ที่คอย เป็นกำลังใจให้ตลอดเวลาในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอขอบคุณ Jazz ที่พาไปหาข้อมูลในทุกๆ ที่ ขอขอบคุณความหวังดีของทุกๆ คน ที่คอยกระตุ้นให้มีแรงในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอใจนะ หงิญแอลที่อยู่เป็นเพื่อน คอยถามความคืบหน้าการทำวิทยานิพนธ์ของพี่มาตลอด ร่วมลำบาก ด้วยกันตอนไปส่งวิทยานิพนธ์ ขอขอบคุณที่ไปเป็นเพื่อนเข้าห้องสมุด เฝียงเพลงและเสียงตลกๆ ที่ทำ ให้ไม่ง่วง ขอขอบคุณพี่เอ ที่ให้คำปรึกษาในการทำวิทยานิพนธ์ เราจะได้เรียนจบพร้อมกัน

สุดท้ายผู้วิจัยขอขอบคุณตัวเองที่บากบั่นมาจนถึงวันนี้ แม้ว่าจะมีท้อแท้บ้าง เหนื่อยบ้าง หמדกำลังใจบ้าง แต่ท้ายสุดก็หายเหนื่อย

จิตติมา คำฉายทอง

กันยายน 2553

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฌ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของการวิจัย.....	1
ปัญหาการวิจัย.....	6
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	6
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	7
ขอบเขตการวิจัย.....	8
นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย.....	8
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....	9
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	11
แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนและการพัฒนาชุมชน.....	11
แนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำแผนชุมชน.....	18
แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน.....	23
แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการพัฒนา.....	29
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	34
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	38
ประชากรและการกำหนดกลุ่มตัวอย่าง.....	38
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	39
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	40
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	40

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	42
ส่วนที่ 1 สภาพของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต.....	43
ส่วนที่ 2 กระบวนการสื่อสารในการจัดทำแผนชุมชนของชุมชนในเขตเทศบาลเมือง คูคต.....	59
ส่วนที่ 3 การมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนในการจัดทำแผนชุมชนของชุมชนในเขต เทศบาลเมืองคูคต.....	76
ส่วนที่ 4 ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาด้านการสื่อสาร ในการจัดทำแผนชุมชน ของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต.....	82
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	87
สรุปผลการวิจัย.....	87
อภิปรายผล.....	93
ข้อเสนอแนะ.....	103
บรรณานุกรม.....	105
ภาคผนวก.....	109
ก บริบทของเทศบาลเมืองคูคตและชุมชน.....	111
ข แบบสัมภาษณ์ผู้นำและสมาชิกชุมชน.....	117
รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....	125
ประวัติผู้วิจัย.....	126

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 4.1 ตารางเปรียบเทียบกระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชน ในการจัดทำแผนชุมชนเทศบาลเมืองคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี	68
ตารางที่ 4.2 ตารางเปรียบเทียบการดำเนินการจัดทำแผนชุมชนของสมาชิกชุมชน เขตเทศบาล เมืองคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี.....	71
ตารางที่ 4.3 ตารางเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชน ในการจัดทำแผนชุมชน เทศบาลเมืองคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี.....	79

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย	7
ภาพที่ 2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆในชุมชน: ปัจจัยสำคัญของการพัฒนา.....	32
ภาพที่ 2.2 กรอบแนวคิดทฤษฎี.....	37
ภาพที่ 4.1 คณะกรรมการและตัวแทนชุมชนสราสินีวิลล์ 1 เข้าร่วมประชุมรับฟังแนวทางการจัดทำ แผนชุมชนจากเจ้าหน้าที่เทศบาลเมืองคูคตและร่วมกันจัดทำแผนชุมชนของตนเอง ณ ศาลาเอนกประสงค์ชุมชนสราสินีวิลล์ 1 ตำบลคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี เมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2551.....	63
ภาพที่ 4.2 คณะกรรมการและตัวแทนชุมชนทอส.9 เข้าร่วมประชุมรับฟังแนวทางการจัดทำ แผนชุมชนจากเจ้าหน้าที่เทศบาลเมืองคูคตและร่วมกันจัดทำแผนชุมชนของตนเอง ณ ศาลาเอนกประสงค์เดชเจริญ ตำบลคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี เมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2551.....	63
ภาพที่ 4.3 คณะกรรมการและตัวแทนชุมชนจามรร่วมใจสามัคคี เข้าร่วมประชุมรับฟังแนวทางการ จัดทำแผนชุมชนจากเจ้าหน้าที่เทศบาลเมืองคูคตและร่วมกันจัดทำแผนชุมชนของ ตนเอง ณ ศาลาเอนกประสงค์เดชเจริญ ตำบลคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี เมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2551.....	64
ภาพที่ 4.4 คณะกรรมการและตัวแทนชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต จำนวน 28 ชุมชน เข้าร่วม แสดงความคิดเห็นในการจัดเวทีประชาคมเมือง ณ ห้องประชุมเทศบาลเมืองคูคต ตำบลคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ.2553.....	66
ภาพที่ 4.5 คณะกรรมการและตัวแทนชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต จำนวน 28 ชุมชน เข้าร่วม เสนอปัญหาและข้อคิดเห็นต่อแผนพัฒนาเทศบาลเมืองคูคต เพื่อนำปัญหาความ ต้องการ ที่มีความจำเป็นเร่งด่วนที่สุดและโครงการที่เกินศักยภาพของชุมชนมาจัดทำ ร่างแผนพัฒนาเทศบาลในการจัดเวทีประชาคมเมือง ณ ห้องประชุมเทศบาลเมืองคูคต ตำบลคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ.2553.....	67
ภาพที่ 5.1 กระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชน.....	91

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของการวิจัย

รากฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศเริ่มต้นที่การพัฒนาสังคมท้องถิ่น การจัดระบบการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม แม้ว่าที่ผ่านมาในภาพรวมจะมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นในหลายๆ ด้าน ทำให้ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ ความสะดวกสบายมากขึ้น เช่น การพัฒนาในการก่อสร้างถนน ติดตั้งไฟฟ้า ประปาและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ แต่อย่างไรก็ตามชุมชนและประชาชนในท้องถิ่นก็ยังคงต้องประสบปัญหาในด้านต่างๆ อยู่มาก เช่น ปัญหาทางสังคม ปัญหายาเสพติด ปัญหาความยากจน ปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน ปัญหาด้านสาธารณสุขโรค สาธารณูปการ รวมถึงปัญหาความขัดแย้งในชุมชน แต่ละชุมชนมักประสบปัญหาในลักษณะที่แตกต่างกัน ตามปัจจัยที่เอื้อต่อการเกิดปัญหา เช่น ลักษณะพื้นที่ของการจัดตั้งชุมชน ความสัมพันธ์กันทั้งภายในและภายนอกชุมชน ฯลฯ ปัจจุบันหลายๆ ชุมชนในท้องถิ่นได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการแก้ไขปัญหา โดยจัดตั้งและรวมกลุ่มกันดำเนินกิจกรรมการพัฒนา รวมถึงหาแนวทางการจัดการชุมชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนา และการแก้ไขปัญหาของชุมชนให้มีการพัฒนาที่ยั่งยืนและสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างแท้จริง แต่การจะบรรลุเป้าหมายนั้น วิธีการและรูปแบบการพัฒนาท้องถิ่นจำเป็นต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิตของสมาชิกในชุมชน บนพื้นฐานของความต้องการร่วมกันของชุมชน เพื่อช่วยส่งเสริมการพัฒนาที่ตรงกับความต้องการของสมาชิกในชุมชนท้องถิ่น

ทั้งนี้กระบวนการพัฒนาที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทุกขั้นตอนมากขึ้น ตั้งแต่การคิดวิเคราะห์ การวางแผน การทำกิจกรรม และการประเมินผลการปฏิบัติงาน ซึ่งจะช่วยให้การพัฒนา มีความเหมาะสมกับแต่ละชุมชนมากยิ่งขึ้น

กระบวนการมีส่วนร่วมนับเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาตั้งแต่ชุมชนเล็กๆ ไปจนถึงระดับประเทศซึ่งต้องใช้มติจากประชาชนในการจัดการและแก้ไขปัญหา ร่วมกัน กระบวนการมีส่วนร่วมจะก่อให้เกิดการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมกันตัดสินใจ ร่วมกันรับผิดชอบต่อผลตอบแทนจากการทำงาน ร่วมกัน ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่มีประสิทธิภาพ

ชุมชนประกอบด้วยครอบครัวหลายๆครอบครัวและกลุ่มบุคคลหลายๆกลุ่มรวมตัวเข้าด้วยกัน ที่ไม่ใช่ของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ดังนั้นวิธีการที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นการพัฒนาชุมชนที่เหมาะสมเป็นประชาธิปไตยและจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนคือ การพัฒนาที่เปิดโอกาสให้บุคคลและผู้แทนของกลุ่มบุคคลที่อยู่ในชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับชุมชน ได้เข้าไปมีส่วนร่วมกำหนดทิศทางในการพัฒนาชุมชน ร่วมตัดสินใจอนาคตของชุมชน ร่วมดำเนินกิจกรรมพัฒนาและร่วมรักษาสมบัติของชุมชน ทั้งนี้เพราะการจัดให้ผู้แทนจากกลุ่มต่างๆ ในชุมชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ เป็นการสร้างความเข้าใจร่วมกันในการดำเนินงานพัฒนาของชุมชน สร้างความยอมรับและความรับผิดชอบในฐานะที่เป็นสมาชิกของชุมชนและสร้างความรู้สึกของการเป็นเจ้าของโครงการและมีความภูมิใจในผลงาน จากกิจกรรมพัฒนาที่ตนได้มีส่วนร่วม สิ่งเหล่านี้จะเป็นพลังผลักดันให้โครงการหรือกิจกรรมการพัฒนาชุมชนหรือหมู่บ้านดำเนินไปได้อย่างราบรื่นต่อเนื่อง มีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จ

ภาครัฐได้ตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาที่ประชาชนมีส่วนร่วม จึงได้วางโครงสร้าง รูปแบบการวางแผนพัฒนาชนบทที่เปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้เสนอความเห็น โดยมีการตั้งองค์กรประชาชนในระดับหมู่บ้าน คือ “คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กม.)” ให้มีหน้าที่กำหนดกิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน คัดเลือกโครงการและดำเนินกิจกรรมพัฒนาหมู่บ้าน โดยเริ่มตั้งแต่ช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 เป็นต้นมา โดยถือหลักปรัชญาว่า การพัฒนาหมู่บ้านต้องสอดคล้องกับสภาพปัญหาและสนองความต้องการของประชาชนในระดับท้องถิ่น ดังนั้นในการจัดทำแผนพัฒนาชนบทระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด จึงควรมาจากข้อเสนอแนะของหมู่บ้านต่างๆ (อ่างใน ศูนย์พัฒนาทรัพยากรการศึกษา(CARD)มหาวิทยาลัยมหาสารคาม http://cyberclass.msu.ac.th/cyberclass/cyberclassuploads/libs/html/45147/unit05_001.htm)

การที่จะได้แผนพัฒนาจังหวัดและอำเภอที่ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจนี้จะต้องเริ่มที่หมู่บ้าน โดยการเปิดโอกาสให้คนในชุมชนหรือกลุ่มผู้แทนของคนในชุมชน(Village Stakeholders) ได้มีส่วนร่วมในการคิด วิเคราะห์และค้นหาปัญหา สร้างจินตนาการหรือเป้าหมายในการพัฒนา วางแผนอนาคตและตัดสินใจในการพัฒนาหมู่บ้าน วิธีการที่จะเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมวางแผนและตัดสินใจมีหลายวิธีที่เปิดโอกาสให้ผู้แทนกลุ่มต่างๆในชุมชนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนและตัดสินใจ และเป็นวิธีการที่จะกระตุ้นให้เกิดพลังพัฒนาหมู่บ้านในเชิงสร้างสรรค์

เทศบาลเมืองคูคต เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความใกล้ชิดกับประชาชน จากแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ.2554-2556) ภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนาและแนวทางการพัฒนา เทศบาลคือ ใช้หลักการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปี โดยสนับสนุนให้มีการจัดทำแผนชุมชน ทั้งหมด 28 ชุมชนของเทศบาล โดยมีการแต่งตั้งคณะทำงาน ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของเทศบาล คอยให้คำแนะนำในการจัดทำ ให้ความช่วยเหลือในด้านวิชาการ สนับสนุนข้อมูลในการจัดทำแผนชุมชน และสนับสนุนการนำ(ร่าง)แผนชุมชน นำเสนอให้มีประชาพิจารณ์ต่อสมาชิกในชุมชน ตลอดจนพิจารณาโครงการ/กิจกรรมที่ต้องการดำเนินการร่วมกับชุมชน และโครงการที่เกินขีดความสามารถของทุกชุมชนมาจัดเวทีประชาคม เพื่อสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในพื้นที่ เพื่อเชื่อมต่อยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลกับปัญหาความต้องการของประชาชน ให้เกิดการ ทำงานร่วมกันของภาคีการพัฒนา เกิดเป็นผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ และตอบสนองความต้องการของประชาชน(อ้างในแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ.2554-2556) เทศบาลเมืองคูคต)

การพัฒนาท้องถิ่นในเขตเทศบาลเมืองคูคต ถือเป็นเป้าหมายที่สำคัญที่สุดของเทศบาลเมืองคูคต ที่จะต้องพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญก้าวหน้าในทุกๆด้าน เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนเองให้เกิดความอยู่ดีกินดี สามารถพึ่งพาตนเองได้และได้รับการดูแลตามสมควรจากทางราชการ เทศบาลเมืองคูคตจึงได้จัดตั้งชุมชนและมีการเลือกตั้งคณะกรรมการชุมชนขึ้นตามระเบียบเทศบาลเมืองคูคต ว่าด้วยการจัดตั้งชุมชนและเลือกตั้งคณะกรรมการชุมชนพัฒนาเทศบาล พ.ศ. 2543 และแก้ไขเพิ่มเติม ข้อ 5(5.3) พ.ศ.2544

ในเขตเทศบาลเมืองคูคต จังหวัดปทุมธานี ได้จัดตั้งชุมชนขึ้นจำนวน 28 ชุมชน ตามแนวนโยบายของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย เพื่อให้การบริหารงานของชุมชนย่อยในเขตเทศบาลเมืองคูคตเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) ประเด็นหลักในการพัฒนา คือ “คน” เพราะคนคือปัจจัยหลักที่จะเป็นผู้นำการพัฒนาในส่วนอื่นๆ โดยคณะเทศมนตรีเมืองคูคต มีนโยบายในการพัฒนาชุมชน เพื่อเป็นรากฐานในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต มีรูปแบบของชุมชนเมือง โดยภาพรวมนั้น ประชาชนในชุมชนมีการประกอบอาชีพที่หลากหลาย แต่ส่วนใหญ่มีอาชีพรับราชการ พนักงานบริษัท ห้างร้าน ประมาณร้อยละ 95 และประกอบอาชีพเกษตรกรรม ประมาณร้อยละ 5 ลักษณะชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต เป็นชุมชนที่พักอาศัย แต่ละชุมชนมีประธานและคณะกรรมการชุมชน ทำหน้าที่ประสานงานกับเทศบาลเมืองคูคต (อ้างใน แผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. 2550-2552) เทศบาลเมืองคูคต)

คณะกรรมการชุมชน นับว่ามีบทบาทภาระหน้าที่ที่สำคัญ ในการเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชน โดยการสื่อสารกับประชาชนในรูปแบบต่างๆ การสอบถามเพื่อรับทราบปัญหาความเดือดร้อนและความต้องการของสมาชิกในชุมชน คณะกรรมการชุมชนจะรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนเป็นอย่างดี ตามบทบาทของคณะกรรมการชุมชนที่ต้องสื่อสารกับสมาชิกในชุมชนอยู่เป็นประจำ สม่ำเสมอ และเมื่อทราบปัญหา ความต้องการของชุมชนแล้ว คณะกรรมการนี้จะเป็นผู้เสนอแผนงานและโครงการเพื่อประสานความร่วมมือกับหน่วยงานเทศบาลในการดำเนินกิจกรรม โครงการ ให้ตรงตามวัตถุประสงค์และความต้องการที่แท้จริงของคนในชุมชนอย่างทั่วถึง นอกจากนี้คณะกรรมการชุมชนยังมีบทบาทที่สำคัญในการสนับสนุน ส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนของตนเองมีความสำนึกและร่วมใจกันพัฒนา ตลอดจนสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน (อ้างในระเบียบเทศบาลเมืองคูคต ว่าด้วย การจัดตั้งชุมชนและเลือกตั้งคณะกรรมการชุมชนพัฒนาเทศบาล พ.ศ.2543 และ แก้ไขเพิ่มเติม ข้อ 5 (5.3) พ.ศ.2544)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 และนโยบายของภาครัฐ มุ่งการแก้ไขปัญหาความยากจน สนับสนุนให้ประชาชนร่วมคิด ร่วมทำแผนชุมชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและเอาชนะความยากจน โดยมีเป้าหมายให้มีแผนชุมชน ครอบคลุมทั่วประเทศ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนหรือท้องถิ่นของตนเองให้เป็นไปตามที่ต้องการและสามารถแก้ปัญหาที่ชุมชนเผชิญอยู่ร่วมกัน

แผนชุมชนเกิดขึ้นจากการรวมตัวของคนในชุมชน ที่จัดทำแผนขึ้นมา เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน โดยสมาชิกของชุมชนร่วมกันคิดร่วมกันค้นหาปัญหาที่เกิดขึ้น การเรียนรู้ร่วมกันในการกำหนดเป้าหมายกิจกรรม แนวทางการพัฒนา ตลอดจนการจัดเวทีประชาคม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อนำไปสู่การพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชน ยึดหลักการพึ่งตนเอง ลดการพึ่งพิงภายนอก ด้วยการคำนึงถึงศักยภาพ ทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในชุมชนเป็นหลัก โดยมีหน่วยงานภาครัฐคอยให้การสนับสนุนส่งเสริมชุมชนในด้านการให้ความรู้ งบประมาณและทรัพยากรเบื้องต้น เพื่อเป็นรากฐานในการจัดการชุมชนที่มีประสิทธิภาพต่อไปในอนาคต (อ้างใน จารุพงศ์ พลเดช WWW.STABUNDAMRONG.GO.TH/INTEREST/CDD.PLAN.PDF)

ขั้นตอนการดำเนินงานจัดทำแผนชุมชน เริ่มต้นที่การวางแผน คือการตัดสินใจล่วงหน้าว่าจะทำอะไร ทำที่ไหน ทำอย่างไร ทำเมื่อใดและใครเป็นผู้ทำ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล กำหนดประเด็นและจัดลำดับความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อ

กำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหา การปฏิบัติตามแนวทางที่วางไว้ จนถึงการประเมินผลการดำเนินงานการพัฒนาตามที่ได้กำหนดไว้

กระบวนการสื่อสาร เป็นกระบวนการที่สำคัญในการสร้างความเข้าใจและการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนในชุมชน ในการระดมความคิด การแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาองค์กรวมของชุมชนท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็ง โดยยึดหลักการบริหารจัดการบนพื้นฐานของความร่วมมือร่วมใจของสมาชิกในชุมชน

นอกจากนี้กระบวนการสื่อสารยังเป็นเครื่องมือของระบบการเชื่อมโยงสร้างสายใยทางความคิด และความเข้าใจร่วมกันระหว่างสมาชิกในชุมชน อาจกล่าวได้ว่า การสื่อสารด้วยรูปแบบและช่องทางที่เหมาะสม มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนทางความคิด ทักษะคิดและประสบการณ์ต่างๆ เป็นสื่อกลางในการสร้างความเข้าใจ ตลอดจนสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนในชุมชน ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน รวดเร็ว สามารถเข้าถึงสมาชิกในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในรูปแบบของการสื่อสารระหว่างบุคคล แบบเผชิญหน้า การสื่อสารที่มีสื่อกันหรืออาศัยสื่อต่างๆ เช่น สื่ออิเล็กทรอนิกส์ สื่อเฉพาะกิจ สื่อประเพณี สื่อท้องถิ่น และสื่อมวลชน ที่เข้ามามีบทบาทในการสร้างความเข้าใจกันระหว่างสมาชิกในชุมชน

อย่างไรก็ตามการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคตให้เกิดผลสูงสุด จะต้องมีการศึกษาและเรียนรู้ ปัญหาของชุมชน ตลอดจนสะท้อนความคิดเกี่ยวกับประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ทั้งในเรื่องสภาพของปัญหาที่เกิดขึ้นภายในและภายนอกชุมชน การสื่อสารระหว่างคนในชุมชน เพื่อจะได้นำมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาคุณภาพการสื่อสารให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และด้วยสภาพความแตกต่างของพื้นที่ ความหลากหลายของเชื้อชาติ ความคิดและข้อจำกัดของการพัฒนาในเขตเทศบาลเมืองคูคต หากไม่ได้รับความร่วมมือหรือการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนแล้ว ก็จะทำให้การพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคตเป็นไปด้วยความยากลำบากและไม่ได้ผลเท่าที่ควร ผู้วิจัยในฐานะที่มีบทบาทหน้าที่ในการดำเนินงานประสานความร่วมมือกับชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต จึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน รวมถึงระดับการมีส่วนร่วมและปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสาร ความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารกับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ น่าจะเอื้อต่อการสร้างความเข้าใจและช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้นในชุมชน ซึ่งเป็นส่วนสนับสนุนให้สมาชิกทุกคนในชุมชนร่วมมือร่วมใจกัน ลงมือปฏิบัติ และเกิดการพัฒนาร่วมกันได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น ทั้งการสร้างควมสามัคคีในชุมชน การรวมกลุ่มเพื่อกำหนดกิจกรรมในชุมชน การ

สื่อสารระหว่างสมาชิกในชุมชน ทั้งนี้แนวทางในการพัฒนาการสื่อสารที่เป็นไปอย่างมีระบบ และมีแบบแผนนั้น ผู้นำชุมชนมีบทบาทสำคัญในการสื่อสารกับสมาชิกในชุมชน

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาสภาพของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต กระบวนการสื่อสารและการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนในการจัดทำแผนชุมชนของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต บทบาทของผู้นำชุมชนในการสร้างการมีส่วนร่วม ตลอดจนปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาด้านการสื่อสาร ในการจัดทำแผนชุมชน เพื่อนำข้อมูลจากการศึกษาชุมชนไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาระบบการจัดการชุมชนในด้านการสื่อสารและการสร้างการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน ให้เกิดความสำเร็จในการเป็นชุมชนที่เข้มแข็งและมีการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

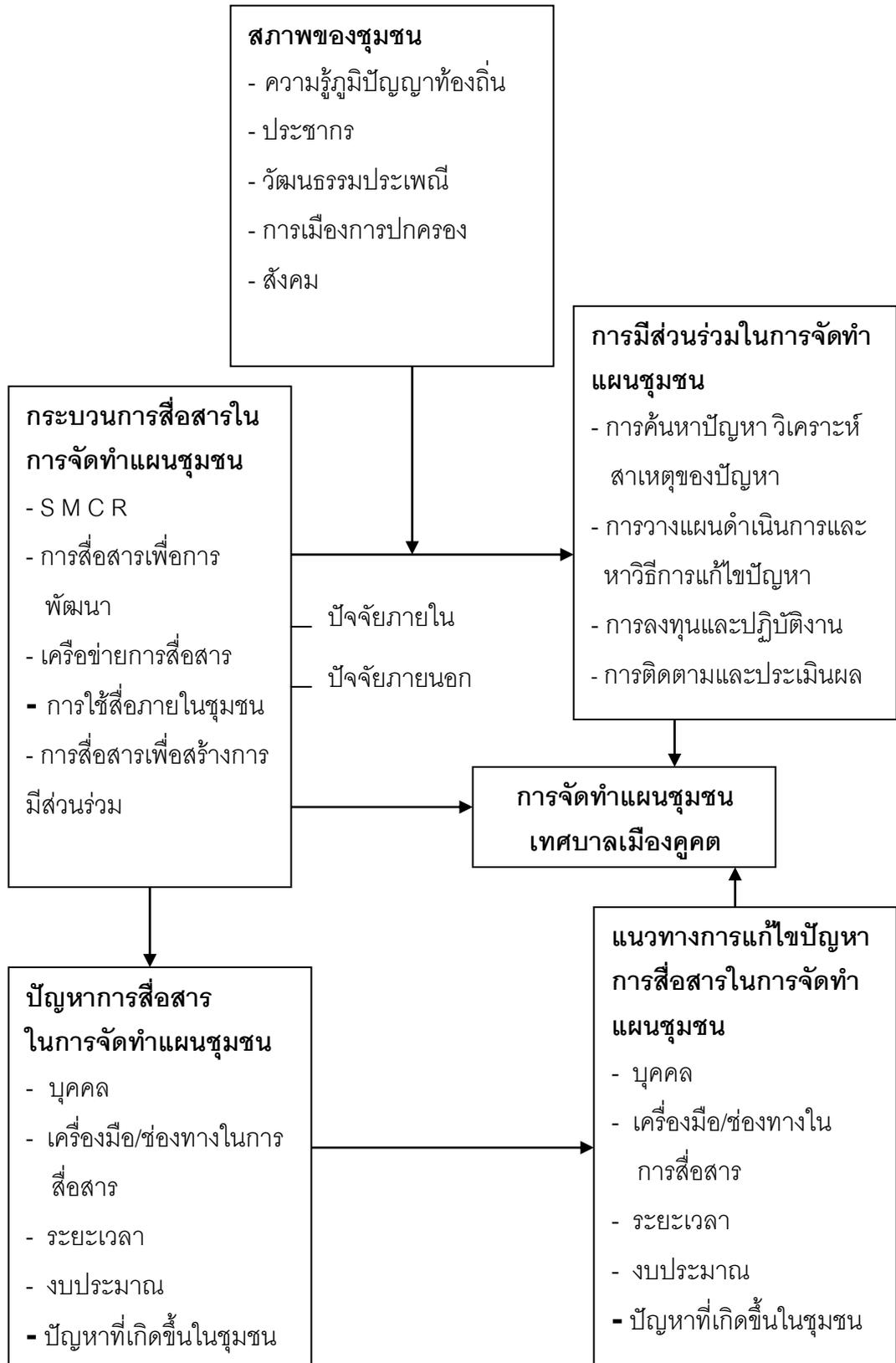
2. ปัญหาการวิจัย

- 2.1 สภาพของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคตเป็นอย่างไร
- 2.2 กระบวนการสื่อสารในการจัดทำแผนชุมชนของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคตเป็นอย่างไร
- 2.3 การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชนของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคตเป็นอย่างไร
- 2.4 อะไรคือปัญหาด้านการสื่อสารที่เกิดขึ้นในการจัดทำแผนชุมชนของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 3.1 เพื่อศึกษาสภาพของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต
- 3.2 เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารในการจัดทำแผนชุมชนของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต
- 3.3 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนในการจัดทำแผนชุมชนของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต
- 3.4 เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาด้านการสื่อสาร ในการจัดทำแผนชุมชนของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต

4 กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

5. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่อง กระบวนการสื่อสารและการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนในการจัดทำแผนชุมชน เทศบาลเมืองคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ในครั้งนี้มุ่งศึกษาเพื่อศึกษาปัญหา กระบวนการสื่อสาร การมีส่วนร่วมและการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนเขตเทศบาลเมืองคูคต จำนวน 3 ชุมชน โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง ที่ประกอบด้วย คณะกรรมการชุมชน สมาชิกชุมชนที่มีทะเบียนบ้านอยู่ในเขตเทศบาลเมืองคูคต และมีอายุ 18 ปีขึ้นไป รวมทั้งสมาชิกสภาเทศบาลเมืองคูคตที่รับผิดชอบดูแลชุมชนทั้ง 3 ชุมชน และเจ้าหน้าที่เทศบาลเมืองคูคต ได้แก่ นักพัฒนาชุมชนและเจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การพรรณนาและหาความสัมพันธ์ของความคิดเห็นของแต่ละกลุ่ม และสรุปข้อมูลเป็นผลการศึกษา ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย เริ่มตั้งแต่เดือนเมษายน 2551 ถึง เดือนกรกฎาคม 2553

6. นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการสื่อสารและการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชน ในการจัดทำแผนชุมชน เทศบาลเมืองคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี สามารถนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัยได้ดังนี้

6.1 ชุมชน หมายถึง การรวมตัวกันของคนกลุ่มหนึ่งประกอบด้วยผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชน โดยมีการทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง

6.2 สภาพของชุมชน หมายถึง ลักษณะการดำเนินชุมชนในด้านความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชากร วัฒนธรรม ประเพณี การเมืองการปกครองและด้านสังคม รวมถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน

6.3 การจัดทำแผนชุมชน หมายถึง การรวมตัวกันของคนในชุมชนในการเสนอความต้องการ ความคิดเห็น และปัญหาชุมชน มีจัดทำโครงการขึ้นมาเสนอต่อเทศบาล เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนของตนเอง ตามความต้องการและการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน

6.4 การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชน หมายถึง การให้ประชาชนในชุมชนได้เรียนรู้ คิดค้นปัญหา แสดงความคิดเห็น วางแผน ตัดสินใจและกำหนดกิจกรรมการแก้ไข

ปัญหาร่วมกัน เพื่อให้ได้มาซึ่งแนวทางการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชนที่ตรงกับความต้องการของสมาชิกในชุมชนอย่างแท้จริง

6.5 กระบวนการสื่อสารในการจัดทำแผนชุมชน หมายถึง กระบวนการถ่ายทอดสารของสมาชิกในชุมชน ซึ่งประกอบด้วย ประธานคณะกรรมการชุมชน คณะกรรมการชุมชน สมาชิกในชุมชน สมาชิกสภาเทศบาลเมืองคูคต เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน และนักพัฒนาชุมชน เกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของสมาชิกในชุมชนผ่านช่องทางต่างๆ เพื่อนำมาจัดทำแผนชุมชน

6.6 เทศบาลเมืองคูคต หมายถึง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเทศบาลที่มีความใกล้ชิดกับประชาชน จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติเทศบาลมีพื้นที่ตั้งอยู่ที่ตำบลคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี

6.7 การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม หมายถึง การติดต่อสัมพันธ์กันในชุมชน เพื่อให้เกิดความเข้าใจ รวมถึงความร่วมมือ ร่วมแรงร่วมใจกัน

6.8 ปัญหาการสื่อสารในการจัดทำแผนชุมชน หมายถึง สิ่งที่ทำให้การสื่อสารในการจัดทำแผนชุมชนไม่ได้รับความสะดวก ไม่มีประสิทธิภาพหรือไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

6.9 แนวทางการแก้ไขปัญหาการสื่อสารในการจัดทำแผนชุมชน หมายถึง วิธีการแก้ไขอุปสรรคที่ทำให้การสื่อสารในการจัดทำแผนชุมชนไม่มีประสิทธิภาพและไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

7.1 เพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษาลักษณะสภาพของชุมชนเขตเทศบาลเมืองคูคต

7.2 เพื่อรับทราบกระบวนการสื่อสารในการจัดทำแผนชุมชนของสมาชิกชุมชนเขตเทศบาลเมืองคูคตว่าเป็นอย่างไร

7.3 เพื่อรับทราบการมีส่วนร่วมการจัดทำแผนชุมชนของสมาชิกชุมชนเขตเทศบาลเมืองคูคต

7.4 เพื่อรับทราบปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาด้านการสื่อสารในการจัดทำแผนชุมชน ซึ่งถือเป็นประเด็นสำคัญในการในการสร้างองค์ความรู้ในการพัฒนาชุมชน

7.5 เพื่อสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการสื่อสารของชุมชน ในการเป็นกรณีตัวอย่าง การจัดการการสื่อสารชุมชนในการจัดทำแผนชุมชนที่จะนำไปสู่การพัฒนาการจัดการสื่อสาร ชุมชนในการจัดทำแผนชุมชนของชุมชนอื่นๆต่อไป

7.6 เพื่อเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้าน การเป็นฐานข้อมูลในการจัดทำแผนงานโครงการและการจัดสรรงบประมาณสนับสนุน เพื่อแก้ไข ปัญหาความเดือดร้อนของชุมชน

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยที่มุ่งอธิบายรูปแบบ วิธีการของกระบวนการสื่อสารและการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดทำแผนชุมชน ในพื้นที่ชุมชนที่นำมาใช้เป็นกรณีศึกษา รวมถึงการแสวงหาแนวทางที่จะใช้การสื่อสารมาเป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างความเข้าใจและพัฒนาชุมชนร่วมกันของสมาชิก เพื่อเสริมศักยภาพการจัดการภายในชุมชน ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสารและการมีส่วนร่วมของชุมชน จึงได้นำเสนออธิบายในประเด็นที่สำคัญและสอดคล้องกับหัวข้อการศึกษา ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนและการพัฒนาชุมชน
2. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำแผนชุมชน
3. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน
4. แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการพัฒนา
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนและการพัฒนาชุมชน

แนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน เป็นแนวความคิดหนึ่งที่ประเทศไทยได้รับเข้ามาจากประเทศทางตะวันตกเมื่อประมาณปี พ.ศ.2500 โดยมีความเชื่อกันว่า แนวความคิดนี้ดีที่สุดในการนำไปพัฒนาชุมชนทั้งในชุมชนชนบทและชุมชนเมือง

1.1 ความหมายของคำว่าชุมชน

สุเทพ เชาวลิต (2524: 16) กล่าวว่า “ชุมชน” หมายถึง กลุ่มคนที่มีความคิดไปในทางเดียวกันและสามารถรวมกำลังกันดำเนินกิจกรรมใดๆ เพื่อประโยชน์ร่วมกันได้

ประเวศ ะสี (2539 อ้างถึงในอนุชาติ พวงลำสีและวีรบูรณ์ วิสารทสกุล 2541: 4 และ กนกรัตน์ ยศไกร 2543: 53) ได้ให้ความหมายของคำว่า ชุมชน ว่า เป็นการที่ประชาชนจำนวนหนึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีอุดมคติร่วมกันหรือมีความเชื่อร่วมกันในบางเรื่อง

มีการติดต่อสื่อสารกันหรือมีการรวมกลุ่มกัน มีความเชื่ออาทรต่อกัน มีความรัก มีมิตรภาพมีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติบางสิ่งบางอย่างและมีระบบการจัดการในระดับกลุ่ม

จากความหมายของคำว่าชุมชน ชุมชนจะต้องมีส่วนประกอบดังนี้

1. ประชาชน หรือกลุ่มคน
2. มีอาณาบริเวณหรือพื้นที่ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติหรือที่มนุษย์สร้างขึ้น
3. มีความสัมพันธ์และปฏิบัติต่อกันของประชาชนในชุมชน
4. มีประโยชน์ ความสนใจและประเพณีบางประการร่วมกัน (อ้างใน วิรัช

วิรัชนิภาวรรณ 2532: 2-3)

จากความหมายข้างต้น กล่าวสรุปได้ว่า ชุมชน หมายถึง กลุ่มบุคคลที่รวมกลุ่มกัน มีขอบเขตอันเดียวกัน และผู้คนเหล่านั้นมีการพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีการติดต่อซึ่งกันและกัน มีความสนใจร่วมกันอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อรับประโยชน์ร่วมกัน

1.2 ชนิดของชุมชน

สุเทพ เชาวลิต (2524: 2-3) กล่าวว่า ชุมชน แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ ชุมชนชนบทและชุมชนเมือง

ชุมชนชนบท (Rural community) หมายถึง ชุมชนที่มีความเป็นอยู่อย่างกันเอง มีความใกล้ชิดสนิทสนมกันแบบ Face to Face ทุกคนรู้จักกันแบบส่วนตัว มีความสัมพันธ์กันแบบปฐมภูมิ (Primary relationship) ประชาชนในชนบทจะประพฤติตนตามบรรทัดฐาน (Norms) เป็นอันดี จารีตประเพณีของ ท้องถิ่นเป็นเรื่องสำคัญที่ทุกคนยอมรับและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด

อาชีพของชาวชนบทจะผูกพันอยู่กับธรรมชาติและพื้นดินเป็นส่วนใหญ่ เช่น การเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ ซึ่งนับว่าเป็นอาชีพหลัก การประกอบอาชีพ ทัศนคติและแบบของพฤติกรรมคล้ายคลึงกันมาก

ความหนาแน่นของประชากรในชนบทมีไม่มากนักเมื่อเทียบกับในเมือง แต่จำนวนสมาชิกในครอบครัวมีมากกว่า วัดและโรงเรียนเป็นสถาบันทางสังคม (Social institutions) ที่มีความสำคัญมากในสังคมชนบท

ชุมชนเมือง (Urban community) หมายถึง ชุมชนที่มีคนหนาแน่นมาก ผู้คนรู้จักกันอย่างไม่ทั่วถึง มีความสัมพันธ์กันแบบทุติยภูมิ (Secondary relationship) เป็นความสัมพันธ์ในด้านสังคม ที่สร้างขึ้นเพราะหน้าที่การงาน เช่น ระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชา พ่อค้ากับลูกค้า นายจ้างกับลูกจ้าง ความสัมพันธ์ที่มีขึ้นมีสิ่งจอมปลอมแฝงไว้

มากกว่าชนบท เมื่อหมดหน้าที่การงานก็อยู่กันแบบตัวใครตัวมัน ชุมชนเมืองมีลักษณะเป็น ศูนย์กลางของกิจกรรมทางสังคมต่างๆ เช่น เป็นศูนย์กลางทางการค้า การปกครอง เศรษฐกิจ การศึกษา การนันทนาการ การคมนาคมและอื่นๆ

จากความหมายข้างต้น กล่าวสรุปได้ว่า ชุมชนชนบท มีลักษณะชุมชนที่มีความ เป็นอยู่อย่างกันเอง มีความใกล้ชิดสนิทสนมกันแบบส่วนตัว ความหนาแน่นของประชากรในชนบท มีไม่มากนักเมื่อเทียบกับในเมือง ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งมีความแตกต่าง จากชุมชนเมืองคือ ชุมชนเมืองมีประชากรหนาแน่นมากและรู้จักกันไม่ทั่วถึง ชุมชนเมืองมีลักษณะ เป็นศูนย์กลางของกิจกรรมทางสังคมต่างๆ เช่น เป็นศูนย์กลางทางการค้า การปกครอง เศรษฐกิจ การศึกษา การนันทนาการ การคมนาคมและอื่นๆ

1.3 ความหมายของการพัฒนาชุมชน

การพัฒนาชุมชน (Community development) ประกอบด้วยคำสองคำคือ คำว่า “พัฒนา” และ “ชุมชน”

เมื่อนำคำสองคำมารวมกันเป็น “พัฒนาชุมชน” ก็หมายถึงการเปลี่ยนแปลง ชุมชนให้ดีขึ้นหรือเจริญขึ้นทุกๆ ด้านนั่นเอง นั่นคือจะต้องพัฒนาคน กลุ่มชน สิ่งแวดล้อมทางด้าน วัตถุหรือสาธารณสมบัติและพัฒนาภาวะทางเศรษฐกิจและสังคมควบคู่ไปด้วยกัน

A. Dunham (1958: 3 อ้างในสัญญา สัญญาวิวัฒน์ 2523: 20) การพัฒนา ชุมชน คือ การรวมกำลังดำเนินการ ปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนให้ชุมชนมีความเป็น ปึกแผ่นและดำเนินงานไปในแนวทางที่ตนต้องการ การทำงานพัฒนาชุมชนนั้น ในขั้นแรกจะต้อง อาศัยการร่วมกำลังกันของราษฎรในชุมชนนั้นในการช่วยเหลือตนเองและร่วมกันดำเนินงาน แต่ มักจะได้รับความช่วยเหลือทางด้านวิชาการด้วย จากหน่วยราชการหรือองค์กรอาสาสมัครอื่นๆ

“การพัฒนาชุมชน เป็นขบวนการที่มุ่งส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น โดยความร่วมมืออย่างจริงจังของประชาชน และควรจะเป็นความคิดริเริ่มของประชาชนเอง ด้วย แต่ถ้าหากประชาชนไม่รู้จักคิดริเริ่มก็ให้ใช้เทคนิคกระตุ้นเตือนให้เกิดความคิดริเริ่มขึ้น ทั้งนี้ เพื่อให้กระบวนการนี้ได้รับการตอบสนองจากประชาชนด้วยความกระตือรือร้นอย่างจริงจัง

สุวิทย์ ยิงวรรณ (2509: 57 อ้างใน วิรัช วิรัชนิภาวรรณ 2551: 11) ได้ให้ ความหมายของคำว่า การพัฒนาชุมชน ไว้ดังนี้

1. การปรับปรุงส่งเสริมให้ชุมชนใดชุมชนหนึ่งดีขึ้นหรือมีวิวัฒนาการดีขึ้น
2. การส่งเสริมให้ชุมชนนั้นๆ มีวิวัฒนาการดีขึ้น คือ เจริญทางด้านเศรษฐกิจ

สังคม และวัฒนธรรม

3. การพัฒนาชุมชนนั้น จะต้องพัฒนาทางด้านวัตถุและพัฒนาด้านจิตใจ การพัฒนาด้านวัตถุ คือ การสร้างความเจริญให้แก่ชุมชน เพื่อส่งเสริมให้เกิดมีหรือเปลี่ยนแปลงในสิ่งที่เราเห็นโดยแจ้งชัด เช่น การส่งเสริมด้วยการผลิตผล การส่งเสริมระบบขนส่ง การคมนาคม การชลประทาน ฯลฯ

การพัฒนาด้านจิตใจ คือ การสร้างความเจริญ โดยจะมุ่งให้การศึกษาอบรมประชาชน ซึ่งรวมทั้งการให้การศึกษาตามโรงเรียน มหาวิทยาลัย ตามโครงการของกระทรวงศึกษาธิการและการศึกษานอกระบบโรงเรียนให้ได้รับการศึกษาอย่างดี

4. การพัฒนาชุมชน คือ กระบวนการที่มุ่งส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น ทั้งนี้โดยประชาชนเข้าร่วมมือและริเริ่มดำเนินการเอง

องค์การสหประชาชาติ (The United Nation Organization) (อ้างในสนธิญา พลศรี 2550: 94-95) ได้ให้ความหมายว่าการพัฒนาชุมชน เป็นกระบวนการรวมกำลังระหว่างประชาชนในชุมชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล เพื่อปรับปรุงสภาพทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนนั้นๆ ให้เจริญยิ่งขึ้นและผสมผสานเข้าเป็นชีวิตของชาติ ทำให้ประชาชนสามารถอุทิศตนเองเพื่อความก้าวหน้าของประเทศชาติได้อย่างเต็มที่

กรมการพัฒนาชุมชนของประเทศไทย (อ้างในสนธิญา พลศรี 2550: 94-95) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การพัฒนาชุมชน คือ การพัฒนาความรู้ความสามารถของประชาชน เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในการช่วยตนเอง เพื่อนบ้านและชุมชน ให้มีมาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยการร่วมมือกันระหว่างประชาชนกับรัฐบาล เป็นวิธีการที่นำเอาบริการของรัฐบาลผนวกเข้ากับความต้องการของประชาชนเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น

นักวิชาการพัฒนาชุมชนของไทย คือ พัฒน์ บุญรัตพันธุ์ นิรุติ ไชยกุล ไพรัตน์ เดชะรินทร์ ยุวัฒน์ วุฒิเมธี และสัญญา สัญญาวิวัฒน์ ได้ให้ความหมายคล้ายคลึงกันว่า การพัฒนาชุมชน เป็นกระบวนการที่รัฐบาลและประชาชนในชุมชนร่วมมือกันวางแผน เพื่อปรับปรุง สร้างสรรค์ชุมชนให้เจริญก้าวหน้าตามความต้องการของประชาชนในชุมชน โดยอาศัยความคิดริเริ่ม การพึ่งตนเองของประชาชนเป็นสำคัญ แต่ถ้าหากประชาชนไม่เกิดความคิดริเริ่มด้วยตนเอง นักพัฒนาก็ต้องใช้เทคนิคกระตุ้นให้เกิดความคิดริเริ่มขึ้น และถ้าหากเกินขีดความสามารถของชุมชน ก็ขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่างๆ ภายนอกชุมชน (อ้างในสนธิญา พลศรี 2550: 94-95)

จากความหมายข้างต้น กล่าวสรุปได้ว่า การพัฒนาชุมชน คือ การดำเนินการที่มุ่งส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น โดยอาศัยการรวมกำลังกันของคนในชุมชนในการ

ช่วยเหลือตนเองและร่วมกันดำเนินงาน เพื่อเสริมสร้างท้องถิ่นให้ก้าวหน้าทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและการดูแลตนเองตามระบอบประชาธิปไตย

1.4 แนวความคิดของการพัฒนาชุมชน

สนธยา พลศรี (2545: 43-46) กล่าวว่า การพัฒนาชุมชนมีแนวคิดที่สำคัญ ดังนี้

1. คนเป็นทรัพยากรที่สำคัญมากที่สุดของชุมชน ปรัชญาของการพัฒนาชุมชนเชื่อมั่นในความสามารถของคน การดำรงอยู่หรือการล่มสลายของชุมชนการพัฒนา หรือเสื่อมถอยของชุมชน ขึ้นอยู่กับคนในชุมชนเป็นสำคัญ การพัฒนาชุมชนจึงต้องให้คนเป็น ศูนย์กลางของการพัฒนา คือพัฒนาคนให้มีขีดความสามารถในการพัฒนาตนเองและชุมชนจนมี มาตรฐานในการดำรงชีวิตหรือมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความพร้อมที่จะพัฒนาชุมชนของตนเองใน ระดับหนึ่ง

2. การมีส่วนร่วมของประชาชน การพัฒนาชุมชนเป็นการเปิดโอกาสให้ ประชาชนในชุมชนได้เข้ามาร่วมคิด ร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในทุกๆขั้นตอน ทั้งร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมประเมินผลและร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่า การพัฒนาชุมชนเป็นของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนจึง เป็นแนวคิดที่สำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาชุมชน

3. การช่วยเหลือตัวเองของชุมชน จากความเชื่อในปรัชญาเรื่องศักยภาพ และพลังความสามารถของชุมชน การพัฒนาชุมชนจึงเป็นการเสริมสร้างขีดความสามารถของ ประชาชนและชุมชนให้สามารถที่จะพัฒนาชุมชนได้ด้วยตนเอง การขอความช่วยเหลือจาก ภายนอกชุมชน ต้องเป็น สิ่งที่เกิดขีดความสามารถของชุมชนเท่านั้น เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง และพึ่งตนเองได้ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ศีลธรรม และสุขภาพ (ประเวศ วะสี 2541: 10 อ้างใน สนธยา พลศรี (2545: 43-46))

4. การใช้ทรัพยากรในชุมชน การพัฒนาชุมชนโดยผลประโยชน์ย่อม เกิดขึ้นแก่ชุมชนนั้น ดังนั้น นอกจากการพัฒนาด้วยการช่วยตนเองของคนในชุมชนแล้ว ต้องใช้ ทรัพยากรต่างๆ เช่น คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และทรัพยากรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่มีอยู่ใน ชุมชน ไม่หวังพึ่งพาจากภายนอกชุมชน เพราะชุมชนอื่นๆ ก็มีความจำเป็นที่จะต้องใช้ทรัพยากรใน การพัฒนาชุมชนของตนเช่นเดียวกัน ในเรื่องของการใช้ทรัพยากรเพื่อการพัฒนาชุมชนนี้ ส่วนหนึ่ง รัฐบาลจะให้การสนับสนุน แต่มักจะเป็นโครงการขนาดใหญ่ ต้องใช้ทรัพยากรมาก เป็นแผนและ โครงการที่รัฐดำเนินการผ่านหน่วยงานราชการ ไม่ใช่เป็นแผนและโครงการพัฒนาของประชาชนใน ชุมชน

5. การริเริ่มของประชาชนในชุมชน ปรัชญาของการพัฒนาชุมชนเชื่อในสิทธิเสรีภาพของคน การพัฒนาชุมชนต้องเกิดจากความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในชุมชน โดยประชาชนเป็นผู้ริเริ่มในการจัดทำโครงการ ไม่ใช่ถูกกำหนดโดยบุคคลหรือหน่วยงานนอกชุมชน การดำเนินงานพัฒนาในขั้นตอนนี้ต้องให้ประชาชนในชุมชนเป็นผู้รับผิดชอบ หน่วยงานอื่นๆ ควรเป็นหน่วยที่สนับสนุนส่งเสริมเท่านั้น แนวความคิดดังกล่าวนี้ จะเกิดขึ้นได้โดยวิธีให้การศึกษาแก่ชุมชนจนมีความรู้ ความสามารถในระดับที่เรียกว่า คิดเป็น ทำเป็น จนมีความสามารถที่จะค้นหาปัญหา วิธีการแก้ไขปัญหา และการดำเนินการแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง

6. ชีตความสามารถของชุมชนและรัฐบาล การพัฒนาชุมชนมุ่งเน้นให้ดำเนินการโดยคนและทรัพยากรในชุมชนเป็นสำคัญ เพราะรัฐบาลมีขีดความสามารถจำกัด ทั้งบุคลากร งบประมาณหรือทรัพยากร ระบบการบริหารและดำเนินงานพัฒนา ส่วนประชาชนในชุมชนเองก็มีขีดจำกัดในเรื่องความไม่พร้อมของคนและทรัพยากรที่ใช้ในการพัฒนาไม่เพียงพอ ดังนั้น การจะดำเนินงานพัฒนาชุมชนในชุมชนใดจึงต้องคำนึงถึงขีดความสามารถของชุมชนและรัฐบาล กล่าวคือชุมชนที่มีความพร้อมมากก็พึ่งขีดความสามารถของตนเองมาก ชุมชนที่มีความพร้อมน้อย รัฐบาลก็เข้าไปให้ความสนับสนุนมากขึ้น ชีตความสามารถของชุมชนและรัฐนี้จะต้องเป็นสัดส่วนและสอดคล้องซึ่งกันและกัน

7. การร่วมมือกันระหว่างรัฐกับประชาชน การพัฒนาชุมชนจะประสบความสำเร็จได้ ต้องเกิดจากการร่วมมือกันระหว่างรัฐบาลและประชาชน ไม่ปล่อยให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งรับผิดชอบเพียงฝ่ายเดียว เพราะทั้งรัฐบาลและประชาชนในชุมชนต่างก็มีขีดความสามารถที่จำกัด ไม่สามารถดำเนินงานพัฒนาชุมชนให้มีประสิทธิภาพได้ การร่วมมือระหว่างรัฐบาลและประชาชนนี้ ต้องตั้งอยู่บนปรัชญาและแนวความคิดของการพัฒนาชุมชน คือการช่วยเหลือตัวเอง การใช้ทรัพยากรในชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชน และการสนับสนุนส่งเสริมของรัฐบาลอย่างเหมาะสม นอกจากการร่วมมือระหว่างรัฐกับประชาชนในชุมชนแล้ว ยังสามารถขอการสนับสนุนจากภาคเอกชนและชุมชนภายนอกที่พร้อมจะให้การสนับสนุนได้อีกทางหนึ่ง

8. การพัฒนาแบบเบ็ดเสร็จ การพัฒนาชุมชนต้องดำเนินการไปพร้อมๆ กันหลายๆด้าน จะมุ่งเพียงด้านใดด้านหนึ่งไม่ได้ เพราะกิจกรรมในการพัฒนาชุมชนมีหลายกิจกรรม การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ต้องสอดคล้องและเป็นแนวทางเดียวกัน เพื่อการประหยัดแรงงาน งบประมาณและเวลาที่ใช้ การดำเนินงานพัฒนาชุมชนจึงต้องเกี่ยวข้องกับบุคคล หน่วยงานองค์กรต่างๆ เป็นจำนวนมาก ต้องใช้การประสานงานที่ดีจึงจะประสบความสำเร็จ

9. ความสมดุลในการพัฒนา การพัฒนาชุมชนมีกิจกรรมที่ต้องดำเนินการหลายด้าน ไม่ใช่มีเพียงกิจกรรมเดียว ต้องดำเนินการไปพร้อมกันทุกด้าน ไม่มุ่งในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ เพราะทุกกิจกรรมมีความเกี่ยวข้องกันอย่างใกล้ชิด จึงต้องคำนึงถึงความสมดุลในการพัฒนาด้วย เช่น ความสมดุลระหว่างการพัฒนาคนกับสิ่งแวดล้อม ความสมดุลระหว่างสิ่งที่ป็นรูปธรรมกับนามธรรม ความสมดุลระหว่างการพัฒนาร่างกาย กับจิตใจของคน ความสมดุลระหว่างเพศและวัย เป็นต้น

10. การศึกษาภาคชีวิต การพัฒนาชุมชน มีลักษณะเป็นการให้การศึกษาแก่ประชาชน ทุกเพศทุกวัยอย่างต่อเนื่องกันไปตลอดชีวิต การพัฒนาชุมชนจึงมีลักษณะที่เป็นกระบวนการ เป็นวิธีการ เป็นโครงการและเป็นขบวนการทางสังคม (Sander 1958: 1 อ้างใน รัชนิกร เศรษฐกิจ 2528: 305) ดังนี้

10.1 การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการ (Process) คือ มีความต่อเนื่องของปฏิกริยาโต้ตอบต่อกันของคนในชุมชน การพัฒนาชุมชนจึงต้องมีการดำเนินงานเป็นขั้นตอนต่อเนื่องกัน จะขาดขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งไม่ได้

10.2 การพัฒนาชุมชนเป็นวิธีการ (Method) ซึ่งนำไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ จึงต้องกำหนดวัตถุประสงค์และวิธีการดำเนินงานให้ชัดเจน มีความสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล ความต้องการของประชาชนในชุมชน และเหมาะสมกับสภาพพื้นฐานของชุมชน

10.3 การพัฒนาชุมชนเป็นโครงการ (Program) ประกอบด้วยเนื้อหาและแผนงานย่อยที่เน้นความคิดริเริ่มของชุมชน การสนับสนุนส่งเสริมความก้าวหน้าของคนในชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชน การสนับสนุนจากรัฐบาลและการประสานงานระหว่างบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

10.4 การพัฒนาชุมชนเป็นขบวนการทางสังคม (Social Process) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการแพร่ระบาดทางอารมณ์ อันก่อให้เกิดพฤติกรรมความร่วมมือของบุคคลในชุมชน การพัฒนาชุมชนจึงต้องใช้แรงจูงใจกระตุ้นให้ประชาชนมีความตื่นตัว เคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา (Movement) ไม่เฉื่อยชาหรือทอดถอย

กล่าวสรุปได้ว่า การดำเนินการพัฒนาชุมชน เป็นการความเจริญก้าวหน้าจนเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นให้แก่ชุมชน การส่งเสริมให้ชุมชนนั้นๆ มีวิวัฒนาการในด้านต่างๆ ดีขึ้น มีความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

2. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำแผนชุมชน

การทำให้ชุมชนเข้มแข็งไม่สามารถทำได้โดยการสร้างจากบุคคลภายนอกชุมชน หรือทำโดยการสอน การฝึกอบรม ชุมชนที่เข้มแข็งจะมีกระบวนการในการจัดการของชุมชน มีการเรียนรู้ร่วมกัน มีกิจกรรมเพิ่มคุณค่าทางสังคมและเศรษฐกิจของคนในชุมชนภายใต้ระบบความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนเป็นเครือข่ายชุมชน และมีการขยายพันธมิตรออกไปนอกชุมชน ในลักษณะสร้างความสัมพันธ์” ดังนั้นทุกชุมชนจึงต้องร่วมกัน สร้างพลังชุมชน และใช้พลังชุมชน ในการพัฒนาชุมชน

2.1 ความหมายของแผนชุมชน

กรมการพัฒนาชุมชน ได้ให้คำจำกัดความของแผนชุมชน ในคู่มือการจัดเก็บ ข้อมูล กชช.2 ค (ปี 2550 – 2554) ไว้ดังนี้

แผนชุมชน หมายถึง การกำหนดอนาคตและกิจกรรมพัฒนาของชุมชน โดยเกิดขึ้นจากคนในชุมชนที่มีการรวมตัวกันจัดทำแผนขึ้นมา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชน หรือท้องถิ่นของตนเอง ให้เป็นไปตามที่ต้องการ และสามารถแก้ไขปัญหาที่ชุมชนเผชิญอยู่ร่วมกัน โดยคนในชุมชนมีส่วนร่วมคิด ร่วมกำหนดแนวทาง และทำกิจกรรมการพัฒนาร่วมกัน โดยยึดหลักการพึ่งตนเอง ลดการพึ่งพิงภายนอก ด้วยการคำนึงถึงศักยภาพ ทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นเป็นหลัก จึงกล่าวได้ว่า “แผนชุมชน เป็นของชุมชน ดำเนินการโดยชุมชนและเพื่อประโยชน์” ของชุมชน ซึ่งแตกต่างจากแผนที่ภาครัฐจัดทำขึ้นเพื่อจัดสรรงบประมาณเป็นหลักโครงการบูรณาการแผนชุมชน เพื่อความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งเป็นการทำงานร่วมกันของหลายหน่วยงาน อาทิ สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กรมการพัฒนาชุมชน การส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ได้ให้ความหมายของแผนชุมชน และการบูรณาการแผนชุมชนไว้ว่า แผนชุมชน หมายถึง กิจกรรมพัฒนาที่เกิดขึ้นจากคนในชุมชนที่มีการรวมตัวกัน เพื่อจัดทำแผนขึ้นมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนหรือท้องถิ่นของตนเอง ให้เป็นไปตามความต้องการและสามารถแก้ไขปัญหาที่ชุมชนเผชิญอยู่ร่วมกันได้ โดยคนในชุมชนได้มาร่วมกันคิด ร่วมกำหนดแนวทาง และกิจกรรมการพัฒนาของชุมชน โดยยึดหลักการพึ่งตนเอง ลดการพึ่งพิงภายนอก ด้วยการคำนึงถึงศักยภาพ ทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นเป็นหลัก

การบูรณาการแผนชุมชน หมายถึง วิธีการร่วมมือกันทำงานของหน่วยงาน สนับสนุนการพัฒนาภายนอกชุมชนทุกภาคส่วน โดยยึดหลักการใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง ชุมชนเป็น ศูนย์กลาง ชาวบ้านเป็นเจ้าของเรื่องโดยใช้กระบวนการจัดทำแผนชุมชนเป็นเครื่องมือดำเนิน กิจกรรมพัฒนาให้ไปไปตามความต้องการของชุมชนมากกว่าวัตถุประสงค์ของหน่วยสนับสนุน การบูรณาการ มีทั้งบูรณาการด้านกลไก บุคลากร กระบวนการและเครื่องมือ แผนงาน และ งบประมาณ (อ้างอิงในสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ <http://region3.prd.go.th/problempoor/plan.html>)

กระบวนการบูรณาการแผนชุมชน เป็นกระบวนการหรือชุดกิจกรรมในชุมชนที่มี ลำดับขั้นตอนที่จะสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิด และแนวทางในการส่งเสริมให้ประชาชน กลุ่มองค์กร ชุมชนและชุมชน มีศักยภาพและความสามารถในการจัดการแก้ปัญหาและดำเนินกิจกรรมชุมชนที่ แสดงให้เห็นว่าชุมชนมีความสามารถที่จะค้นหาศักยภาพ ระบุปัญหาและร่วมดำเนินการแก้ไข ปัญหาและพัฒนาชุมชนด้วยตนเองได้อย่างยั่งยืน

ในขณะที่เดียวกันกระบวนการบูรณาการแผนชุมชน ก็เป็นตัวบ่งชี้หนึ่งถึงความ เข้มแข็งของชุมชน ความเข้มแข็งของชุมชนหนึ่งไม่ได้อยู่ที่ชุมชนนั้นมีความสามารถที่จะแก้ไขปัญหาที่ เกิดขึ้นได้ผลดี หรืออยู่ที่ชุมชนนั้นไม่มีปัญหาโดยอยู่เลย หากอยู่ที่ว่าชุมชนนั้นมีกระบวนการชุมชน ที่ แสดงให้เห็นว่าชุมชนมีความสามารถที่จะค้นหาศักยภาพและระบุปัญหาและร่วมทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อแก้ปัญหา และเพื่อเสริมสร้างศักยภาพการพัฒนาที่มีอยู่ให้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

กระบวนการบูรณาการแผนชุมชน จึงมีลักษณะเป็นกระบวนการแบบมีส่วนร่วมของ ภาคีต่างๆ ซึ่งกระบวนการนี้ควรเป็นกระบวนการของกิจกรรมในชุมชนในการจัดทำแผนชุมชนที่เป็น องค์กรร่วม เพื่อผลการพัฒนาที่เป็นบูรณาการ

กล่าวสรุปได้ว่า การบูรณาการแผนชุมชน หมายถึง วิธีการร่วมมือกันทำงานของ ทุกภาคส่วนในการค้นหาศักยภาพและระบุปัญหาและร่วมทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อแก้ปัญหา และ เสริมสร้างศักยภาพการพัฒนาที่มีอยู่ในชุมชน โดยใช้กระบวนการจัดทำแผนชุมชนเป็นเครื่องมือใน การดำเนินกิจกรรมพัฒนาให้ไปไปตามความต้องการของชุมชน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพการ พัฒนาที่มีอยู่ให้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

2.2 การมีส่วนร่วมในการทำแผนชุมชน

1. คนในชุมชนเป็นหลัก การทำแผนชุมชนต้องเกิดจากความสำนึกและการ ตระหนักถึงปัญหาของคนในชุมชนและร่วมมือกันแก้ไข เพื่อพัฒนาชุมชนของตนเอง โดยยึด

หลักการ ใช้พื้นที่เป็นหลัก ชุมชนเป็นศูนย์กลาง ชาวบ้านเป็นเจ้าของเรื่อง

2. บุคคล หน่วยงานและองค์กรภายนอกช่วยให้คำปรึกษาด้านความรู้และสนับสนุนกระบวนการจัดทำแผนชุมชนให้บรรลุผลสำเร็จ

3. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีบทบาทสำคัญในกระบวนการจัดทำแผนชุมชน เพื่อนำกิจกรรมที่ชุมชนไม่สามารถทำเองได้ มาบรรจุในแผนประจำปี ดังนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงต้องเข้ามาร่วมในกระบวนการจัดทำแผนชุมชนตั้งแต่ต้น

4. หน่วยงานภาครัฐในระดับอำเภอและจังหวัด มีหน้าที่ให้การส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการจัดทำแผนชุมชนในทุกขั้นตอน พร้อมทั้งนำกิจกรรมที่ชุมชนหรือองค์กรปกครองท้องถิ่นขอรับการสนับสนุนมาบรรจุในแผนภูมิภาคระดับอำเภอและจังหวัด

แผนชุมชน คือ แผนที่ในชุมชนร่วมคิด ร่วมกันกำหนดเพื่อวางเป้าหมายในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของตนเอง โดยใช้ข้อมูลเป็นฐาน

- แผนที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชนโดยตรง
- แผนงานหรือกิจกรรมทางเลือกที่เกี่ยวกับการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของคนในชุมชน
- กิจกรรมหรือแผนงานที่คนในชุมชนช่วยกันคิด เพื่อให้อนาคตของคนในชุมชนเป็นไปอย่างหวังไว้เองได้อย่างง่ายดาย

จุดเริ่มต้นในการทำงาน แผนชุมชน ชุมชน(อาจจะเป็นแกนนำชุมชนหรือสมาชิกในชุมชนคนอื่นๆก็ได้) โดยจะต้องตรวจสอบดูก่อนว่าชุมชนมีแผนอยู่แล้วหรือไม่ หากมีแผนอยู่แล้ว ต้องใช้กระบวนการชุมชนในการทบทวนดูว่าแผนที่มีอยู่นั้นเกี่ยวข้องกับเรื่องอะไรบ้าง แผนที่มีอยู่แล้วแก้ไขปัญหาของชุมชนได้ครอบคลุมหรือยังและจะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอย่างไรให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและต้องใช้ข้อมูลอะไรเพิ่มเติม

หากยังไม่มีแผนอยู่เลย ชุมชนอาจต้องใช้กระบวนการชุมชนในการจัดการซึ่งอาจจะต้องใช้เวลาหรือขั้นตอนมากกว่าชุมชนที่ได้ทำแผนไว้แล้ว แกนนำชุมชนอาจเริ่มต้นพูดคุยเพื่อร่วมกันสำรวจ วิเคราะห์ข้อมูล ดูความพร้อมของชุมชนและตรวจสอบดูว่าคนในชุมชนคิดอย่างไร เห็นความสำคัญและมีความต้องการที่จะทำแผนชุมชนหรือไม่ จะทำอย่างไร ใครจะช่วยสนับสนุนได้บ้าง และเมื่อได้ข้อสรุปแล้วก็เริ่มต้นดำเนินการได้เลย

2.3 ขั้นตอนในการทำแผนชุมชน

บุคคลที่เกี่ยวข้องในเบื้องต้นในการทำแผนชุมชน คือ ผู้นำชุมชน เพราะจะต้องเป็นผู้ริเริ่มก่อการดีและสร้างการมีส่วนร่วมร่วมกับคนในชุมชน ตามขั้นตอน ดังนี้

1. เตรียมความพร้อมบุคคล

1.1 ทีมงานผู้ส่งเสริมภายในชุมชน

1.2 ทีมงานผู้ส่งเสริมภายนอกชุมชน หรือเป็นผู้ส่งเสริมกระบวนการแกน

นำชุมชนขับเคลื่อนการทำงานแผนชุมชน โดยการสรรหาแกนนำ พัฒนาศักยภาพแกนนำประชุมวางแผนแนวทาง

2. เตรียมความพร้อมข้อมูลและพื้นที่

2.1 ข้อมูล ได้แก่ ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน กชช.2ค. ข้อมูลสภาพชุมชนอื่นๆ ที่อยู่ในชุมชนด้านต่างๆ เช่น การเกษตร สาธารณสุข เศรษฐกิจ สังคม การเมือง ฯลฯ หรือชุมชนอาจจะจัดทำชุดข้อมูลของชุมชนที่ชุมชนต้องการขึ้นมาก็ได้ เช่น การจัดทำข้อมูลรายรับ-รายจ่ายของครัวเรือน เพื่อนำมาวิเคราะห์ร่วมกัน เป็นต้น

2.2 พื้นที่ มีความพร้อมในด้านใดด้านหนึ่ง เช่น ทูทางสังคม เช่น บุคคล ภูมิปัญญา พฤติกรรม และความสัมพันธ์ของคนเป็นอย่างไร มีทุนทางเศรษฐกิจ เช่น ทรัพยากร การประกอบอาชีพ ทุนของชุมชนเป็นอย่างไร เชื้อต่อการวางแผนของชุมชนอย่างไร

3. การดำเนินการจัดทำแผน

ใช้เวทีประชาคมประชุมแกนนำเพื่อวางแผนแนวทาง จุดประกายความคิด สร้างความมั่นใจ และดำเนินการใช้กระบวนการชุมชนในการจัดทำแผนโดย

1. จัดเวทีทบทวนแผน ในกรณีที่ชุมชนมีแผนอยู่แล้ว

2. แกนนำชุมชนและสมาชิกสำรวจและจัดเก็บข้อมูลเพิ่มเติม

3. แกนนำชุมชนจัดเวทีประชาคมหมู่บ้านวิเคราะห์ข้อมูล ระบุปัญหาสาเหตุ กำหนดแนวทางหรือทางเลือกในการแก้ไขปัญหาหรือกำหนดแนวทางการพัฒนา

4. ทักตักศึกษาเรียนรู้จากชุมชนที่มีประสบการณ์ในการพัฒนาที่เข้มแข็ง เพื่อศึกษาพฤติกรรมของคนในชุมชนและคุณสมบัติของกรรมการบริหาร กระบวนการทำงาน การแก้ไขปัญหา รวมถึงกิจกรรมที่สามารถเป็นแบบอย่างได้

แกนนำชุมชนจัดเวทีทำแผน โดยความร่วมมือของสมาชิกในชุมชน โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมการเรียนรู้และการพึ่งตนเองเป็นสำคัญ โดยกำหนดเป็นกิจกรรมที่สามารถดำเนินการได้เองและกิจกรรมที่ต้องประสานความร่วมมือกับภาคีการพัฒนาท้องถิ่น อำเภอ จังหวัด อื่นๆ

เวทีประชาคม เป็นการพบปะของผู้คนที่มีความหลากหลายด้านข้อมูล ประสบการณ์และความคิดมาร่วมแลกเปลี่ยนข้อมูล ประสบการณ์ ความคิด เพื่อกำหนด

วิสัยทัศน์ วิเคราะห์สถานการณ์ปัญหา วางแผนงาน/ดำเนินงานและติดตามประเมินการทำงานร่วมกัน โดยใช้ความแตกต่างหลากหลายของแต่ละคนเป็นจุดแข็งในการที่ผู้คนความสำเร็จ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น 2548: 59)

2.4 ประโยชน์ในการจัดทำแผนชุมชน

ประโยชน์ในการจัดทำแผนชุมชน 10 ประการที่เกิดกับชุมชนอย่างแน่นอน คือ

1. คนในชุมชนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน
2. คนในชุมชนได้เห็นข้อเด่น ข้อดี โอกาส และข้อจำกัดของชุมชนในการพัฒนา

อย่างมีเป้าหมาย

3. คนในชุมชนมีช่องทางในการแก้ไขปัญหาของชุมชนได้อย่างเหมาะสมและครอบคลุม
4. คนในชุมชนสามารถกำหนดกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของชุมชนได้
5. ทำให้คนในชุมชนสามารถคิดเป็นและกล้าที่จะตัดสินใจด้วยตนเองได้
6. ชุมชนสามารถวางแผนจัดการกับทรัพยากรหรือทุนในชุมชนทั้งทุนบุคคลและ

ทุนสังคมที่มีอยู่อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพชุมชน

7. คนในชุมชนสามารถรับผลประโยชน์ร่วมกันได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม
8. ความร่วมมือกันของคนในชุมชนจะก่อให้เกิดทัศนคติที่ดีเอื้ออาทรต่อกันได้
9. ปลูกฝังทัศนคติ ค่านิยมที่ดีให้กับลูกหลาน
10. สามารถหาแนวร่วมในการทำงานเพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่นตนเองได้อย่าง

ง่ายดาย (สวัสดิ์ ศรีอุไร อ้างใน www.ubonratchathani.go.th/stratigy_plan/community-plan1.doc)

กล่าวสรุปได้ว่า การจัดทำแผนชุมชนเป็นเครื่องมือในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาให้ เป็นไปตามความต้องการของชุมชน โดยชุมชนร่วมคิด ร่วมกันกำหนดเพื่อวางเป้าหมายในการ พัฒนาชุมชนท้องถิ่นของตนเอง การจัดทำแผนชุมชนเป็นกระบวนการที่ต้องทำอย่างต่อเนื่อง การ ทำแผนชุมชนไม่ใช่ทำครั้งเดียวแล้วถือว่าเสร็จ แต่ชุมชนต้องเรียนรู้ในการนำไปปฏิบัติให้เกิด ประโยชน์แก่ชุมชนด้วย

3. แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน

ปารีชาติ วลัยเสถียรและคณะ (2546: 193) กล่าวว่า กระบวนการมีส่วนร่วม นับเป็นหัวใจที่สำคัญของการพัฒนาในทุกๆระดับ ตั้งแต่องค์กรชุมชนในชุมชนเล็กๆ ในชนบท องค์กรชุมชนในบริษัทเอกชน จนถึงการพัฒนาประเทศ ที่ต้องใช้มิติของภาคประชาชนในการจัดการและแก้ไขปัญหาส่วนร่วมกัน กระบวนการมีส่วนร่วมก่อให้เกิดพลังของทุกฝ่ายในการร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และร่วมกันรับผิดชอบต่อผลตอบแทนจากการที่ได้ทำงานร่วมกันนั้น และผลจากการร่วมกันคิด ร่วมกันทำ นำไปสู่การพัฒนาที่มีประสิทธิภาพ

พัชรี สีใสรส (2546: 1-3 อ้างใน ปารีชาติ วลัยเสถียรและคณะ 2546: 193-194) กล่าวถึงเหตุผลและความจำเป็นของกระบวนการมีส่วนร่วม ที่เหมาะสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้ปฏิบัติงานและผู้ที่เกี่ยวข้องว่า

1. การรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจของรัฐในฐานะ เป็นมาตรการทางกฎหมายเป็นเรื่องใหม่ในสังคมไทย เพราะว่าในอดีตของสังคมไทยมีการพูดถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างกว้างขวางในแง่ของหลักการ ประโยชน์และความจำเป็น หากแต่การดำเนินการให้มีการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนหรือไม่นั้น เป็นเอกสิทธิ์ของ หน่วยงานและเจ้าหน้าที่รัฐหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง เพราะตามหลักการปกครองที่ยึดถือกัน มองว่าการใช้อำนาจที่ขอบด้วยกฎหมายย่อมเป็นการกระทำเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะด้วยตัวของมันเอง จึงไม่จำเป็นต้องมีการสอบถามหรือรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ก่อนการตัดสินใจของ หน่วยงานรัฐ สถานการณ์นี้เริ่มเปลี่ยนไป เมื่อมีการใช้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการ รับฟังความคิดเห็นสาธารณะด้วยวิธีประชาพิจารณ์ และการรับรองสิทธิในการมีส่วนร่วมของ ประชาชน ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 ที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทุกๆระดับตั้งแต่การร่วมรับรู้ ร่วมให้ข้อมูล ร่วมกระทำการ ร่วมตรวจสอบ จนถึงร่วมตัดสินใจ

2. การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหลักการที่มีความหมายกว้างขวาง ซึ่งรวม รูปแบบที่มีระดับการมีส่วนร่วมที่แตกต่างกัน ฉะนั้น จึงความทำความเข้าใจให้ตรงกับแนวคิด กระบวนการมีส่วนร่วมที่จะนำไปสู่การพัฒนาในด้านต่างๆ ได้ดียิ่งขึ้น

3. การขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการรับฟังความคิดเห็นและการ บริक्षाหารื้อที่หลากหลาย ซึ่งหลายฝ่ายเข้าใจผิดว่าการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนหมายถึง ประชาพิจารณ์ หรือการมีส่วนร่วม แต่ในความหมายที่แท้จริงหมายถึง กระบวนการในทุกๆระดับ

ของการปฏิบัติตามภารกิจ ที่จะลดความขัดแย้งและการรวมพลังที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนา

นอกจากความจำเป็นของการมีส่วนร่วมแล้ว กระบวนการมีส่วนร่วมยังก่อให้เกิดการสนับสนุนการปฏิบัติงานของทุกฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคปัจจุบันที่จะต้องรับฟังและยอมรับสิทธิของประชาชนในชุมชน ซึ่งเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากโครงการพัฒนาทั้งของภาครัฐและเอกชน ดังนั้นการร่วมรับฟังความคิดเห็น การร่วมในกิจกรรมและขั้นตอนของการพัฒนาจึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นต่อการพัฒนา เพราะจะลดความขัดแย้ง และผลกระทบที่จะพึงเกิดขึ้นในอนาคต

3.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

การพิจารณาการมีส่วนร่วมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา อาจนำไปสู่ข้อสรุปที่ว่า การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการปลดปล่อยมนุษย์จากโชครวนผูกพันให้เป็นอิสระในการกำหนดวิถีชีวิตของตนเอง ดังมีผู้นิยามว่า โดยพื้นฐานแล้ว การมีส่วนร่วมหมายถึง การปลดปล่อยประชาชนให้หลุดพ้นจากการเป็นผู้รับผลจากการพัฒนาและให้กลายเป็นผู้กระทำในกระบวนการเปลี่ยนแปลงและการเข้าสู่ภาวะทันสมัย อย่างไรก็ตาม ได้มีผู้ให้ความหมายคำว่า การมีส่วนร่วมที่หลากหลาย และมีความแตกต่างกันไปตามความเข้าใจและประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ซึ่งจะได้แยกพิจารณานิยามความหมายของคำดังกล่าวในแต่ละบริบทดังนี้

เสนห์ จามริก (2540: 20 อ้างใน <http://th.wikipedia.org/wiki/การมีส่วนร่วม> ของประชาชน) ให้ความหมายว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนคือ การให้ประชาชนเป็นผู้คิดค้นปัญหา เป็นผู้นำทุกอย่าง ซึ่งไม่ใช่การกำหนดภายนอกแล้วให้ประชาชนเข้าร่วม ต้องเป็นเรื่องที่ประชาชนคิดเอง โดยแบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น 5 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา
2. จัดลำดับความสำคัญของปัญหาร่วมในการวิเคราะห์ถึงสาเหตุและที่มาของปัญหาร่วมในการเลือกวิธีการ
3. วางแผนร่วมกันในการแก้ปัญหา
4. ร่วมในการดำเนินงานตามแผน
5. ร่วมในการประเมินผล วิเคราะห์ปัญหาอุปสรรค และปัจจัยที่มีส่วนทำให้เกิดผลสำเร็จ และหมายถึงการเข้าร่วมอย่างกระตือรือร้น และมีพลังของประชาชนในการตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมายของสังคม จัดทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายนั้น และเป็นการปฏิบัติตามแผนการหรือโครงการต่าง ๆ

สายทิพย์ สุคติพันธ์ (2534: 92 อ้างใน <http://www.bannongjrik.com/cddforums/index.php?topic=230.0>) กล่าวว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงกลไกในการพัฒนาจากการพัฒนาโดยรัฐ มาเป็นการพัฒนาที่ประชาชนมีบทบาทหลัก การมีส่วนร่วมของประชาชน จึงหมายถึงการคืนอำนาจ (Empowerment) ในการกำหนดการพัฒนาให้ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการริเริ่มและดำเนินกิจกรรม ที่เกี่ยวข้องกับสภาพความเป็นอยู่ การพัฒนา การแก้ไขปัญหา การกำหนดอนาคตของประชาชนเอง

ทศพล กฤตพิสิฐ (2538: 10 อ้างใน <http://th.wikipedia.org/wiki/การมีส่วนร่วมของประชาชน>) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมที่เน้นในรูปกลุ่ม/องค์กร หรือชุมชนไว้ว่า หมายถึง การที่ปัจเจกบุคคล กลุ่มหรือชุมชน มีความเห็นพ้องต้องกันในเรื่องที่มีผลกระทบใดๆ ต่อการดำเนินชีวิตของตนเอง แล้วมีการแสดงให้เห็นถึงความต้องการร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงให้ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของตน จนมาสู่การตัดสินใจกระทำเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้น ๆ มีความร่วมมือและรับผิดชอบในกิจกรรมการพัฒนาที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม โดยในขั้นตอนต่าง ๆ ของการดำเนินกิจกรรมนั้น ๆ มีกลุ่ม หรือองค์กรชุมชนรองรับ ประชาชนที่เข้าร่วมมีการพัฒนาภูมิปัญญา และการรับรู้สามารถคิด วิเคราะห์ และตัดสินใจเพื่อกำหนดการดำเนินชีวิตของตนเองได้ ประชาชน หรือชุมชนได้พัฒนาขีดความสามารถของตน ในการจัดการควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคม ตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกของสังคม

ปาริชาติ วลัยเสถียร (2542: 138 -139 อ้างใน <http://th.wikipedia.org/wiki/การมีส่วนร่วมของประชาชน>) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมใน 2 ลักษณะคือ

1. การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาดังแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการ เช่น การร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผนการตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตามประเมินผล รวมถึงการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ โดยที่โครงการพัฒนาดังกล่าวจะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน

2. การมีส่วนร่วมทางการเมือง สามารถจำแนกได้เป็นสองประเภท คือ

1) การส่งเสริมสิทธิและพลังอำนาจของพลเมือง โดยประชาชนหรือชุมชน เพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการจัดการเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่ม ควบคุมการใช้ และการกระจายทรัพยากรของชุมชน อันจะก่อให้เกิดกระบวนการและโครงสร้างที่ประชาชนในชนบทสามารถแสดงออกซึ่งความสามารถของตน และได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนา

2) การเปลี่ยนแปลงกลไกการพัฒนาโดยรัฐ มาเป็นการพัฒนาที่ประชาชนมีบทบาทหลัก โดยการกระจายอำนาจในการวางแผนจากส่วนกลางมาสู่ส่วนภูมิภาค เพื่อให้ภูมิภาคมีลักษณะเป็นเอกเทศ ให้มีอำนาจทางการเมือง การบริหาร มีอำนาจต่อรองในการจัดการทรัพยากรโดยอยู่ในมาตรฐานเดียวกันและประชาชนสามารถตรวจสอบได้ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นการคืนอำนาจในการพัฒนาให้แก่ประชาชนเพื่อให้มีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตของตนเอง

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในความหมายกว้างซึ่งมักจะคาบเกี่ยวกับการพัฒนานั้นก็คือ การให้โอกาสประชาชนเป็นฝ่ายการตัดสินใจ กำหนดปัญหาความต้องการของตนเองอย่างแท้จริง เป็นการเสริมพลังอำนาจ ให้แก่ประชาชน/กลุ่ม/องค์กรชุมชนให้สามารถระดมขีดความสามารถในการจัดการทรัพยากร การตัดสินใจ และควบคุมดูแลกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนมากกว่าที่จะเป็นฝ่ายตั้งรับ สามารถกำหนดการดำรงชีวิตได้ด้วยตนเองให้มีชีวิตมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นตามความจำเป็นอย่างมีศักดิ์ศรีและสามารถพัฒนาศักยภาพของประชาชนชุมชนในด้านภูมิปัญญา ทักษะ ความรู้ ความสามารถ และการจัดการและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกได้ และประชาชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการอย่างมีอิสระ การทำงานต้องเน้นในรูปกลุ่มหรือองค์กรชุมชนที่มีวัตถุประสงค์ในการเข้าร่วมอย่างชัดเจน เนื่องจากพลังกลุ่มจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้งานพัฒนาต่าง ๆ บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมายได้ ทั้งนี้ การจะเกิดสภาพของการมีส่วนร่วมของประชาชนตามความหมายที่กล่าวถึงข้างต้น จะต้องเกิดสภาพการณ์หรือเงื่อนไขสำคัญคือการมีความตระหนักและความเห็นพ้องต้องกันของประชาชนที่มีจำนวนมากพอต่อการริเริ่มโครงการ/กิจกรรมหนึ่งกิจกรรมใดเพื่อที่จะการเปลี่ยนแปลงที่เป็นความต้องการของส่วนรวม ทั้งนี้ ความร่วมมือของประชาชนไม่ว่าของปัจเจกชน บุคคลหรือกลุ่มคนที่เห็นพ้องต้องกันและเข้ามารับผิดชอบเพื่อการดำเนินการพัฒนา และการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ต้องการโดยมีลักษณะเป็นการกระทำผ่านกลุ่ม หรือองค์กรเพื่อให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์ (กรรณิการ์ ชมดี 2524 อ้างใน <http://th.wikipedia.org/wiki/การมีส่วนร่วมของประชาชน>)

อคิน รพีพัฒน์ (2527: 101อ้างใน <http://th.wikipedia.org/wiki/การมีส่วนร่วมของประชาชน>) ได้กล่าวถึงแนวการพิจารณารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาใน 2 ลักษณะประกอบด้วย

1. รูปแบบของการมีส่วนร่วม อาทิ เช่น เป็นการเข้าร่วมกิจกรรม เพราะเกรงใจใคร หรือถูกบังคับเข้ามาทำงาน เพราะมีสิ่งจูงใจเฉพาะหน้า เช่น ถ้ามาช่วยขุดดินสร้างเขื่อน จะได้รับของแจก เช่น ปลาซาร์ดีนคนละกระป๋อง หรือเข้ามามีส่วนร่วม โดยเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของ

กิจกรรมนั้น และอยากเข้ามาร่วมทำ เพราะเห็นว่าเป็นกิจกรรมที่จะก่อประโยชน์ระยะยาวให้กับตนเอง

2. ช่วงจังหวะที่คนในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรม ในงานที่รัฐบาลจัดขึ้น เช่น โครงการสร้างงานในชนบทที่เคยทำด้วยกัน สามารถแบ่งการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเป็นการค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางแก้ไข การตัดสินใจเลือกแนวทางการวางแผนพัฒนา เพื่อแก้ไขปัญหาการปฏิบัติงานในกิจกรรมพัฒนาตามแผนการประเมินผลงานกิจกรรม การพัฒนาการลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเอง และหน่วยงานที่ร่วมปฏิบัติตามนโยบายแผนงานโครงการและกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ควบคุมติดตามประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ได้ทำไว้ ทั้งโดยเอกชนและรัฐบาลได้ให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดปี

ลือชัย ศรีเงินยวง และ ผาสุก เอนกวานิช (2526: 12-13 อ้างใน <http://th.wikipedia.org/wiki/การมีส่วนร่วมของประชาชน>) ได้กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนที่แท้จริงจะต้องไม่หมายความว่าแค่การตั้งประชาชนเข้ามาร่วมโครงการที่รัฐบาลเป็นผู้กำหนด “รูปแบบและเป้าหมายของงาน” และ “กำหนดให้มีการเข้าร่วมงาน” ดังที่ผ่านมา แต่จะต้องเป็นการมีส่วนร่วมอย่างมีสำนึกรับผิดชอบ และมีบทบาทอย่างเต็มที่ตั้งแต่ค้นคิดปัญหา วางแผนปฏิบัติงาน ดูแล กำกับ ตลอดจนประเมินผล ติดตามงาน การมีส่วนร่วมของประชาชนที่แท้จริงจะต้องหมายถึงการมอบอำนาจอธิปไตยขั้นพื้นฐานคืนสู่ประชาชน การพยายามจัดตั้งและพัฒนาองค์กรประชาชนให้เข้มแข็งบนพื้นฐานของการพึ่งพาตนเองเป็นสำคัญ

3.2 กระบวนการมีส่วนร่วม

กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนานั้น ประชาชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการปฏิบัติงาน โดยมีนักวิชาการจากภายนอกเป็นผู้ส่งเสริม/สนับสนุนทั้งในด้านข้อมูลข่าวสาร และเทคโนโลยีที่เหมาะสม

บัณฑูร อ่อนดำ (อ้างถึงในทศพล กฤตยพิสิฐ 2537: 13 ใน <http://www.bannongjik.com/cddforums/index.php?topic=230.0>) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมในการพัฒนา ซึ่งเป็นการวัดเชิงคุณภาพออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การมีส่วนร่วมในขั้นการริเริ่มการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา/สาเหตุของปัญหาภายในชุมชน ตลอดจนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดความต้องการของชุมชน และจัดลำดับความสำคัญของความต้องการของชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผนในการพัฒนาซึ่งเป็นขั้นตอนของการกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ของโครงการ วิธีการตลอดจนแนวทางการดำเนินงานและทรัพยากรที่จะใช้

ขั้นตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินการพัฒนา เป็นส่วนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์ให้กับชุมชน โดยได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณ เทคโนโลยี ฯลฯ จากองค์กรภาคีพัฒนา

ขั้นตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมในขั้นตอนรับผลประโยชน์จากการพัฒนา ซึ่งเป็นการได้รับผลประโยชน์ทางด้านวัตถุและทางด้านจิตใจ

ขั้นตอนที่ 5 การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลการพัฒนาเป็นการประเมินว่าการที่ประชาชนเข้า ร่วมพัฒนา ได้ดำเนินการสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด การประเมินอาจประเมิน แบบย่อย (Formative evaluation) เป็นการประเมินผลความก้าวหน้าเป็นระยะ ๆ หรือ อาจประเมินผลรวม (Summative evaluation) ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปรวบยอด

จากกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนใน กิจกรรมพัฒนาของชุมชนทุกขั้นตอนนั้น อยู่บนพื้นฐานการตัดสินใจร่วมกันของประชาชนในรูปกระบวนการกลุ่มหรือรูปองค์กรชุมชน จะเป็นส่วนสำคัญที่จะสามารถพัฒนาชุมชนให้ถึงขั้นพึ่งพาตนเองได้ นับว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่จะเสริมสร้างให้องค์กรชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถที่จะบริหารจัดการพัฒนาชุมชนชนบทได้ด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น เพื่อเสริมสร้างการดำเนินงานพัฒนาให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมโดยแท้จริง ผู้ที่มีส่วนร่วมทั้ง 3 ระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลในการพัฒนา จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาทักษะพื้นฐาน 3 ประการ คือ

1. ทักษะในการแก้ปัญหา (Problem solving skill)
2. ทักษะในการสื่อสารข้อมูลข่าวสาร (Communication skill)
3. ทักษะในการทำงานเป็นทีม (Team building skill)

หากบุคคลผู้ที่มีส่วนร่วมทั้ง 3 ระดับ มีทักษะพื้นฐานดังกล่าวแล้วก็สามารถดำเนินการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคประชาชน หากได้รับการพัฒนาให้ค้นพบศักยภาพของตนเองในการเรียนรู้ทักษะพื้นฐานทั้ง 3 ประการดังกล่าวแล้วก็จะทำให้เกิดการพัฒนาได้อย่างยั่งยืน ซึ่งหลักการเรียนรู้เพื่อให้สามารถค้นพบศักยภาพของตนเองได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม (Participatory learning) นั่นคือ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการและกิจกรรมที่มีการเรียนรู้ เพื่อมุ่งเน้นสิ่งที่สำคัญ คือการสร้าง

ความตระหนักจิตสำนึกในบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชนและประชาชน ซึ่งการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมนี้มีพื้นฐานแนวคิดมาจากการศึกษาเพื่อปวงชน (Popular education) (อริศรา ชูชาติและคณะ 2538: 9-11)

Arnstein (1969) (อ้างใน ปาริชาติ สถาปิตานนท์และคณะ 2549: 19-21)

อธิบายถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยพิจารณาเกี่ยวกับฐานของความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างประชาชนและหน่วยงานในพื้นที่ ควบคู่ไปกับการพิจารณาโอกาสของประชาชนในการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบายต่างๆ ระดับในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันและอิงข้อมูล โดยอิงข้อมูลเกี่ยวกับสัดส่วนของอำนาจ ซึ่งประชาชนพึงได้รับในการดำเนินการพัฒนาในด้านต่างๆ

White (1994) (อ้างถึงใน ปาริชาติ สถาปิตานนท์และคณะ 2549: 21) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาสามารถแยกแยะได้เป็น 2 ลักษณะ คือ การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (genuine participation) และการมีส่วนร่วมแบบเทียม (pseudo-participation) การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (genuine participation) เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ Arnstein เรียกว่า การร่วมแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น การร่วมเป็นพันธมิตร การส่งตัวแทนเข้าไปร่วมใช้สิทธิในการตัดสินใจและการควบคุมการตัดสินใจโดยพลเมือง และไม่ใช้การมีส่วนร่วมทั้งหมดเป็นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง แต่ยังมีกิจกรรมในเชิงความร่วมมือของประชาชนกับองค์กรต่างๆ ที่มีลักษณะเป็น การมีส่วนร่วมแบบเทียม (pseudo-participation) การมีส่วนร่วมแบบเทียมเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ สิ่งที่ Arnstein เรียกว่า การจัดการแบบเบ็ดเสร็จโดยตรง การบำบัดรักษา การร่วมให้ข้อมูลข่าวสาร การร่วมให้คำปรึกษา

กล่าวสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมในการพัฒนา คือ การที่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจในการดำเนินงานที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนของตนเองในทุกกระบวนการและกิจกรรมที่มีการเรียนรู้ การระดมทรัพยากรในท้องถิ่นตนเองมาใช้ในการพัฒนาชุมชน ทั้งในเรื่องกำลังคน เงินและวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนการร่วมกันปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ภายในชุมชน ตามแนวทางของกระบวนการมีส่วนร่วม

4.แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการพัฒนา

การสื่อสารมีความจำเป็นต่อสังคม เพราะเป็นตัวเชื่อมโยงหน่วยงานต่างๆ ในสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข การสื่อสารเป็นเครื่องมือ ในการเปลี่ยนแปลงสังคมตลอดมา แม้ว่าใน

อดีตจะมุ่งเน้นการใช้การสื่อสารในการขับเคลื่อนสังคมต่างๆ ไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อความทันสมัยของสังคมก็ตาม เมื่อกาลเวลาเปลี่ยนแปลงการสื่อสารได้ประยุกต์แนวทางเพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาที่มีความหลากหลายตามสภาพปัญหาของชุมชนนั้นๆ (ปาริชาติ สถาปิตานนท์ 2542 อ้างใน กนกรัตน์ ยศไกร 2543: 1)

การสื่อสาร หมายถึง กระบวนการของการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร ประสบการณ์ ความรู้สึกนึกคิดจากบุคคลหนึ่งไปสู่อีกบุคคลหนึ่ง เพื่อความเข้าใจร่วมกันระหว่างคนในสังคม อันจะนำมาซึ่งความคงอยู่และการพัฒนาสังคมของมนุษย์ ตามองค์ประกอบของการสื่อสาร ได้แก่ ผู้ส่งสาร สาร ช่องทางหรือสื่อและผู้รับสาร

วรลักษณ์ ธีราโมกษ์ (2541: 54 อ้างถึงใน มัลลิกา คณานุรักษ์ 2547: 51) กล่าวว่า ในการสื่อสารต้องประกอบไปด้วยองค์ประกอบสำคัญคือ ผู้ส่ง ผู้รับ วิธีการนำเสนอสาร รวมทั้งเนื้อหาของสาร การจะสื่อสารได้ดีจะต้องทำความเข้าใจ มีความรู้ด้านจิตวิทยาทั้งของผู้รับสาร จิตวิทยาของผู้ส่งสารและจิตวิทยาในเรื่องการรับรู้ การเรียนรู้เนื้อหาต่างๆของสาร ทั้งนี้เพื่อปรับกระบวนการสื่อสารให้มีประสิทธิภาพ เกิดความรู้ความเข้าใจที่ตรงกันระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร

4.1 การสื่อสารเพื่อการพัฒนา

คำว่า สื่อสารเพื่อการพัฒนา แปลมาจากภาษาอังกฤษว่า “Development communication” เป็นคำที่ประเทศกำลังพัฒนาคิดค้นขึ้นมาเอง ในประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น ยุโรปหรือสหรัฐอเมริกาไม่ค่อยเป็นที่รู้จักกันเท่าไรหรอก อาจตีความไปได้ต่างๆนานา ทำให้เข้าใจคลาดเคลื่อน ไม่ตรงกัน

การสื่อสารเพื่อการพัฒนา หมายถึง การนำเอาสื่อสารทุกรูปแบบมาช่วยส่งเสริมสนับสนุนกระบวนการพัฒนาประเทศ ได้แก่ การพัฒนาเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม ทั้งนี้ประเทศที่กำลังพัฒนาเช่นประเทศไทยนั้น มีความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องกระตุ้นและเร่งรัดกระบวนการพัฒนาประเทศให้บรรลุเป้าหมายตามต้องการ ผู้วางแผนและนโยบายเห็นว่า การสื่อสารเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยผลักดันให้กระบวนการสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

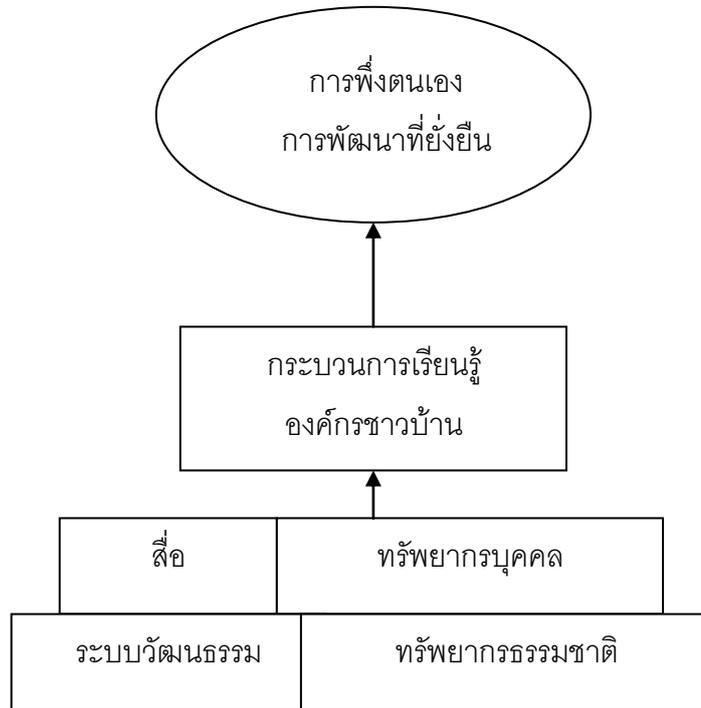
ซิงฮอล และโรเจอร์ (1989 อ้างถึงในกาญจนา แก้วเทพ 2542 และกนกรัตน์ ยศไกร 2543: 19) กล่าวถึงบทบาทของการสื่อสารเพื่อพัฒนาที่ปรับเปลี่ยนไปตาม Alternative Paradigm เช่น จากการสื่อสารที่มีลักษณะจากบนสู่ล่าง การสื่อสารทางเดียวและการวางแผนมาจากส่วนกลางมาสู่คุณลักษณะสำคัญของการสื่อสารที่จะเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาแนวใหม่ D.McQuil 1983 อ้างในกาญจนา แก้วเทพ 2542 ดังนี้

1. มีลักษณะที่หลากหลาย (Multiciplicity)
2. เป็นการสื่อสารขนาดเล็ก (Smallness of Scale)
3. สร้างและใช้อยู่ในท้องถิ่นเอง (Locality)
4. ไม่มีลักษณะแข็งตัว ยืดหยุ่นได้ ไม่เป็นสถาบัน (Deinstitution alisation)
5. มีการแลกเปลี่ยนบทบาทระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร (Interchange of Sender-receiver roles)
6. เน้นการสื่อสารแนวนอนในทุกระดับของสังคม (Horizontality of Communication)

บุญเลิศ ศุภติติก (2537: 269-270 อ้างถึงใน สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ 2549: 153)

กล่าวว่า ในเชิงวิชาการและปฏิบัตินั้น การใช้การสื่อสารเพื่อส่งเสริมการพัฒนาไม่ใช่เป็นเรื่องง่ายเลย จำเป็นต้องเข้าใจอย่างชัดเจน แนวทางและกลยุทธ์การใช้สื่อสารนั้นควรจะเป็นอย่างไร ต้องมีการกำหนดเป้าหมาย นโยบายและวางแผนอย่างเป็นระบบและถูกต้อง ต้องอาศัยข้อมูลข่าวสารและผลการวิจัยที่น่าเชื่อถือได้ ต้องอาศัยแนวทางปฏิบัติที่ได้ผลจริงๆ

เกศินี จุฑาวิจิตร (2540) กล่าวว่า ในฐานะที่การสื่อสารเป็นเครื่องมือในการพัฒนาสังคม สังคมที่มีการสื่อสารดีย่อมมีการเครือข่ายการสื่อสารประเภทต่างๆที่ครอบคลุมพื้นที่เป้าหมายได้กว้างขวาง ทำให้ประชาชนสื่อสารกันได้อย่างสะดวกรวดเร็ว ทั้งภายใน ภายนอกตัวอำเภอ ประชาชนสามารถรับรู้ข่าวสารเท่าทันต่อสถานการณ์ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเกษตร เศรษฐกิจ การเมือง การสาธารณสุข การศึกษาและเทคโนโลยีการผลิตใหม่ๆ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงของลมฟ้าอากาศ อันนำไปสู่การปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น แม้ว่าเราจะพิจารณาการสื่อสารในฐานะที่เป็นเครื่องมือของการพัฒนา แต่เราก็ไม่อาจที่จะมองการสื่อสารในฐานะที่เป็นปัจจัยเดียวโดดๆ ได้ เพราะความจริงแต่ละท้องถิ่นยังมีปัจจัยอื่นๆ อีกที่เราต้องนำมาพิจารณาแบบองค์รวม ดังการแสดงภาพประกอบดังนี้

ภาพที่ 2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆในชุมชน ปัจจัยสำคัญของการพัฒนา
ที่มา: เกศินี จุฑาวิจิตร (2540) การสื่อสารเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น นครปฐม เพชรเกษมการพิมพ์

จากภาพที่ 2.1 แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆในชุมชน : ปัจจัยสำคัญของการพัฒนา สามารถอธิบายได้ดังนี้

1. ระบบวัฒนธรรม

ในเรื่องของระบบวัฒนธรรมนี้ อาจจะมีมองได้ทั้งในแง่รูปธรรมและนามธรรม รูปธรรม ได้แก่ การแสดงประจำท้องถิ่น เพลงพื้นบ้าน กิจกรรมหรือพิธีกรรมในวันสำคัญทางศาสนา ประเพณีต่างๆ ที่สืบทอดมาช้านาน การงานอาชีพ ฯลฯ ส่วนในแง่นามธรรม ได้แก่ ความคิด ความเชื่อ คติชาวบ้าน เป็นต้น

2. ทรัพยากรบุคคล

ทรัพยากรบุคคลในท้องถิ่น ได้แก่ พระ ครู แพทย์ ผู้นำความคิดเห็น ปราชญ์ชาวบ้าน บุคคลเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นผู้มีศักยภาพในการนำชุมชนหรือท้องถิ่นไปสู่เป้าหมายของการพัฒนาตามความคาดหวัง

3. ทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรในท้องถิ่น ได้แก่ แหล่งธรรมชาติ พืช เศรษฐกิจ ป่าไม้ ภูเขา ทะเลสาบ ตลอดจนหน่วยงานของรัฐ ธุรกิจเอกชนและสถาบันการศึกษาที่อยู่ในท้องถิ่น ทรัพยากรเหล่านี้นับได้ว่าเป็นชุมทรัพย์ทางปัญญา และชุมทรัพย์ทางเศรษฐกิจให้แก่ท้องถิ่นได้

4. เครือข่ายการสื่อสาร หมายถึงระบบของการสื่อสารภายในชุมชนหรือท้องถิ่น เช่น ชาวบ้านส่วนใหญ่รับรู้ข่าวสารภายนอกจากแหล่งสารใด จากสื่อมวลชนหรือจากการพูดคุยกันในแต่ละวันชาวบ้านจับกลุ่มคุยกันในเวลาใด สถานที่ใด ใครคือผู้นำความคิดเห็น ใครคือบุคคลที่ชาวบ้านให้ความเชื่อถือ สื่ออะไรบ้างที่มีอยู่แล้วในชุมชน เป็นต้น

การพิจารณาแบบองค์รวมนี้จะทำให้มีความชัดเจนและสามารถมองเห็นความเชื่อมโยงของแต่ละปัจจัยได้อย่างเป็นระบบและที่สำคัญที่สุด ในสถานภาพของนักการสื่อสารเพื่อการพัฒนา เราคงไม่ได้มองเฉพาะปัจจัยที่ 4 คือ เรื่องของเครือข่ายการสื่อสารเท่านั้น แต่สิ่งที่พึงตระหนัก คือ เราจะสามารถนำปัจจัยต่างๆ อีก 3 ปัจจัย มาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาได้หรือไม่

เครือข่ายการสื่อสาร คือ ระบบการแพร่กระจายข้อมูลในบรรดาสมาชิกของกลุ่ม มีลักษณะต่างจากช่องทางสื่อสาร ที่เป็นเพียงตัวกลางการสื่อสารระหว่างผู้สื่อสาร โดยแบ่งออกเป็น

1. เครือข่ายการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ (Informal network) หรือเครือข่ายการสื่อสารที่เกิดขึ้นเอง เกิดจากการสื่อสารระหว่างบุคคลซึ่งไม่มีใครได้รับมอบหมาย หรือบังคับให้ใช้การติดต่อผ่านช่องทางใดช่องทางหนึ่งอย่างตั้งใจ เครือข่ายเหล่านี้เกิดขึ้นเมื่อสมาชิกมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นอย่างอิสระในอัตราความถี่และความเข้มข้นของสารต่างกัน

2. เครือข่ายการสื่อสารแบบเป็นทางการ (Formal network) หรือเครือข่ายที่ได้ถูกกำหนดไว้ เป็นประเภทของการสื่อสารระหว่างบุคคลมีการวางแผนอย่างแน่นอน เครือข่ายแบบนี้มีโครงสร้างแบบแผนแน่นอน

เครือข่ายทั้ง 2 ประเภทต่างมีเครือข่ายต่อเนื่องกัน คือ เส้นทางการติดต่อที่สมาชิกสามารถสื่อสารเข้ากับสมาชิกอื่น ในเครือข่ายแบบ all channel net คือ สมาชิกทุกคนจะมีทางติดต่อกันได้หมด ในขณะที่เครือข่ายแบบ restricted net นั้นสมาชิกบางคนมีทางสื่อสารถึงบุคคลอื่นๆ ในเครือข่ายได้อย่างจำกัดหรืออาจไม่มีทางสื่อสารถึงบุคคลอื่นเลย (พัชนี เชนจรรยา, เมตตา วิวัฒนานุกูล และถิรนนท์ อนุวัชศิริวงศ์ 2541: 7-69)

กล่าวสรุปได้ว่า การสื่อสารเพื่อการพัฒนา เป็นการนำเอาสื่อสารทุกรูปแบบมาช่วยส่งเสริมสนับสนุนกระบวนการพัฒนา จำเป็นต้องมีความเข้าใจอย่างชัดเจน ซึ่งการสื่อสารเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยผลักดันให้กระบวนการสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี โดยอาศัยข้อมูลข่าวสารผลการวิจัยที่น่าเชื่อถือได้ และแนวทางปฏิบัติที่ได้ผลจริงๆ

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการสื่อสารและการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนในการจัดทำแผนชุมชน เทศบาลเมืองคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี พบว่ามีงานวิจัยที่มีผลการวิจัยที่สอดคล้องกัน ดังนี้

หฤทัย ปัญญาวุฒตระกูล (2548) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ การสื่อสารเพื่อการพัฒนา เป็นหมู่บ้านอุตสาหกรรมชนบทของหมู่บ้านนาต้นจัน ตำบลบ้านตึก อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย พบว่า การพัฒนาเป็นหมู่บ้านอุตสาหกรรมชนบท แบ่งได้เป็น 4 ระยะ คือ 1.ระยะแรงบันดาลใจ เกิดจากกลุ่มแกนนำได้แพร่กระจายความคิดการพัฒนาชุมชนด้วยชุมชนเองเกิดกลุ่มแม่บ้านสตรี 2.ระยะเริ่มต้น เป็นการขยายตัวจากกลุ่มแม่บ้านสตรีเป็นกลุ่มสหกรณ์ทอผ้านาต้นจัน 3.ระยะปฏิบัติการ เป็นการลงมือเพื่อบริหารจัดการคนและการดำเนินงาน 4. ระยะแตกหน่อเติบโต เป็นการพัฒนาเพื่อก้าวไปสู่การเป็นหมู่บ้านอุตสาหกรรมชนบทเพื่อการท่องเที่ยว โดยปัจจัยเกื้อหนุนต่อการพัฒนาหมู่บ้านอุตสาหกรรมชนบท ได้แก่ 1.ปัจจัยภายในหมู่บ้าน ได้แก่ ผู้นำท้องถิ่นที่ช่วยกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาและมีเครือข่ายทางสังคมที่เข้มแข็งด้วยความเป็นระบบเครือข่าย 2. ปัจจัยภายนอกหมู่บ้าน คือ การสนับสนุนจากภาครัฐ 3. การสื่อสารเพื่อการพัฒนาเป็นหมู่บ้านอุตสาหกรรมชนบท ได้แก่ การสื่อสารเพื่อการจัดการหมู่บ้าน จัดแบ่งเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มทอผ้า กลุ่มรักษาความปลอดภัย กลุ่มผู้สูงอายุและกลุ่มบ้านท่องเที่ยว สื่อที่เข้าถึงชาวบ้านได้ง่ายและเร็วที่สุด ซึ่งได้แก่ สื่อบุคคล การพูดแบบปากต่อปาก การประชุม สื่อชุมชน หอกระจายข่าว และบอร์ดข่าวสาร การสื่อสารเพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายใช้การสร้างและขยายเครือข่าย โดยเริ่มต้นจากเครือข่าย การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ส่งสารและการมีส่วนร่วมในระดับผู้วางแผน ใช้การสร้างกิจกรรมที่ชาวบ้านในหมู่บ้านส่วนใหญ่ เห็นพ้องต้องกันว่ามีความสำคัญต่อการดำรงชีวิต ได้แก่ กิจกรรมสัจจะออมทรัพย์ กิจกรรมสาธิตการตลาดนาต้นจัน กิจกรรมศูนย์กลางการเรียนรู้ชุมชน กิจกรรมสุขภาพและกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

วรรณภา บัวเที่ยง (2548) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ กระบวนการสื่อสารเพื่อการจัดการป่าชุมชนบ้านน้ำจ้ำ พบว่าบริบทชุมชนบ้านน้ำจ้ำมีผลต่อการจัดการป่าชุมชนบ้านน้ำจ้ำ กระบวนการสื่อสารในการจัดการป่าชุมชน ของกลุ่มป่าชุมชนบ้านน้ำจ้ำเป็นแบบทางเดียวและสองทาง รูปแบบทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยปัจจัยภายในและภายนอกมีผลต่อกระบวนการสื่อสารเพื่อจัดการป่าชุมชนบ้านน้ำจ้ำ ได้แก่ บทบาทของผู้นำชุมชน ผลประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม ภูมิศาสตร์ที่ตั้งกลุ่มและนโยบายของรัฐบาล แนวทางการพัฒนาเครือข่ายป่าชุมชนบ้านน้ำจ้ำที่ได้จากการศึกษาประกอบด้วย การพัฒนาเครือข่ายภายในและเครือข่ายภายนอก

ปานทิพย์ ลิกชะไชย (2548) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ กระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพของเด็ก พบว่า กระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของเด็กในการสร้างกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพ สามารถจำแนกออกได้เป็น 3 ระดับ คือ การมีส่วนร่วมในฐานะผู้รับสาร การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ส่งสารและการมีส่วนร่วมในระดับผู้วางแผน การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของเด็กทำให้เกิดรูปแบบกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพ 4 กิจกรรม ซึ่งจากพื้นฐานความรู้ด้านสุขภาพหรือสุขภาพะทั้ง 4 ด้าน คือ ร่างกาย จิตใจ สังคมและจิตวิญญาณ

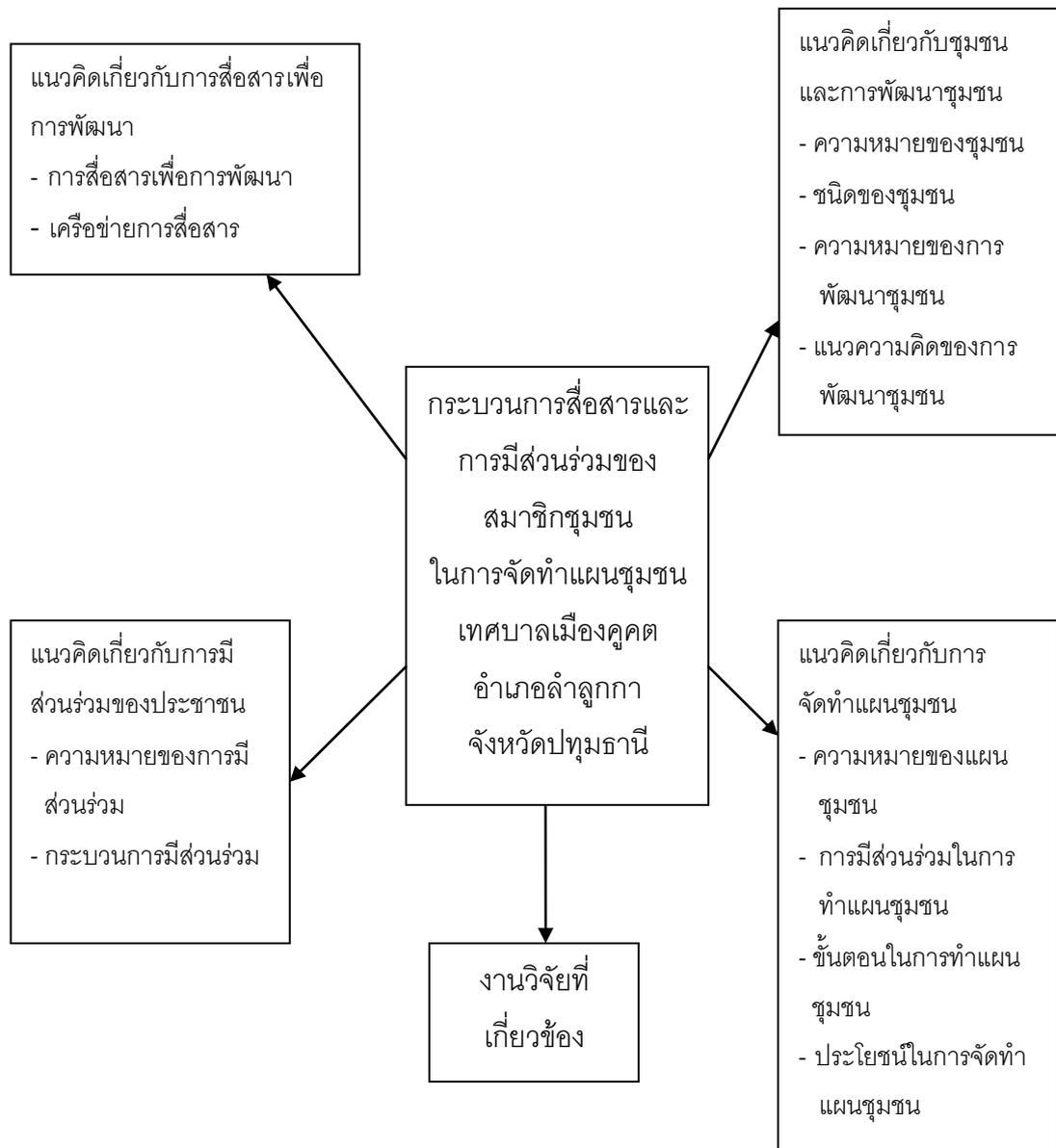
นพวรรณ อีระพันธ์เจริญ (2549) ศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา พบว่ากลุ่มเป้าหมายไม่มีกิจกรรมชัดเจนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย หลังจากกลุ่มเป้าหมายทั้งหมดได้ผ่านกระบวนการศึกษาครั้งนี้ กลุ่มเป้าหมายได้เรียนรู้ร่วมกันทุกขั้นตอนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ตั้งแต่สาเหตุของปัญหาจนกระทั่ง การคิดแนวทางการแก้ไขปัญหา กลุ่มเป้าหมายได้เสนอแผนงาน/โครงการ เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา นอกจากนั้นกลุ่มเป้าหมายได้ตระหนักต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมด้านอื่น โดยเห็นว่าจะต้องมีการดำเนินการอย่างจริงจัง โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะจากเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา มีกิจกรรมต่อเนื่อง ซึ่งเกิดจากกระบวนการร่วมกันหลาย มีข้อเสนอแนะคือ ควรมีการจัดการเพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่มมีความรู้และทัศนคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับการลดปัญหาขยะมูลฝอยโดยใช้หลักการ 5 Rs (Reduce, Reuse, Reject, Recycle, Repair) ควรร่วมมือและสนับสนุนให้องค์กรส่วนท้องถิ่นในการทำแผนบริหารจัดการขยะมูลฝอยอย่างถูกหลักสุขภาพีบาล และควรศึกษารูปแบบในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยตามแผนงาน/โครงการที่ได้จากผลการศึกษา

อุไรวรรณ ไทรชมพู (2548) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสภาพความต้องการของประชาชน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ศึกษากรณีพื้นที่บางกระเจ้า อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า วิถีชีวิตของประชาชนปรับเปลี่ยนไปตามกาลเวลา แต่เป็นไปอย่างช้า เนื่องจากประชาชนท้องถิ่นดั้งเดิมส่วนใหญ่ยังเป็นเจ้าของสวน การประกอบอาชีพเกษตรกรรมของประชาชนส่วนใหญ่ จะได้รับการเรียนรู้จากประสบการณ์และใช้หลักวิชาการสมัยใหม่บางส่วน ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่มีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เกือบจะสมบูรณ์ หากได้รับการดูแลเอาใจใส่จากภาครัฐ

การเสนอแนวทางการพัฒนาพื้นที่บางกระเจ้าได้เสนอให้ภาครัฐดำเนินการจัดโครงการและกิจกรรมส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับผลประโยชน์และมีคุณภาพชีวิตที่ดี จากการรักษาพื้นที่สีเขียว เพื่อประโยชน์แก่คนส่วนใหญ่ควรเร่งแก้ปัญหาเรื่องน้ำเค็มเข้าท่วมขังในพื้นที่ และในการดำเนินการต่างๆ ควรประสานร่วมมือกับจังหวัดสมุทรปราการ อำเภอพระประแดง องค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชนในพื้นที่

กล่าวโดยสรุป การสื่อสารเพื่อการพัฒนาต้องอาศัยปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ผู้นำท้องถิ่นมีส่วนช่วยในการกระตุ้นให้เกิดการพัฒนา รวมถึงเครือข่ายทางสังคมที่เข้มแข็งมีการเรียนรู้ร่วมกัน โดยทุกคนในกลุ่มจะต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาในทุกขั้นตอน ทั้งนี้สื่อที่ใช้จะต้องเข้าถึงชาวบ้านได้ง่ายและเร็วที่สุด ซึ่งได้แก่ สื่อบุคคล การพูดแบบปากต่อปาก การประชุม สื่อชุมชน หอกระจายข่าว และบอร์ดข่าวสาร การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายใช้การสร้างและขยายเครือข่าย โดยเริ่มต้นจากเครือข่าย การมีส่วนร่วมในระดับผู้วางแผน การดำเนินกิจกรรมที่ชาวบ้านในหมู่บ้านส่วนใหญ่ เห็นพ้องต้องกันว่ามีความสำคัญต่อการดำรงชีวิต ซึ่งต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

จากวรรณกรรมทั้งหมดผู้วิจัยขอเสนอเป็นกรอบแนวคิดทฤษฎี ตามแผนภาพดังนี้

ภาพที่ 2.2 กรอบแนวคิดทฤษฎี

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการสื่อสารและการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนในการจัดทำแผนชุมชน เทศบาลเมืองคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและการกำหนดกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ชุมชน 28 แห่ง ในเทศบาลเมืองคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี

1.2 กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาใช้วิธีสุ่มเลือกอย่างง่าย จำนวน 3 ชุมชน จากชุมชนทั้งหมด 28 ชุมชน คือ 1) ชุมชนจามรวรร่วมใจสามัคคี 2) ชุมชนทอส.9 และ 3) ชุมชนสรณีนีวีลส์ 1 ซึ่งชุมชนทั้ง 3 ชุมชน เป็นชุมชนที่มีอาณาเขตติดต่อกับกรุงเทพมหานคร แต่ละชุมชนประกอบด้วย 1) ประธานคณะกรรมการชุมชน 2) คณะกรรมการชุมชน 3) สมาชิกชุมชน ในเขตเทศบาลเมืองคูคต 4) สมาชิกสภาเทศบาลเมืองคูคต 5) นักพัฒนาชุมชน และ 6) เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน จำนวน 1 คน รวมทั้งเอกสารที่เกี่ยวข้องกับชุมชนเป็นกลุ่มตัวอย่าง แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแกนนำ จำนวน 12 คน กลุ่มสมาชิก จำนวน 12 คน และกลุ่มพันธมิตร จำนวน 3 คน รวม 27 คน ดังนี้

1.2.1 กลุ่มแกนนำ ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างนี้ด้วยการตรวจสอบว่าใครเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน ในการทำหน้าที่เป็นผู้กระตุ้นและเป็นสื่อกลางในการเชื่อมโยงทางความคิดของสมาชิกในชุมชน ให้มาร่วมกันจัดทำแผนชุมชน จำนวน 12 คน ได้แก่

- 1) ประธานคณะกรรมการชุมชน จำนวน 3 ชุมชน ชุมชนละ 1 คน
- 2) คณะกรรมการชุมชน

- ชุมชนจามรวรร่วมใจสามัคคี จำนวน 2 คน

- ชุมชนทอส.9 จำนวน 3 คน
 - ชุมชนสราสินีวิลด์ 1 จำนวน 2 คน
- 3) สมาชิกสภาเทศบาลเมืองคูคต จำนวน 2 คน

1.2.2 กลุ่มสมาชิก ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างนี้จากสมาชิกทั่วไปในชุมชน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มสมาชิกของชุมชนจะมีบทบาทในการทำหน้าที่เป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มอาสาสมัครสมัครสาธารณสุข (อสม.) อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) สายตรวจชุมชน ควบคู่กันไปในหลายตำแหน่งหน้าที่ในชุมชนจำนวน 12 คน คือ

- ชุมชนจามรร่วมใจสามัคคี จำนวน 5 คน
- ชุมชนทอส.9 จำนวน 4 คน
- ชุมชนสราสินีวิลด์ 1 จำนวน 3 คน

1.2.3 กลุ่มพันธมิตร ผู้วิจัยเลือกศึกษาจากตัวแทนองค์กรที่ทำหน้าที่ให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ ประสานงาน ร่วมกับชุมชนในการจัดทำแผนชุมชน ได้แก่ เทศบาลเมืองคูคต จำนวน 3 คน คือ

- 1) เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน จำนวน 1 คน
- 2) นักพัฒนาชุมชน จำนวน 2 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

- ส่วนที่ 1 สภาพของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต
- ส่วนที่ 2 กระบวนการสื่อสารในการจัดทำแผนชุมชนของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต
- ส่วนที่ 3 การมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนในการจัดทำแผนชุมชนของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต
- ส่วนที่ 4 ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาด้านการสื่อสาร ในการจัดทำแผนชุมชนของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต

2.2 การวิเคราะห์เอกสาร

ผู้ศึกษาใช้การค้นคว้าจากเอกสาร ได้แก่

1. คู่มือการจัดทำแผนชุมชน
2. แผนชุมชนของชุมชนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 3 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนจามรวรร่วมใจสามัคคี ชุมชนทอส.9 และชุมชนสราสินีวิลด์ 1 โดยศึกษาสภาพของชุมชนในประเด็น ดังนี้
 1. สภาพของชุมชน
 - 1.1 ด้านความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - 1.2 ด้านประชากร
 - 1.3 ด้านวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน
 - 1.4 ด้านการเมืองการปกครอง
 - 1.5 ด้านสังคม
 2. ประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน
 3. การสื่อสารภายในชุมชน
3. แผนพัฒนาเทศบาลสามปี(พ.ศ.2550-2552) เทศบาลเมืองคูคต
4. แผนพัฒนาเทศบาลสามปี(พ.ศ.2554-2556) เทศบาลเมืองคูคต

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง ซึ่งการวิจัยมีขั้นตอนและวิธีการวิจัยภาคสนามดังนี้ 1) ประสานและนัดสัมภาษณ์ประธานชุมชน คณะกรรมการชุมชน สมาชิกในชุมชน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง 2) การลงพื้นที่เพื่อทำการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัวและบันทึกข้อมูล 3) การตีความและสรุปประเด็นหลักจากข้อมูลเอกสาร และการสัมภาษณ์ ซึ่งแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การพรรณนาวิเคราะห์ จำแนกประเด็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ แผนชุมชนและเอกสารที่เกี่ยวข้อง จากนั้นนำมาวิเคราะห์ประกอบกัน ด้วยการจัดทำข้อมูล แยกแยะประเด็นของข้อมูลจากนั้นเชื่อมโยงและหาความสัมพันธ์ของข้อมูล โดยวิเคราะห์ ด้วยการตีความและประมวลผลข้อมูลในแต่ละส่วน ซึ่งจะได้ข้อสรุปใน

ระดับหนึ่ง จากนั้นนำมาวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดโดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของผลการวิจัยในแต่ละส่วน แล้วจึงหาความสัมพันธ์ของแต่ละกลุ่มและสรุปข้อมูลเป็นผลการศึกษา

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลผลการวิจัยเรื่องกระบวนการสื่อสารและการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนในการจัดทำแผนชุมชน เทศบาลเมืองคูคต มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต
2. เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารในการจัดทำแผนชุมชนของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต
3. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนในการจัดทำแผนชุมชนของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต
4. เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาด้านการสื่อสาร ในการจัดทำแผนชุมชนของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต

โดยการศึกษาข้อมูลจากแผนชุมชน เอกสารที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์จากกลุ่มเป้าหมายจากคนในชุมชนเขตเทศบาลเมืองคูคต จำนวน 3 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนจามรวรร่วมใจสามัคคี ชุมชนทอส.9 และชุมชนสราสินีวิลล์ 1 โดยทำการสัมภาษณ์ประธานคณะกรรมการชุมชนสมาชิกชุมชน สมาชิกสภาเทศบาลเมืองคูคตนักพัฒนาชุมชนและเจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผนเทศบาลเมืองคูคต ตามหัวข้อเรื่องในแบบสัมภาษณ์ ดังนี้

- ส่วนที่ 1 สภาพของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต
- ส่วนที่ 2 กระบวนการสื่อสารในการจัดทำแผนชุมชนของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต
- ส่วนที่ 3 การมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนในการจัดทำแผนชุมชนของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต
- ส่วนที่ 4 ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาด้านการสื่อสาร ในการจัดทำแผนชุมชนของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต

ส่วนที่ 1 สภาพของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต

การศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการสื่อสารและการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนเขตเทศบาลเมืองคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ในครั้งนี้ ส่วนที่ 1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาสภาพชุมชนและปัญหาในชุมชนเขตเทศบาลเมืองคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานีซึ่งถือข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาภาพรวมของชุมชน ในส่วนนี้แบ่งการศึกษาออกเป็น 3 หัวข้อ คือ

1. สภาพของชุมชน
 - 1.1 ด้านความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - 1.2 ด้านประชากร
 - 1.3 ด้านวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน
 - 1.4 ด้านการเมืองการปกครอง
 - 1.5 ด้านสังคม
2. ประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน
3. การสื่อสารภายในชุมชน

1. สภาพของชุมชน

จากการศึกษาแผนชุมชน เอกสารที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์ พบว่า ชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคตเป็นชุมชนที่มีลักษณะเป็นชุมชนเมือง ด้วยอาณาเขตของชุมชนเขตเทศบาลเมืองคูคตมีพื้นที่ติดต่อกับกรุงเทพมหานคร ทำให้ชุมชนประกอบไปด้วยประชาชนที่มาจากหลายภูมิภาค มีการอพยพเข้ามาตั้งบ้านเรือนตามการประกอบอาชีพ จึงหลากหลายไปด้วยวัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อ ประชากรส่วนใหญ่จะมีวิถีการดำรงชีวิตประจำวันไม่แตกต่างจากประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพรับราชการและค้าขาย นับถือศาสนาพุทธ จึงใช้พุทธศาสนาเป็นหลักในการสืบสานศิลปวัฒนธรรมประเพณี และการดำเนินกิจกรรมความร่วมมือของคนในชุมชน โดยการร่วมกิจกรรมอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชนทุกเทศกาลตลอดปี เพื่อเป็นการปลูกฝังให้เกิดเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนและส่งเสริมความสามัคคีและการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน รวมถึงสนับสนุนให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการลงมือลงแรงในการพัฒนาชุมชน

1.1 ด้านความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น สมาชิกในชุมชนบางกลุ่มจะมีความรู้เกี่ยวกับ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ เพื่อสร้างรายได้ให้แก่สมาชิกชุมชน จากกลุ่ม

ตัวอย่าง ได้แก่ชุมชนจามรร่วมใจสามัคคีมีรากฐานความรู้ในด้านยาสมุนไพร โดยมีการแปรรูปน้ำสมุนไพรเป็นยารักษาโรคต่างๆ การผลิตผลิตภัณฑ์จากการถนอมอาหาร โดยกลุ่มสตรีและกลุ่มแม่บ้าน เช่น การทำปลาต้มเพื่อจำหน่ายภายในและภายนอกชุมชน การนำความรู้ด้านอุปกรณ์คลายเส้นแบบภูมิปัญญาชาวบ้าน โดยการรวมกลุ่มประดิษฐ์เก้าอี้มัทศจรรย์ เพื่อทำผลิตภัณฑ์เก้าอี้เพื่อสุขภาพ ชุมชนสราสินีวิลด์ 1 มีการรวมกลุ่มทำน้ำพริก ภายใต้อชช. น้ำพริกวิลด์วัน และทำดอกไม้ประดิษฐ์ของกลุ่มสตรี เพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้แก่สมาชิกในชุมชน ชุมชนทอส.9 มีการจัดตั้งธนาคารขยะ และประดิษฐ์สิ่งของจากวัสดุรีไซเคิล การทำปุ๋ยน้ำชีวภาพ การผลิตปุ๋ยหมักจากบ่อวงคอนกรีต มีการจัดการสิ่งแวดล้อมและลดปริมาณขยะในชุมชน เพื่อเป็นการส่งเสริมสิ่งแวดล้อมที่ดีให้กับชุมชน

1.2 ด้านประชากร ด้วยเหตุที่ประชากรของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต มีอาชีพที่หลากหลาย มีการก่อสร้างบ้านพักอาศัย หอพัก และบ้านเช่าเพิ่มมากขึ้น ทำให้มีประชากรแฝงที่ไม่ได้เป็นสมาชิกชุมชนดั้งเดิมเข้ามาพักอาศัยอยู่ในชุมชนเป็นจำนวนมากประกอบกับชุมชนเป็นชุมชนเปิด โดยจะเห็นได้จากพื้นที่ของการจัดตั้งชุมชน ที่มีเส้นทางคมนาคมที่สามารถเข้าออกได้หลายทาง มีถนนซึ่งเชื่อมต่อกับชุมชนใกล้เคียง และเส้นทางหลักของชุมชนสามารถเชื่อมต่อกับถนนพหลโยธินได้ ทำให้ชุมชนประสบปัญหาด้านประชากรที่ยากต่อการปกครอง รวมถึงปัญหาในด้านความปลอดภัยและการจัดระเบียบสังคม

1.3 ด้านวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน ได้แก่ การร่วมกันทำกิจกรรมในงานประเพณีต่างๆ เช่น วันสงกรานต์โดยออกมาร่วมกันรดน้ำขอพรผู้สูงอายุ การทำบุญวันขึ้นปีใหม่ การแห่เทียนเข้าพรรษา การเข้าวัดทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา การร่วมกันทำความสะอาดชุมชนในวันเฉลิมพระชนมพรรษา ในส่วนของภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการรวมกลุ่มกันเพื่อสร้างรายได้ให้แก่สมาชิกในชุมชน ได้แก่ กลุ่มแม่บ้านทำดอกไม้จากผ้า กลุ่มทำน้ำพริก และกลุ่มทำขนมปัง

1.4 ด้านการเมืองการปกครอง เทศบาลเมืองคูคต มีนโยบายที่พัฒนาท้องถิ่นให้มีความเจริญอย่างยั่งยืน และเพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหา สามารถพึ่งพาตนเองได้ เทศบาลเมืองคูคตจึงได้จัดตั้งชุมชนย่อยจำนวน 28 ชุมชน โดยแต่ละชุมชนจะดำเนินการคัดเลือกคณะกรรมการชุมชน จำนวน 9 คน ตามหลักของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพื่อทำหน้าที่ประสานงานระหว่างหน่วยงานของเทศบาลและเป็นตัวแทนของประชาชนในชุมชน ซึ่งจะทำให้เทศบาลได้รับทราบถึงปัญหาความ

ต้องการที่เกิดขึ้นในชุมชนและสามารถแก้ไขปัญหา ตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของประชาชนได้อย่างทั่วถึง

การแบ่งส่วนบริหารของคณะกรรมการชุมชน แบ่งออกทั้งหมด 8 ส่วน คือ

1. กรรมการฝ่ายบริหาร ได้แก่ ประธานคณะกรรมการชุมชนและรอง

ประธานคณะกรรมการชุมชน

2. กรรมการฝ่ายปกครอง

3. กรรมการฝ่ายป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อย

4. กรรมการฝ่ายคลัง

5. กรรมการฝ่ายสวัสดิการสังคม

6. กรรมการฝ่ายสาธารณสุข

7. กรรมการฝ่ายพัฒนา

8. กรรมการฝ่ายการศึกษา (อ้างอิงในแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ.2553-2555)

เทศบาลเมืองคูคต: 9)

จากแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ.2553-2555) เทศบาลเมืองคูคต จังหวัด

ปทุมธานีได้เขียนไว้ว่า การพัฒนาเทศบาลเมืองคูคตในปัจจุบันจะต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและสิ่งแวดล้อม ทั้งปัจจัยและภายนอก รวมทั้งต้องเผชิญกับอุปสรรคปัญหา จนบางครั้งทำให้การดำเนินงานไม่บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายที่ตั้งไว้ เทศบาลเมืองคูคตจึงได้จัดทำแผนพัฒนาเทศบาล โดยเริ่มกระบวนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมกันรับผิดชอบ ร่วมกันรับประโยชน์ โดยระดมความคิดที่หลากหลายของภาคประชาชน ภาคเอกชน ไปสู่กระบวนการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและจุดมุ่งหมายการพัฒนา โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พร้อมทั้งปรับแนวคิดการพัฒนาแบบแยกส่วนมาเป็นแบบองค์รวม โดยยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ภายใต้ทรัพยากรทางการบริหารที่มีอยู่อย่างจำกัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น เทศบาลเมืองคูคตได้เปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอโครงการตามความต้องการพื้นฐานของประชาชนในชุมชน ด้วยการระดมความคิดที่หลากหลายจากประชาชนในชุมชน มาเชื่อมโยงกันเพื่อการพัฒนาในอนาคต บนพื้นฐานในเหตุผล ความจำเป็น มีความเป็นไปได้และเป็นที่ยอมรับร่วมกันของคนในชุมชน ตามยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลเมืองคูคต ประกอบด้วย

1. ยุทธศาสตร์การพัฒนาคมนาคมขนส่งและสาธารณูปโภค/สาธารณูปการ คณะกรรมการชุมชนได้ประสานกับหน่วยงานราชการ เพื่อขอรับการจัดสรรงบประมาณในการก่อสร้างสาธารณูปโภคต่างๆ เช่น การก่อสร้างถนน ท่อระบายน้ำ การขุดลอกท่อระบายน้ำ เพื่อให้ประชาชนได้รับความสะดวกในการสัญจรไปมา และป้องกันน้ำท่วมขังในชุมชน ได้แก่ โครงการก่อสร้างถนนลาดยาง(แอสฟัลต์ติกคอนกรีต) บริเวณถนนชุมชน ทอส.9 เพื่อปรับปรุงผิวจราจรเป็นลาดยางและขยายผิวจราจรและอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนที่สัญจรไปมา โครงการจัดทำป้ายจราจรและตีเส้น ติดกระจกโค้งจำนวน 8 จุด ภายในชุมชน เพื่อลดการเกิดอุบัติเหตุ โครงการปรับปรุงพื้นที่ทางเท้าให้เป็นสวนสาธารณะและติดตั้งโครงหลังคาเหล็กมุงกระเบื้อง เพื่อให้ประชาชนได้รับความปลอดภัยและมีสถานที่เดินออกกำลังกาย โครงการร้อยท่อสายไฟฟ้าใต้ดิน เพื่อให้ปราศจากเสาไฟฟ้า และเพื่อขยายผิวจราจร สร้างความปลอดภัยให้แก่ผู้ใช้รถใช้ถนน

2. ยุทธศาสตร์การพัฒนาส่งเสริมคุณภาพชีวิต โดยชุมชนและเทศบาลเมืองคูคต ได้ร่วมกันจัดทำโครงการเพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต ได้แก่ โครงการนำชุมชนสู่ธรรมะ โครงการธรรมะสัญจรแก่ผู้สูงอายุ การจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ เพื่อสร้างขวัญกำลังใจให้มีความสุข ความอบอุ่นให้ผู้สูงอายุ โครงการจัดหาอุปกรณ์กีฬาและอุปกรณ์เด็กเล่นสำหรับเด็กในชุมชนการจัดการแข่งขันกีฬาระหว่างชุมชน เพื่อสนับสนุนการกล่อมเกลาคิดใจสมาชิกในชุมชนได้รู้จักการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ เสริมสร้างความสามัคคีและเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนและนอกชุมชน การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ชุมชนทอส.9 เพื่อให้นักเรียน เยาวชน ประชาชนและประชาชนใกล้เคียงใช้เป็นสถานที่ทำกิจกรรมและเป็นศูนย์เรียนรู้อย่างยั่งยืนโครงการติดตั้งกล้องวงจรปิดเพื่อเฝ้าระวังอันตรายและตรวจดูบุคคลและยานพาหนะที่ผ่านเข้า-ออก สามารถป้องกัน และติดตามคนร้ายและขยายผลในการจับกุมต่อไป โครงการประสานงานสายตรวจชุมชน เพื่อให้การติดต่อสื่อสารและประสานงานระหว่างสายตรวจชุมชนในขณะปฏิบัติงาน โครงการจัดซื้อเครื่องบดกิ่งไม้ ไบโกลูทำปุ๋ยหมัก ทำให้ประชาชนเกิดการรู้ถึงคุณค่าของทรัพยากรภายในชุมชน และช่วยในการลดค่าใช้จ่ายเรื่องการจัดทิ้ง

3. ยุทธศาสตร์การพัฒนากิจการบำบัดรักษาผู้ป่วยโรคเรื้อรังและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การดำเนินการตามโครงการคัดแยกขยะ ทำปุ๋ยน้ำชีวภาพ ปุ๋ยหมัก อื่นๆ ตลอดจนเป็นแหล่งเรียนรู้และศึกษาดูงานของหน่วยงานอื่นๆ ซึ่งชุมชนทอส.9 มีที่คัดแยกขยะเป็นของตนเอง โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์ชุมชน เช่น การปลูกหรือตัดแต่งต้นไม้ เพื่อให้ชุมชนสวยงามร่มรื่นน่าอยู่ ทำให้ชุมชนมีภูมิทัศน์ที่สวยงาม โครงการลดภาวะโลกร้อน โดยการรณรงค์การลดภาวะโลกร้อนในชุมชนด้วยการคัดแยกขยะ การทำปุ๋ยน้ำชีวภาพ รวมทั้งการดำเนินกิจกรรมเพื่อทำให้ประชาชนในชุมชน

รู้จักการประหยัดพลังงานและลดภาวะโลกร้อน โดยเทศบาลเมืองคูคตได้ดำเนินการจัดหาวิทยากร มาให้การอบรมและให้ความรู้แก่สมาชิกในชุมชนในด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติเพื่อสร้าง สภาพแวดล้อมที่ดีให้แก่ชุมชน ได้แก่ โครงการบำบัดน้ำเสียภาคครัวเรือน และในบ่อพักท่อระบาย น้ำด้วยสารชีวภาพ ทำให้น้ำมีคุณภาพดีก่อนปล่อยลงคูคลองธรรมชาติเพื่อเป็นการอนุรักษ์ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โครงการคัดแยกขยะในครัวเรือน ส่งเสริมการจัดตั้งธนาคารขยะใน ชุมชน การจัดทำปุ๋ยน้ำชีวภาพ เพื่อลดปริมาณขยะและมลภาวะด้านขยะเน่าเสีย

4. ยุทธศาสตร์การพัฒนาและส่งเสริมเศรษฐกิจ ได้แก่ โครงการจัดหาร้านค้าชุมชน โครงการจัดอบรมกลุ่มอาชีพแก่กลุ่มแม่บ้านและกลุ่มอาชีพในชุมชน ซึ่งเทศบาลฯ ได้ให้การ สนับสนุนในเรื่องการให้ความรู้ โดยการจัดหาวิทยากรมาให้ความรู้และฝึกอบรม เพื่อส่งเสริมให้ ครัวเรือนได้มีรายได้จากสินค้าที่ผลิตในชุมชน ตลอดจนเป็นการส่งเสริมทักษะและคุณภาพของ สินค้าเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ เพื่อส่งเสริมการขายและการตลาด โดยชุมชนได้มีการต่อยอดทาง ความคิด โดยการพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นและจัดหาตลาดรองรับได้ด้วย ตนเอง นอกจากนี้ยังได้มีการจัดโครงการฝึกอบรมอาชีพให้แก่เยาวชนในชุมชน เพื่อสนับสนุนให้ เยาวชนในชุมชนได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้หารายได้ในช่วงปิด ภาคเรียน การจัดฝึกอบรมวิชาชีพการประกอบอาหาร ทำขนม สิ่งประดิษฐ์ การจัดตั้งกลุ่มทำ ดอกไม้ประดิษฐ์จากวัสดุธรรมชาติ การจัดทำน้ำพริกเพื่อจำหน่ายภายในและภายนอกชุมชน ได้แก่ งานแสดงสินค้าต่างๆ เพื่อให้ประชาชนได้มีอาชีพเสริมและมีรายได้เพิ่มจากการพัฒนา เรียนรู้ จาก การฝึกอบรม ได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์และขยายผลไปสู่ชุมชนข้างเคียง

5. ยุทธศาสตร์การพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีมีประสิทธิภาพ โดยการจัดทำ โครงการก่อสร้างอาคารสำนักงานชุมชน โครงการติดตั้งกล้องวงจรปิดชุมชน เพื่อสร้างความ ปลอดภัยในชุมชน นอกจากนี้คณะกรรมการชุมชน อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน(อปพร.) และอาสาสมัครชุมชนยังได้จัดให้มีสายตรวจชุมชน เพื่อดูแลความปลอดภัยให้กับสมาชิกในชุมชน ซึ่งจะผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันในชุมชน การจัดเสวนาเพื่อปลูกฝังให้ประชาชนในชุมชนมีจิตสำนึก ในระบอบประชาธิปไตย ดำรงชีวิตอย่างถูกต้อง และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

โดยการดำเนินโครงการต่างๆ นั้น ประธานคณะกรรมการชุมชนและคณะกรรมการ ชุมชนจะมีบทบาทในการสนับสนุนและเป็นสื่อกลางในการแจ้งข่าวสาร วัน เวลา สถานที่ในการจัด กิจกรรมตามโครงการต่างๆ เพื่อให้สมาชิกในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมใน โครงการที่ชุมชนจัดขึ้น นอกจากนี้คณะกรรมการชุมชนยังเป็นผู้ประสานงานกับเทศบาล หน่วยงาน ราชการในการสนับสนุนในด้านงบประมาณและบุคลากรในการพัฒนาตามโครงการต่างๆ ซึ่ง

ที่ผ่านมาเทศบาลได้ให้จัดสรรงบประมาณและพัฒนา ตามความต้องการของคนในชุมชนตามที่ได้บรรจุลงในแผนชุมชน รวมถึงแก้ไขปัญหาคือความเดือดร้อนตามลำดับความสำคัญและความจำเป็นเร่งด่วนของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน

1.5 ด้านสังคม จากการศึกษาแผนชุมชน พบว่าชุมชนจามรร่วมใจสามัคคี มีเป้าหมายในการพัฒนาชุมชนคือ เด็ก เยาวชนและผู้สูงอายุจะต้องได้รับการดูแล ได้รับความรู้และสันติภาพจากชุมชน เพื่อลดปัญหาและช่องว่างของสังคม มีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อลดปัญหาขยะ และน้ำเน่าเสีย มีการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพ ให้กับผู้ว่างงาน และกลุ่มสตรี เพื่อสร้างรายได้ รวมถึงการบำรุงรักษาระบบการคมนาคมขนส่งและสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ให้อยู่ในสภาพใช้งานได้

ชุมชนทอส.9 มีการจัดทำแผนชุมชน เพื่อพัฒนาปรับปรุงและขยายระบบ โครงสร้างพื้นฐานให้เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน ส่งเสริมการประกอบอาชีพและเพิ่มรายได้ของประชาชน สร้างเป้าหมายด้วยการค้นพบตัวเอง ปรับวิธีคิด เปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ บริการ ป้องกัน รักษาสุขภาพอนามัยให้ประชาชนมีสุขภาพแข็งแรง ปราศจากโรคภัย การส่งเสริมการศึกษา กีฬา กิจกรรมนันทนาการให้แก่เยาวชนและประชาชนเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและต่อต้านยาเสพติดในชุมชน พัฒนาภูมิทัศน์ รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้สะอาด สวยงาม น่าอยู่อาศัย มีการส่งเสริมการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างคณะกรรมการชุมชนกับประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา ตลอดจนสร้างความเชื่อมั่น ศรัทธา ความเคารพต่อความคิดของคนในชุมชนต่อแนวทางการพัฒนาชุมชนที่มีหน้าที่หลักในการให้บริการแก้ไขปัญหาคือความเดือดร้อน ตอบสนองความต้องการของประชาชน ตลอดจนพัฒนาชุมชนให้มีความก้าวหน้าต่อไป

ชุมชนสราสินีวิลล 1 มีเป้าหมายการพัฒนา ในการส่งเสริมให้เด็ก เยาวชนและประชาชนทั่วไปในชุมชนออกกำลังกายเพื่อสุขภาพที่แข็งแรง มีสถานที่ออกกำลังกายและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจที่ร่มรื่น สนามเด็กเล่นพร้อมเครื่องเล่นที่ปลอดภัยและได้มาตรฐาน ภูมิทัศน์ชุมชนร่มรื่น ปลอดภัย สวยงาม ชุมชนปลอดภัยสะอาด และปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

2. ประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน มีดังนี้

1. ปัญหาน้ำท่วมขังและสภาพน้ำท่วมขัง เนื่องจากพื้นที่ชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูตเป็นพื้นที่ลาดต่ำ ท่อระบายน้ำมีขนาดเล็ก ท่อระบายน้ำอุดตันเนื่องจากการสะสมของตะกอนต่างๆ ประกอบกับเครื่องสูบน้ำตามสถานีสูบน้ำ ที่ติดตั้งตามแนวคันป้องกันน้ำท่วม

ไม่สามารถสูบน้ำได้ทันท่วงที โดยเฉพาะในช่วงที่มีฝนตกหนัก มีน้ำฝนปริมาณมาก ทำให้น้ำที่ไหลลงสู่ท่อระบายน้ำระบายไม่ทันจนเกิดปัญหาน้ำท่วม วิธีการแก้ปัญหาด้วยการปรับปรุงแก้ไขเครื่องสูบน้ำให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการประสานความร่วมมือไปยังองค์การบริหารส่วนจังหวัดในการขุดดินเพื่อถมป้องกันแนวคันกั้นน้ำในบริเวณพื้นที่ที่ติดคลองและพื้นที่ที่ง่ายต่อการเกิดน้ำท่วม

“ส่วนมากชุมชนก็จะบอกปัญหาเรื่องให้มาติดตั้งเครื่องสูบน้ำบ้าง มาลอกท่อระบายน้ำบ้าง เราก็มีหน้าที่มาเสนอให้ผู้บริหารได้รู้ปัญหาของชุมชน แล้วจะได้เข้าไปแก้ไข ”

(นายอุไร ชะเอมเทศ สมาชิกสภาเทศบาลเมืองคูคต , สัมภาษณ์ 12 ก.พ.53)

2. ปัญหาน้ำเน่าเสียจากการปล่อยสิ่งปฏิกูลลงท่อระบายน้ำ ทำให้เกิดปัญหาน้ำขังในท่อเป็นเวลานาน และไม่สามารถระบายได้ทัน เมื่อมีปัญหาน้ำท่วมขังเกิดขึ้นในชุมชน ประชาชนจะโทรศัพท์มาแจ้งกับทางเทศบาลเพื่อให้ดำเนินการขุดลอกท่อระบายน้ำ เทศบาลก็จะเข้าไปดำเนินการให้ในจุดนั้นๆ

3. ปัญหาเด็กและผู้สูงอายุ เนื่องจากชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคตเป็นชุมชนเมือง ประชากรในชุมชนส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพรับราชการ และค้าขายเป็นส่วนใหญ่บุคคลที่อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นคนในวัยทำงาน ต้องทำหน้าที่ทำงานหาเลี้ยงครอบครัวโดยแทบไม่มีวันหยุด ทำให้ไม่มีเวลาดูแลบุตรหลาน และปู่ย่า ตายาย ทำให้เกิดปัญหาขาดการดูแลเอาใจใส่จากครอบครัวและสังคม การแก้ไขปัญหา เทศบาลเมืองคูคตได้มีการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุขึ้นเพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของเทศบาล ได้แก่ กิจกรรมไหว้พระเก้าวัด กิจกรรมออกกำลังกายและตรวจสุขภาพ ในส่วนของเด็กและเยาวชน เทศบาลเมืองคูคตได้จัดการอบรมกีฬาและฝึกอาชีพให้แก่เยาวชนในช่วงปิดภาคเรียน

4. ปัญหาอาชญากรรมและปัญหายาเสพติด เกิดการลักเล็ก ขโมยน้อย ฉกชิงวิ่งราว เนื่องจากสภาวะทางเศรษฐกิจที่ถดถอย ประชากรที่ว่างงานมีเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ประชากรที่อาศัยอยู่ในชุมชนส่วนหนึ่งเป็นประชากรแฝงที่เข้ามาเช่าบ้านหรือหอพัก ทำให้ยากต่อการควบคุมดูแล ในเรื่องความปลอดภัย นอกจากนี้ปัจจัยที่มีส่วนให้เกิดปัญหาอาชญากรรมและปัญหายาเสพติด คือสถานที่ในการก่อตั้งชุมชนเป็นชุมชนเปิด มีถนนเข้าออกได้หลายเส้นทาง บุคคลภายนอกสามารถเข้าออกได้ตลอดเวลา ทำให้การตรวจเฝ้าระวังสังเกตเหตุการณ์ทำไม่ได้ตลอดเวลา ส่งผลทำให้ชุมชนประสบปัญหาอาชญากรรม มีการหลอกลวงต้มตุ๋น ลักขโมยและชิงทรัพย์ และปัญหายาเสพติดในกลุ่มวัยรุ่น ซึ่งชุมชนต้องมีการจัดสายตรวจชุมชนเพื่อเฝ้าระวังความ

ปลอดภัยและให้ความเอาใจใส่ดูแล เยาวชนอายุ 13- 18 ปี เป็นพิเศษ นอกจากนี้การแก้ปัญหา เสพติดในส่วนขอเทศบาลเมืองคูคต ได้ดำเนินการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติด เทศบาลเมืองคูคต ที่มีการดำเนินงานร่วมกับศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดชุมชนของ เทศบาล จำนวน 19 ชุมชน เพื่อดูแล ติดตาม เฝ้าระวัง และดำเนินการป้องกัน แก้ไขและลด ปัญหายาเสพติดในชุมชน

“ส่วนสำคัญก็คือปัญหายาเสพติด ชุมชนก็จะใช้การกีฬาเข้ามาช่วย สนับสนุน การกีฬาก็คือกีฬาเบตอง จะบอกให้บุตรหลานในชุมชนออกมาเล่นกีฬากันในช่วงเย็น ”

(เรืออากาศตรีเกรียงศักดิ์ จันทร์สุวรรณ สมาชิกสภาเทศบาลเมืองคูคต อดีต ประธานคณะกรรมการชุมชนสราสินีวิลล์ 1 , สัมภาษณ์ 15 ม.ค.53)

“ในเรื่องยาเสพติดมีทั้งค้ำ มีทั้งเสพและเป็นทางผ่าน เราก็ดำเนินการแจ้งเบาะแส จัดสายตรวจ เฝ้าระวังตลอดเวลา โดยเฉพาะเยาวชนกลุ่มเสี่ยง อายุ 13-18 ต้องมีการเฝ้าระวัง เป็นพิเศษ ”

(นาวาอากาศตรีก้องเกียรติ ภิรมย์กิจ ประธานคณะกรรมการชุมชน ทอศ.9, สัมภาษณ์ 20 พ.ค.53)

“ช่วงนี้มีปัญหาของหายกันบ่อยมาก ขโมยเยอะมาก จอดรถมอเตอร์ไซด์ไว้หน้า บ้าน ก็ยกไปทั้งคัน ”

(นางสุวีพร รักษา สมาชิกชุมชนสราสินีวิลล์ 1, สัมภาษณ์ 31 ก.ค.53)

“ปัญหายาเสพติดก็มี ชุมชนก็มีวิธีการป้องกันและแจ้งให้คนในชุมชนระมัดระวัง ทรัพย์สินของตัวเอง และก็มีการจัดสายตรวจชุมชน ”

(นางอรพินธ์ รักรวกิจ คณะกรรมการชุมชนทอศ.9, สัมภาษณ์ 20 พ.ค.53)

5. ปัญหาความปลอดภัยบนถนน ถนนบางสายในชุมชนบางชุมชนไม่มีป้าย จราจรและไม่มีเส้นแบ่งผิวถนน บางชุมชนมีถนนในซอยที่คับแคบ เมื่อมีรถขับผ่านไปผ่านมาขับ ด้วยความเร็ว หรือวิ่งคร่อมทาง รวมทั้งมีเสาไฟฟ้าอยู่ข้างทาง ซึ่งอาจทำให้เกิดอันตรายต่อผู้ ขับขี่ยานพาหนะได้ การแก้ไขปัญหาโดยการตีเส้นแบ่งถนนให้ชัดเจน การทำลูกระนาดบนพื้นถนน เพื่อชะลอความเร็วของรถที่วิ่งผ่านไปมาในชุมชน

6. ปัญหาชุมชนไม่มีที่ทำกรชุมชนหรือสถานที่ดำเนินกิจกรรมของชุมชน เพื่อใช้ในการจัดประชุม ประชาคมและดำเนินกิจกรรมของชุมชน ซึ่งปัจจุบันบางชุมชนจะใช้บ้านประธานคณะกรรมการชุมชน และร้านค้าชุมชนเป็นสถานที่ในการจัดประชุมและดำเนินกิจกรรมในชุมชน ทำให้เกิดความไม่สะดวก หากมีคณะกรรมการชุมชนและประชาชนเข้าร่วมประชุม หรือทำกิจกรรมร่วมกันเป็นจำนวนมาก ซึ่งที่ผ่านมาทางคณะกรรมการชุมชนได้เสนอโครงการมายังเทศบาลเพื่อของบประมาณในการจัดซื้อที่ดินเพื่อใช้เป็นสถานที่ในการก่อสร้างที่ทำกรชุมชน แต่เนื่องจากพื้นที่ในเขตเทศบาลเมืองคูคตเป็นพื้นที่เขตเมืองทำให้ราคาที่ดินมีราคาสูงกว่าราคามาตรฐานที่กฎหมายกำหนดไว้ ทำให้เทศบาลไม่สามารถจัดซื้อที่ดินให้แก่ชุมชนได้

“ก็มีปัญหาเกี่ยวกับสถานที่ที่ใช้จัดประชาคม ที่ใช้เป็นที่รวมประชาชนเข้ามาทำกิจกรรมต่างๆ”

(นาวาอากาศตรี ก้องเกียรติ ภิรมย์กิจ ประธานคณะกรรมการชุมชน ทอศ.9, สัมภาษณ์ 20 พ.ค.53)

“ตอนนี้ก็ใช้ร้านค้าชุมชน เป็นที่ทำกรชุมชน มาประชุมหรือปรึกษาหารืออะไรก็มาใช้ที่นี่ ”

(นางผล ภิรมย์กิจ คณะกรรมการชุมชน ทอศ.9, สัมภาษณ์ 30 ก.ค.53)

7. ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชน ได้แก่ ปัญหาด้านการจัดการขยะ ชุมชนเกิดปัญหาขยะล้นถังขยะ ถนนมีขยะเกลื่อนกลาด เนื่องจากในชุมชนมีประชากรเป็นจำนวนมาก รถขยะจะเข้าไปเก็บขยะไม่ครบทุกวัน ชุมชนจึงจัดให้มีกิจกรรมที่ส่งเสริมการรักษาความสะอาดในชุมชนและระดมแรงศึให้สมาชิกในชุมชนคัดแยกขยะในครัวเรือน รวมถึงการจัดตั้งธนาคารขยะ เพื่อแปลงขยะเป็นเงิน โดยการนำขยะ หรือวัสดุเหลือใช้มาแปรรูปเป็นสิ่งของเพื่อจำหน่าย การนำเศษอาหารในครัวเรือนมาแปรรูปเป็นปุ๋ยน้ำชีวภาพ ซึ่งเทศบาลเมืองคูคตได้สนับสนุนชุมชนนำร่อง และผู้แทนชุมชนในเขตเทศบาล ศึศึกษาดูงานชุมชนที่มีการดำเนินงานและประสบความสำเร็จในการจัดการขยะ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการดำเนินงานของชุมชน

จากข้อมูลของกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลเมืองคูคต พบว่าปริมาณขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองคูคตจะเพิ่มขึ้นทุกๆ ปี จากปี พ.ศ.2547 มีปริมาณขยะมูลฝอย 60 ตัน/วัน ปีพ.ศ.2548 มีขยะมูลฝอยเพิ่มเป็น 62 ตัน /วันและปีพ.ศ.2549 เพิ่มเป็น 65 ตัน/วัน และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้นทุกปี ซึ่งเป็นผลทำให้เทศบาลเมืองคูคตประสบปัญหาด้านการ

จัดการขยะมูลฝอย ไม่สามารถจัดเก็บและหาสถานที่จัดเก็บและสถานที่สำหรับกำจัดขยะได้ ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล

ทั้งนี้เนื่องจากเทศบาลเมืองคูคตไม่สามารถดำเนินงานและใช้ประโยชน์จากศูนย์ขยะมูลฝอยรวมฝั่งตะวันออก ซึ่งตั้งอยู่บริเวณตำบลบึงทองหลาง อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานีได้ ดังนั้นเทศบาลเมืองคูคตจึงใช้วิธีการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าไปก่อน โดยการจ้างเหมาบริษัทเอกชนในการฝังกลบขยะมูลฝอย ซึ่งพบว่าเกิดปัญหา คือ เอกชนไม่ได้ใช้วิธีการกำจัดขยะที่ถูกหลักสุขาภิบาล ทำให้เกิดปัญหาแก่พื้นที่ใกล้เคียง รวมทั้งปัญหาการรองรับขยะของเอกชน ไม่สามารถรองรับได้ในระยะยาว ดังนั้น เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหในระยะยาว เทศบาลเมืองคูคต จึงได้คิดวิธีและเลือกใช้วิธีการจัดการขยะมูลฝอย เพื่อที่จะทำให้เกิดผลเสียต่อสภาพแวดล้อมน้อยที่สุด ซึ่งในปัจจุบันเทศบาลเมืองคูคต ได้ใช้วิธีการลดปริมาณขยะมูลฝอย ได้แก่ การคัดแยกขยะ การแปรรูปขยะเป็นปุ๋ยน้ำชีวภาพ การทำปุ๋ยหมักจากบ่อวงคอนกรีต รวมทั้งมีความพยายามที่จะหาวิธีการที่สามารถดำเนินการใช้ประโยชน์จากศูนย์ขยะมูลฝอยรวมฝั่งตะวันออก จังหวัดปทุมธานีและถึงแม้ว่าจะยังไม่สามารถดำเนินการได้ เทศบาลเมืองคูคตก็ได้หาวิธีการอื่นๆ ในการรองรับการแก้ไขปัญหาคืบคลานไป โดยมีการบริหารจัดการศึกษา ออกแบบและประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมของสถานีแปรรูปของเสียไว้ในแผนพัฒนาสามปี เพื่อรองรับสู่การปฏิบัติและการแก้ไขปัญหาคืบคลานต่อไป

“เรื่องสิ่งแวดล้อมเมื่อก่อนนี้แย่มาก ถนนหนทางก็เต็มไปด้วยขยะกลิ้งกลาดเต็มไปหมดแต่ตอนนี้ชุมชนทอส.9 ก็เป็นชุมชนปลอดขยะและไม่มีถังขยะแล้ว ”
(นาวาอากาศตรี ก้องเกียรติ ภิรมย์กิจ ประธานคณะกรรมการชุมชน ทอส.9, สัมภาษณ์ 20 พ.ค.53)

“ปัญหาของชุมชนส่วนใหญ่เริ่มต้นที่คน ถ้าคนไม่ดีหรือไม่รับผิดชอบต่อส่วนรวม ชุมชนก็ไม่พัฒนา ถ้าเราแก้ไขนิสัยของคนได้ ปัญหาของชุมชนก็จะไม่เกิด ”

(นายธงชัย สังข์สีราช คณะกรรมการชุมชนจามรร่วมใจสามัคคี, สัมภาษณ์ 22 พ.ค.53)

3. การใช้สื่อภายในชุมชน

(1) สื่อชุมชน ได้แก่ หอกระจายข่าว หรือเสียงตามสาย การเผยแพร่ข่าวสารในชุมชนด้วยวิธีการสื่อสารผ่านเสียงตามสายจะเป็นในลักษณะของการนัดหมายเพื่อร่วมทำกิจกรรม การประชาสัมพันธ์การเข้าร่วมจัดทำแผนชุมชนและเวทีประชาคม การประชุม การแจ้งเรื่องด่วน

ในชุมชน และการเผยแพร่ข่าวสารทั่วไป โดยผู้ที่ทำหน้าที่ในการส่งสาร คือ ประธานและ คณะกรรมการชุมชน และเจ้าหน้าที่เทศบาลเมืองคูคต ผู้รับสาร ได้แก่ สมาชิกในชุมชนและคนทั่วไป โดยมีการกำหนดช่วงเวลาในการแจ้งข่าวสารออกเป็น 2 ช่วง ได้แก่ ช่วงเช้าและช่วงเย็น

“ก็มีการประกาศเสียงตามสาย ช่วงที่เปิดก็จะเป็นช่วงเย็นๆ หลังเลิกงานกัน ช่วงกลางวันเขาก็ออกไปทำงานกันหมด ”

(นางผล ภริมย์กิจ คณะกรรมการชุมชนทอส.9, สัมภาษณ์ 2 ส.ค.53)

“กรรมการชุมชนเขาก็จะประกาศเสียงตามสาย ประชาชนก็เข้ามาร่วม ”

(นางวันเพ็ญ ยาคำ สมาชิกชุมชนทอส.9, สัมภาษณ์ 2 ส.ค.53)

“ประธานกับกรรมการเวลาแจ้งข่าวสาร ก็ประกาศเสียงตามสาย แล้วก็มีทำ เป็นหนังสือแจ้งบ้าง ”

(นายชนินทร์ บุญยงค์ประเสริฐ สมาชิกชุมชนจามรร่วมใจสามัคคี, สัมภาษณ์ 31 ก.ค.53)

(2) การประชุม การประชุมจะแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ การประชุมแบบทางการจะเป็นในรูปแบบของการบรรยายให้ความรู้แก่สมาชิกในชุมชน การเชิญคณะกรรมการชุมชนมาประชุมร่วมกับเทศบาลในการพัฒนาเทศบาล การประชุมแบบไม่เป็นทางการ ได้แก่ การประชุมโดยแบ่งกลุ่มย่อย ตามหน้าที่และความสนใจของสมาชิกในชุมชน เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มสตรี กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข(อสม.) โดยผู้เข้าร่วมการประชุมจะเป็นสมาชิกของกลุ่มนั้นๆ ซึ่งจะไปในลักษณะของการพูดคุยและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น โดยสถานที่ที่ใช้ในการประชุมคือ ศาลาเอนกประสงค์หรือที่บ้านของประธาน คณะกรรมการชุมชน หรือหัวหน้ากลุ่ม โดยให้สมาชิกในแต่ละกลุ่มได้ร่วมเสนอความคิดเห็นในแนวทางการปรับปรุง หรือแนวทางการพัฒนาชุมชน และกลุ่มของตนเอง

(3) บอร์ดประชาสัมพันธ์ในชุมชน เทศบาลเมืองคูคตได้สนับสนุนในการจัดทำ บอร์ดประชาสัมพันธ์ในชุมชน โดยส่วนมากจะติดตั้ง ณ ที่ทำการชุมชน ศาลาเอนกประสงค์ หรือที่หน้าบ้านของประธานชุมชน เพื่อใช้ในเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของชุมชน ด้วยการติดโปสเตอร์ ประกาศ การเผยแพร่ข่าวสารทั่วไป การรณรงค์ เชิญชวนให้สมาชิกในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของชุมชน การแจ้งประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่างๆ หรือข้อกำหนดของชุมชน

รวมถึงประมวลภาพกิจกรรมที่จัดขึ้นในชุมชน โดยมีการประชาสัมพันธ์ทั้งจากภายในชุมชนเองและจากหน่วยงานเทศบาลเมืองคูคต

(4) สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ จดหมาย แผ่นพับ ใบปลิว การออกจดหมายเวียนเพื่อแจ้งให้คณะกรรมการและสมาชิกในชุมชนเข้าร่วมประชุม เพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาชุมชนร่วมกัน เนื่องจากชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคตเป็นชุมชนเมือง ที่มีประชากรหรือสมาชิกของชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพประจำที่จะต้องทำงานในตอนกลางวัน มีเพียงบางครัวเรือนเท่านั้นที่มีผู้สูงอายุหรือแม่บ้านอยู่ที่บ้าน ดังนั้นการแจ้งข่าวสาร จึงต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อให้สมาชิกในชุมชนสามารถรับรู้ข่าวสาร การดำเนินกิจกรรมของชุมชนได้อย่างทั่วถึงมากยิ่งขึ้น

“มีการจัดทำสื่อแผ่นพับใบปลิวแจกไว้ตามหน้าบ้าน หลังจากที่มีการประกาศเสียงตามสาย ถ้าเราจะจัดทำแผนชุมชน ”

(เรืออากาศตรีเกรียงศักดิ์ จันทร์สุวรรณ สมาชิกสภาเทศบาลเมืองคูคต อดีตประธานคณะกรรมการชุมชนสราสินีวิลด์ 1 , สัมภาษณ์ 15 ม.ค.53)

(5) สื่อบุคคล เป็นการสื่อสารขั้นพื้นฐานทั่วไปของคนในชุมชน โดยวิธีการสื่อสารแบบปากต่อปาก เป็นการสื่อสารในลักษณะของการแจ้งข่าวสาร การพบปะ พูดคุย โดยเนื้อหาของการสนทนาส่วนใหญ่มักเป็นเรื่องราวทั่วไป การชักชวน บอกกล่าวให้สมาชิกในชุมชนเข้ามาร่วมกิจกรรมที่แต่ละชุมชนจัดขึ้น รวมถึงปัญหาความเดือดร้อนและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชน การประชาสัมพันธ์การกำหนดผลิตภัณท์ของกลุ่มแม่บ้าน จะเป็นในลักษณะของการบอกต่อจนทำให้ผลิตภัณท์เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้น การขอความร่วมมือในการรณรงค์หรือการร่วมแรงกันพัฒนาชุมชน ซึ่งสมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่มีความสนิทสนมและมีความสัมพันธ์กันแบบญาติพี่น้อง มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีเพียงบางกลุ่มเท่านั้น ที่ไม่ให้ความร่วมมือและไม่สนใจในการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งในส่วนนี้จะเป็นประชากรแฝงที่มาเช่าอาศัยในหอพัก บ้านเช่าและคอนโด

“สื่อที่ทั่วถึงที่สุด น่าจะเป็นกรรมการ ถ้ากรรมการชุมชนเดินไปบอกกล่าวด้วยตัวเอง ก็จะทำให้เกิดความเกรงใจกัน ประชาชนก็จะออกมาช่วยกิจกรรม ”

(เรืออากาศตรีเกรียงศักดิ์ จันทร์สุวรรณ สมาชิกสภาเทศบาลเมืองคูคต อดีตประธานคณะกรรมการชุมชนสราสินีวิลด์ 1 , สัมภาษณ์ 15 ม.ค.53)

“เราจะเคาะประตูบ้าน แฝนพับ เสี่ยงตามสาย และให้คณะกรรมการชุมชนจะแบ่งกันอยู่ตามจุดๆ เข้าไปคุยกัน รวบรวมความต้องการ มาประชาคมกัน แล้วตั้งแผนขึ้นมา ”
(นาวาอากาศตรีก้องเกียรติ ภิรมย์กิจ ประธานคณะกรรมการชุมชน ทอศ.9, สัมภาษณ์ 20 พ.ค.53)

(6) สื่อสารมวลชน สื่อสารมวลชน นับว่ามีบทบาทอย่างสูงในการให้ข้อมูลข่าวสารแก่สมาชิกในชุมชน เนื้อหาที่สมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่ให้ความสนใจ ได้แก่ ข่าวสารการเมือง เหตุการณ์ประจำวันผ่านสื่อและช่องทาง ได้แก่ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ วิทยุ เคเบิลท้องถิ่น และวิทยุชุมชน ซึ่งปัจจุบันการจัดกิจกรรมของเทศบาลเมืองคูคตหรือในชุมชนจะมีการประสานกับสื่อมวลชนในการทำข่าวกิจกรรม เพื่อนำมาเผยแพร่ให้ประชาชนในพื้นที่ได้ทราบข่าวคราวความเคลื่อนไหว ตลอดจนการดำเนินงานของเทศบาลและชุมชน ส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมในการบริโภคสื่อ และการมีส่วนร่วมทางความคิดของประชาชนในพื้นที่

4. การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม

(1) การจัดกิจกรรมงานประเพณีและเทศกาลต่างๆ ชุมชนจะใช้การจัดกิจกรรมงานประเพณีและเทศกาลสำคัญ เช่น การทำบุญวันขึ้นปีใหม่ การจัดกิจกรรมรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุในวันสงกรานต์ การจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความสามัคคี ร่วมแรงร่วมใจกันในการพัฒนาชุมชน เช่น การปลูกต้นไม้ การทำความสะอาดชุมชน เพื่อสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยในชุมชน โดยวิธีการจูงใจให้สมาชิกในชุมชนได้เข้ามาร่วมกันทำกิจกรรมนั้นมักเป็นไปในรูปแบบของการสร้างแรงจูงใจ ได้แก่ การแจกของขวัญวันเด็ก การจับฉลากของขวัญในช่วงเทศกาลปีใหม่ การมอบของที่ระลึกให้กับผู้ที่เข้ามาร่วมกิจกรรม นอกจากนี้การจัดกิจกรรมงานประเพณีและเทศกาลต่างๆ ยังถือเป็นเวทีในการพบปะพูดคุยในเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน

“การทำให้ชุมชนเข้มแข็ง ชุมชนต้องมีความสามัคคี ต้องร่วมกิจกรรม เมื่อทุกคนมาร่วมกิจกรรม มาพบปะทำความรู้จักกัน ใกล้ชิดกัน ก็จะทำให้เกิดความสามัคคี ชุมชนก็เกิดความเข้มแข็ง ”

(เรืออากาศตรีเกรียงศักดิ์ จันท์สุวรรณ สมาชิกสภาเทศบาลเมืองคูคต อดีตประธานคณะกรรมการชุมชนสราสินีวิลล์ 1, สัมภาษณ์ 15 ม.ค.53)

“คนในชุมชนก็มาร่วมกันตลอด ปีใหม่ สงกรานต์ วันเด็ก ทำพิธีอะไรเสร็จแล้ว คนในชุมชนก็จะร่วมกันทำความสะอาด ปลูกต้นไม้ พัฒนาชุมชนคนละไม้คนละมือ การสร้างแรงจูงใจ ก็มีแจกของขวัญวันเด็ก เราก็มียของซำช่วยให้คนที่มาร่วม แล้วก็มากินข้าวร่วมกัน”

(นายเสนาะ เกรียงเกร็ด ประธานชุมชนสราสินีวิลล์ 1, สัมภาษณ์ 9 ก.พ.52)

(2) การฝึกอบรม ซึ่งแต่ละชุมชนจะมีการติดต่อประสานการดำเนินงานกับหน่วยงานราชการต่างๆ ในการจัดการฝึกอบรม การศึกษาดูงาน เพื่อให้คนในชุมชนมีความรู้ความสามารถในการพัฒนาอาชีพตามที่ตนเองสนใจและถนัด เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างรายได้ ส่งเสริมความรู้ให้แก่คนในชุมชน ซึ่งในส่วนของ การฝึกอบรมนี้ ประธานคณะกรรมการชุมชนและประธานกลุ่มแม่บ้านเป็นผู้ทำหน้าที่ประสานกับหน่วยงานเทศบาลหรือหน่วยงานราชการต่างๆ เพื่อขอวิทยากรมาให้การอบรมแก่สมาชิกในชุมชน

“ทางเทศบาลก็จะมีจัดอบรมอาชีพให้ ใครอยากอบรมก็มาลงชื่อ แต่ส่วนมากก็จะเป็นกลุ่มแม่บ้านที่เข้าอบรม”

(นายธนะวัฒน์ สังข์สีราช สมาชิกชุมชนจามรร่วมใจสามัคคี, สัมภาษณ์ 22 ก.ค.53)

การจัดตั้งกลุ่มและการทำกิจกรรมกลุ่ม เพื่อสนับสนุนให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนเอง ตามบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบในการพัฒนาชุมชน ในการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ ประกอบด้วย กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มสตรี อาสาสมัคร สาธารณสุข(อสม.) อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.)และสายตรวจชุมชน ซึ่งแต่ละกลุ่มจะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการกลุ่มในการประสานการดำเนินงานทั้งภายในและภายนอกกลุ่ม

(1) กลุ่มแม่บ้าน เป็นกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกันในการฝึกอบรมวิชาชีพ ตามความสนใจ โดยมีเทศบาลทำหน้าที่ในการจัดหาวิทยากรให้การอบรม รวมถึงให้การสนับสนุนในส่วนของงบประมาณและจัดหาวัสดุอุปกรณ์เพื่อใช้ในการฝึกอบรม ได้แก่ การประดิษฐ์สิ่งของจากวัสดุในชุมชน การทำอาหาร การถนอมอาหาร การทำดอกไม้ประดิษฐ์ เพื่อส่งเสริมอาชีพและเป็นแนวทางในการสร้างรายได้ให้แก่สมาชิกของกลุ่ม และอาจนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในครัวเรือนของตนเอง รวมถึงเมื่อกลุ่มแม่บ้านได้ทำการฝึกอบรมแล้วสามารถนำความรู้ที่ได้ไปถ่ายทอดให้แก่สมาชิกคนอื่นๆ ในชุมชน

(2) กลุ่มสตรี เทศบาลเมืองคูคตได้ดำเนินการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสตรีในรูปแบบต่างๆ โดยยึดนโยบายให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจ

และสังคมแห่งชาติในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจและแก้ไขปัญหาชุมชนร่วมกับคณะกรรมการชุมชนและเทศบาล โดยการดำเนินงานของกลุ่มสตรีที่ผ่านมา มีการจัดกิจกรรมพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพของสตรีและเด็ก เพื่อสร้างประโยชน์ให้แก่สังคม ได้แก่ การนำสมาชิกของกลุ่มสตรีเลี้ยงอาหารเด็กกำพร้าในสถานสงเคราะห์

(3) อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) มีบทบาทในการทำหน้าที่ช่วยเหลือและดูแลสุขภาพอนามัยให้กับสมาชิกในชุมชน โดยอาสาสมัครสาธารณสุขจะได้รับการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจในเรื่องสาธารณสุขมูลฐาน การรักษาพยาบาลเบื้องต้น การป้องกันโรคและการดูแลสุขภาพ ตามหลักการพื้นฐานการมีส่วนร่วมของประชาชนในการส่งเสริมการดูแลสุขภาพของตนเอง ครอบครัวและชุมชน

(4) อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ซึ่งอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) จะได้รับการฝึกอบรมในการช่วยเหลือสังคม การบริการสาธารณะ และการปฏิบัติงานในส่วนของการป้องกันบรรเทาอันตรายจากเหตุการณ์ต่างๆ นอกจากนี้ในบางชุมชนอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ยังทำหน้าที่เป็นสายตรวจชุมชน คอยสอดส่องดูแลและรักษาความปลอดภัยในชุมชน ซึ่งถือเป็นการส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการดูแลความปลอดภัยในชุมชน

5. ลักษณะการสื่อสารเครือข่าย

1) การสื่อสารกับหน่วยงานที่เป็นองค์กรของรัฐ ส่วนใหญ่เป็นการสื่อสารแบบเป็นทางการ เป็นการสื่อสารที่มีกำหนดการและระเบียบไว้อย่างชัดเจน ซึ่งส่วนมากการสื่อสารแบบเป็นทางการนี้จะอยู่ในรูปของการสื่อสารที่เป็นลายลักษณ์อักษร เช่น หนังสือเชิญให้เข้าร่วมการประชุม การเข้ารับการอบรม การจัดทำแผนชุมชน การทำหนังสือขอขออนุญาตในการสนับสนุน การจัดทำโครงการ การจัดตั้งกลุ่มและการศึกษาดูงานต่างๆ และการประกาศเสียงตามสายให้ประชาชนได้รับทราบข่าวสารการจัดกิจกรรมได้อย่างทั่วถึงและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น

“การแจ้งให้ประชาชนมาร่วมประชุมกับเทศบาล จะออกเป็นหนังสือเชิญให้มาร่วมประชุมตามวัน เวลาที่จัดประชุม โดยแนบหนังสือตอบรับไปด้วย ชุมชนจะตอบกลับมาว่าใครมาร่วมประชุม ส่วนมากชุมชนก็ให้ความร่วมมือกันดี”

(นางสาวรัตนภรณ์ โพธิ์สังข์ เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน, สัมภาษณ์ 18 พ.ย.52)

“การสื่อสารของเทศบาลกับชุมชนใช้วิธีการออกหนังสือแจ้งชุมชนแบบเป็นลายลักษณ์อักษร ผ่านทางกรรมการชุมชน ประกาศเสียงตามสายที่เทศบาลแล้วกระจายไปตามชุมชน การติดประกาศตามบอร์ดประชาสัมพันธ์ในชุมชน แต่ส่วนใหญ่เจ้าหน้าที่ของเทศบาลก็จะเข้าชุมชนเป็นประจำอยู่แล้ว ”

(นายอนุชิต สังข์ใจ นักพัฒนาชุมชน, สัมภาษณ์ 15 พ.ย.52)

“การสื่อสารกับชุมชนก็ออกเป็นหนังสือแจ้งชุมชน บางทีก็มีย้ายทางโทรศัพท์เชิญให้เขามาร่วม ชุมชนก็มาร่วมกับเราดี จะจัดกิจกรรมอะไรชุมชนก็ให้ความร่วมมือ”

(นางสาวกัลยรัตน์สิริ บำเพ็ญธรรม นักพัฒนาชุมชน, สัมภาษณ์ 15 พ.ย.52)

2) วิทยากรในการถ่ายทอดความรู้ นอกจากการสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนแล้วกลุ่มแม่บ้านสมุนไพรของชุมชนจามรร่วมใจสามัคคี ยังได้เป็นวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้ วิชาชีพ แก่สถาบันการศึกษาต่างๆ ที่มีความสนใจ ตลอดจนการประสานกับชุมชนใกล้เคียงเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ช่องทางในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนได้ประสานไปยังภาครัฐ เพื่อนำสินค้าไปเข้าร่วมจัดแสดงสินค้า ในงานแสดงสินค้าต่างๆ การสั่งซื้อโดยทั่วไป มักเป็นที่รู้จักกันภายในชุมชนอยู่แล้ว

3) การสื่อสารแลกเปลี่ยนความรู้และการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน การสื่อสารมักมาจากการเข้าร่วมการประชุมร่วมกัน ถ้าเป็นการเข้าประชุมแบบเป็นทางการโดยมากมักจะเป็นการสื่อสารระหว่างผู้นำชุมชนกับผู้นำชุมชนด้วยกันในหัวข้อหรือวาระการประชุม การแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นและแนวทางการพัฒนาของแต่ละชุมชน

“การสื่อสารกับชุมชนอื่นก็มี ชุมชนตราดสินีวิลด์ 2 มีปัญหาอะไรเขาก็มาบอก จะเรียกเราไปช่วยกันดู ”

(นายเสนาะ เกรียงเกร็ด ประธานคณะกรรมการชุมชนตราดสินีวิลด์ 1, สัมภาษณ์ 9 ก.พ.52)

“เวลาไปประชุมกันที่เทศบาล ใครมีอะไรก็มาพูดคุยแลกเปลี่ยนกัน”

(นาวาอากาศตรีทองเกียรติ ภิรมย์กิจ ประธานคณะกรรมการชุมชน ทอ.9, สัมภาษณ์ 20 พ.ค.53)

ส่วนที่ 2 กระบวนการสื่อสารในการจัดทำแผนชุมชนของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต

กระบวนการสื่อสารในการจัดทำแผนชุมชนของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต เป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการซึ่งประชาชนสามารถแสดงออก ถึงความต้องการของตนเอง มีส่วนร่วมในการพัฒนา การจัดลำดับความสำคัญ และ ได้รับประโยชน์จากการพัฒนา ซึ่งวิธีการหนึ่งที่ทำให้ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการชุมชนของตนเอง คือ การจัดทำแผนชุมชน

การจัดทำแผนชุมชน

การจัดทำแผนชุมชน เป็นการกำหนดโครงการและกิจกรรมพัฒนาของชุมชน โดยเกิดขึ้นจากคนในชุมชนมีการรวมตัวกันจัดทำแผนขึ้นมา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนของตนเองให้เป็นที่ต้องการและสามารถแก้ปัญหาที่ชุมชนเผชิญอยู่ร่วมกัน โดยคนในชุมชนมีส่วนร่วมคิด ร่วมกำหนดแนวทางและทำกิจกรรมการพัฒนาร่วมกัน โดยยึดหลักการพึ่งตนเอง ลดการพึ่งพิงจากภายนอก ด้วยการคำนึงถึงศักยภาพ ทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นเป็นหลัก จากการศึกษาสามารถสรุปกระบวนการจัดทำแผนชุมชนได้ 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 ขั้นตอนของการเตรียมการเพื่อจัดทำแผนชุมชน

ขั้นแรก เทศบาลจะจัดการประชุม และลงพื้นที่ เพื่อสร้างความเข้าใจและชี้แจงแนวทางการจัดทำแผนชุมชนให้แก่คณะกรรมการชุมชน ผู้แทนชุมชน หรือคณะกรรมการกลุ่มต่างๆ ซึ่งทำหน้าที่ในชุมชน ซึ่งคณะกรรมการชุมชนจะรับแนวทางไปเริ่มต้นการจัดทำแผนชุมชนด้วยการประชุมคณะกรรมการชุมชนเพื่อรวบรวมปัญหา ปรัชญาหรือถึงความเดือดร้อนที่เกิดขึ้นในชุมชน ก่อนที่จะแจ้งให้สมาชิกในชุมชนทราบ โดยคณะกรรมการชุมชนมีบทบาทในการกำหนดโครงการหรือแผนที่จะดำเนินการพัฒนา เพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดทำข้อมูลของแผนชุมชนที่มีประสิทธิภาพ ด้วยกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของทุกคนในชุมชน

“จะเรียกคณะกรรมการชุมชนมาทั้งหมด จะมีพวกกลุ่มแม่บ้าน อสม. มาประชุมด้วย เพื่อปรึกษาหารือกันว่าจะทำโครงการอะไร แล้วเอาเสียงข้างมาก จากนั้นเอามติแจ้งชาวบ้านทราบ แล้วออกหนังสือเชิญให้ชาวบ้านให้มาร่วมประชุม ”

(นายเสนาะ เกரியงเร็ด ประธานชุมชนสราสินีวิลล์ 1, สัมภาษณ์ 9 ก.พ.52)

“เริ่มต้นคณะกรรมการก็มาประชุมและร่วมกันจัดทำแผน แต่ละคนเสนอมาว่าจะทำโครงการอะไร ประธานเป็นคนกลางประสาน ทำหนังสือเวียนเรียกประชุมกัน ประชุมเสร็จและอธิบายให้ประชาชนฟังว่าจะทำอะไร ก็ปรึกษากัน”

(นายปรีชา สิทธิกร คณะกรรมการชุมชนสราสินีวิลด์ 1, สัมภาษณ์ 13 ก.พ.52)

“ก่อนทำแผนชุมชนจะมีการประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านทราบ โดยใช้เสียงตามสาย แจ้งว่าชุมชนจะมีการจัดทำแผน ประธานกลุ่มแม่บ้าน ประธานอสม. ประธานอปพร. ประธานกองทุน ตัวแทนองค์กรสตรี และกรรมการชุมชนจะมาปรึกษารื้อกัน และมาประชาสัมพันธ์ต่อว่าเราจะจัดประชาคมกันวันไหน ”

(นายเนเรศ คุณิตา อดีตประธานคณะกรรมการชุมชนจามรร่วมใจสามัคคี, สัมภาษณ์ 8 พ.ค.52)

“คณะกรรมการจะประชุมหารือกันก่อน แล้วก็จะเชิญประชาชนมาประชาคมกัน ให้ประชาชนออกความคิดเห็นว่าต้องการอะไร แต่ต้องเป็นโครงการที่จำเป็นที่สุดสำหรับส่วนรวมในชุมชน ”

(นางวาอากาศตรีทองเกียรติ ภิรมย์กิจ ประธานคณะกรรมการชุมชน ทอศ.9, สัมภาษณ์ 20 พ.ค.53)

“เราประชุมหารือกันก่อนว่ามีแนวทางในการพัฒนาชุมชนอย่างไร สอบถามความต้องการของประชาชน มีความคิดเห็นหรือต้องการอะไรเพิ่มเติม ก็เอามาเข้าที่ประชุม แล้วคัดกรองความจำเป็นแต่ละอย่างและลำดับความสำคัญ ”

(นายธงชัย สังข์สีราช คณะกรรมการชุมชนจามรร่วมใจสามัคคี, สัมภาษณ์ 22 พ.ค.53)

“เราก็มาประชุมกัน ใครมีเรื่องอะไรก็มาบอกกัน ”

(นายสันติภาพ เจริญศิลป์ คณะกรรมการชุมชนทอศ.9, สัมภาษณ์ 20 พ.ค.53)

“คณะกรรมการก็จะมาประชุมหารือกันก่อนว่าจะเสนอโครงการอะไร ”

(นางอรพินทร์ รักรวกิจ คณะกรรมการชุมชนทอศ.9, สัมภาษณ์ 20 พ.ค.53)

“ตอนแรกก็มาร่วมกันคิดว่าชุมชนเรามีปัญหาอะไร จะเอาโครงการอะไรหรือมีปัญหาคืออะไรที่จะต้องแก้ไขเร่งด่วน ”

(นางผล ภิรมย์กิจ คณะกรรมการชุมชนทอศ.9, สัมภาษณ์ 2 ส.ค.53)

“กรรมการเขาก็จะมาประชุมกันว่าเอาเรื่องไหนลงแผนชุมชน ตอนแรก ประชาชนยังไม่ได้อำนาจ ”

(นายสำราญ ปุริธรรม สมาชิกชุมชนจามร่วมใจสามัคคี, สัมภาษณ์ 31 ต.ค.51)

“ประธานคนนี้ก็ยังไม่ค่อยกล้าพูด ไม่ค่อยกล้าตัดสินใจจะชาวบ้านรู้เรื่องอะไร ส่วนใหญ่กรรมการจะออกหน้า ”

(นางสาตี ปกสนิท สมาชิกชุมชนจามร่วมใจสามัคคี, สัมภาษณ์ 3 ต.ค.53)

“คณะกรรมการจะประชุมกันก่อน แล้วเรียกให้ประชาชนในชุมชนมาประชุมกันว่ามีข้อคัดค้านข้อไหน ก็มาแก้ไขกัน ถ้าเห็นด้วยก็ยกมือขึ้น วิธีให้เขามาร่วม ก็จะประกาศเสียงตามสาย ทำแผ่นพับแจกตามบ้าน บอกต่อกันบ้าง ”

(นางลำดวน ทรัพย์ประเสริฐ คณะกรรมการชุมชนสราสินีวิลด์ 1, สัมภาษณ์ 16 ก.ย.52)

“การทำแผนชุมชนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยการประชาสัมพันธ์เสียงตามสาย ทำหนังสือแจ้งคนในชุมชน หรือใช้แบบสอบถาม คณะกรรมการจะรวบรวมสรุปเลือกโครงการที่จำเป็นมาใส่ในแผน และนัดประชุมเพื่อถามความคิดเห็นของชุมชนอีกครั้ง แล้วก็เสนอให้เทศบาล ”

(นายธนะวัฒน์ สังข์สีราช สมาชิกชุมชนจามร่วมใจสามัคคี, สัมภาษณ์ 22 ก.ค.53)

ระยะที่ 2 ขั้นตอนของการดำเนินงาน

เมื่อมีการกำหนดโครงการและกิจกรรมการพัฒนาของชุมชนแล้ว คณะกรรมการชุมชนในแต่ละชุมชน จะดำเนินการระดมความคิดเห็นร่วมกันและรวมตัวกันจัดทำแผนขึ้นมา เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนของตนเอง โดยการเสนอปัญหา ความเดือดร้อนที่เกิดขึ้น รวมถึงความต้องการของสมาชิกในชุมชน ตามลำดับความสำคัญความจำเป็นเร่งด่วน และวัตถุประสงค์ของการจัดทำโครงการ

โครงการที่ถูกกำหนดขึ้นจะเป็นที่ยอมรับกันได้ ก็ต่อเมื่อมีการวิเคราะห์ถึงผลกระทบของปัญหาที่ต้องการแก้ไขให้ชัดเจน เป็นปัญหาที่กลุ่มคน สังคม หรือองค์กรต่างๆ ที่ประสบอยู่จริงและก่อนที่จะมีการวิเคราะห์ปัญหาจะต้องมีการวิเคราะห์กลุ่มคนด้วย เนื่องจากกลุ่มคนในชุมชนเป็นกลุ่มที่จะรับประโยชน์ในการจัดทำแผนชุมชน โดยมีเทศบาลคอยเป็นพี่เลี้ยง และ

ให้คำแนะนำในการจัดทำโครงการ เพื่อนำบรรจุลงในแผนชุมชน โดยได้รับการสนับสนุนในด้านงบประมาณจากภาครัฐ ซึ่งการระบุโครงการการพัฒนาชุมชนจะแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ

1. โครงการที่ชุมชนสามารถดำเนินการเองได้ เช่น โครงการลดปริมาณขยะในชุมชน โครงการส่งเสริมสิ่งแวดล้อมในชุมชน โครงการหน้าบ้านนำมอง การผลิตสินค้าในชุมชน
2. โครงการที่ชุมชนไม่สามารถดำเนินการด้วยตัวเองได้ทั้งหมดจึงต้องได้รับความร่วมมือจากภาครัฐในการสนับสนุนการดำเนินงานการพัฒนา เช่น การปรับปรุงทัศนียภาพในชุมชน การตัดแต่งกิ่งไม้ในชุมชน โครงการกำจัดลูกน้ำยุงลาย
3. โครงการที่ชุมชนไม่สามารถดำเนินการเองได้ แต่หน่วยงานภาครัฐเป็นผู้ดำเนินการ เช่น โครงการก่อสร้างถนน การติดตั้งไฟฟ้า วางท่อระบายน้ำ การก่อสร้างเขื่อนกั้นน้ำ

เมื่อคณะกรรมการและตัวแทนของชุมชนได้เสนอโครงการพัฒนาแล้ว จะดำเนินการจัดเวทีประชาคมเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนได้ร่วมแสดงความคิดเห็นและความพึงพอใจ เพื่อได้ยกเพื่อให้เกิดการยอมรับร่วมกันในการจัดทำโครงการพัฒนา ตามที่คณะกรรมการชุมชนได้เสนอมาบรรจุลงในแผนชุมชน

“ คณะกรรมการจะนัด วัน เวลาให้สมาชิกในชุมชนออกมาร่วมแสดงความคิดเห็นในการทำแผนชุมชน โดยใช้เสียงตามสาย เอกสาร ใบปลิว ฝากตามตู้จดหมายหน้าบ้าน บัณฑิตกรยานบอกตามบ้าน เมื่อมาร่วมประชุมกัน ประชาชนยกมือแสดงความคิดเห็น ว่าใครเห็นด้วยกับโครงการนี้บ้าง ”

(นางจันทิมา ปานจันทร์ สมาชิกชุมชนสราลีนิวัลล์ 1, สัมภาษณ์ 19 พ.ย.52)

“ กรรมการหมู่บ้านก็จะเดินมาบอกตามซอย เวลาเมื่อไรเราก็เข้าไปร่วม ”

(นางสาส์ ปกสนธิ สมาชิกชุมชนจามรร่วมใจสามัคคี, สัมภาษณ์ 3 ส.ค.53)

ภาพที่ 4.1 คณะกรรมการและตัวแทนชุมชนสราสีนีวิไลล์ 1 เข้าร่วมประชุมรับฟังแนวทางการจัดทำแผนชุมชนจากเจ้าหน้าที่เทศบาลเมืองคูคตและร่วมกันจัดทำแผนชุมชนของตนเอง ณ ศาลาเอนกประสงค์ ชุมชนสราสีนีวิไลล์ 1 ตำบลคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี เมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2551

ภาพที่ 4.2 คณะกรรมการและตัวแทนชุมชนทอส.9 เข้าร่วมประชุมรับฟังแนวทางการจัดทำแผนชุมชนจากเจ้าหน้าที่เทศบาลเมืองคูคตและร่วมกันจัดทำแผนชุมชนของตนเอง ณ ศาลาเอนกประสงค์ ชุมชนเดชเจริญ ตำบลคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี เมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2551

ภาพที่ 4.3 คณะกรรมการและตัวแทนชุมชนจามรร่วมใจสามัคคี เข้าร่วมประชุมรับฟังแนวทางการจัดทำแผนชุมชนจากเจ้าหน้าที่เทศบาลเมืองคูคตและร่วมกันจัดทำแผนชุมชนของตนเอง ณ ศาลาเอนกประสงค์ ชุมชนเดชเจริญ ตำบลคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี เมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2551

กระบวนการสื่อสารในการจัดทำแผนชุมชน สรุปได้ดังนี้

กระบวนการสื่อสารในชุมชนแต่ละชุมชนเป็นไปในลักษณะที่เป็นแบบทางการและไม่เป็นทางการ แบบไม่เป็นทางการ เนื่องจากสมาชิกในชุมชนมักมีความสัมพันธ์ซึ่งกันเป็นไปในลักษณะของการพบปะ พูดคุย การขอความร่วมมือ การชักชวนเข้าร่วมกิจกรรม การสื่อสารแบบเป็นทางการ ได้แก่ การประชุมกับหน่วยงานราชการ โดยมีประธานคณะกรรมการชุมชนและคณะกรรมการชุมชนเป็นผู้มีบทบาทในการแจ้งข่าวสาร การเข้าร่วมการพัฒนาแก่สมาชิกในชุมชน โดยมีรูปแบบการสื่อสารและช่องทางการสื่อสาร ดังนี้

1. **การเคาะประตูบ้าน** โดยประธานและคณะกรรมการชุมชนจะทำหน้าที่แจ้งข่าวสารให้ประชาชนออกมามีส่วนร่วมตามบ้านเรือนของสมาชิกในชุมชน ซึ่งวิธีนี้ถือเป็นวิธีที่เข้าถึงประชาชนและมีบทบาทมากที่สุด

2. **สื่อบุคคล** มีลักษณะการบอกกล่าวแบบปากต่อปาก ได้แก่ การพบปะพูดคุย ซึ่งเป็นวิธีการที่ง่าย และสะดวก เนื่องจากสมาชิกในชุมชนมีความสัมพันธ์แบบพึ่งกันเสมือนญาติพี่น้อง

3. **สื่อชุมชน** ได้แก่ เสียงตามสาย เป็นสื่อที่ใช้ในการแจ้งข่าวสาร ประชาสัมพันธ์ ให้สมาชิกในชุมชนได้ออกมาร่วมแสดงความคิดเห็นการร่วมกันพัฒนาชุมชน เป็นช่องทางการสื่อสารที่สามารถกระจายข่าวสารได้อย่างครอบคลุมและรวดเร็ว

4. **สื่อสิ่งพิมพ์** การแจ้งข่าวสาร ให้ประชาชนในชุมชนด้วยการติดประกาศที่บอร์ดประชาสัมพันธ์ของชุมชนและเอกสารแจ้งข่าวสารที่แจกตามบ้านเรือนในชุมชน

5. **การประชุม** การประชุมจะแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ การประชุมแบบทางการจะเป็นในรูปแบบของการเข้าร่วมประชุมกับหน่วยงานราชการ การประชุมแบบไม่เป็นทางการจะเป็นไปในลักษณะของการพูดคุยและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น โดยสถานที่ที่ใช้ในการประชุมคือ ศาลาเอนกประสงค์หรือที่บ้านของประธานคณะกรรมการชุมชน เพื่อเสนอความคิดเห็นในแนวทางการปรับปรุง หรือแนวทางการพัฒนาชุมชน ในการจัดทำแผนชุมชน

6. **การจัดเวทีประชาคม** เพื่อให้ทุกคนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การเสนอแนวทางการพัฒนาชุมชน การแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ซึ่งถือเป็นการสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดโครงการเพื่อพัฒนาชุมชนร่วมกัน เมื่อแต่ละชุมชนได้กำหนดโครงการพัฒนาลงในแผนชุมชนแล้ว คณะกรรมการชุมชนจะประชาสัมพันธ์แจ้งให้สมาชิกในชุมชน ได้มาร่วมแสดงและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ลงมติว่าควรเพิ่มเติมหรือแก้ไขปัญหาในประเด็นใด ที่จะสามารถทำให้ชุมชนได้รับประโยชน์สูงสุด เมื่อสมาชิกในชุมชนยอมรับร่วมกันแล้ว คณะกรรมการชุมชนจะดำเนินการรวบรวมข้อคิดเห็น ภาพถ่าย รายงานการประชุม เพื่อจัดทำเป็นแผนชุมชนฉบับที่มีความสมบูรณ์ เพื่อเสนอต่อเทศบาลเพื่อจัดทำเป็นแผนพัฒนาเทศบาล

“ก็มาประชุมประชาคมติกันว่าจะเอาอย่างไร ก็ปรึกษากัน ”

(นางลำดวน ทรัพย์ประเสริฐ คณะกรรมการชุมชนสราสินีวิลด์ 1, สัมภาษณ์ 16 ก.ย.52)

“เทศบาลบอกอยู่แล้วว่าเมื่อทำแผนเสร็จ ต้องจัดการประชาคมประชาชน มีประชาชนมาเสนอความคิดเห็นเพิ่มเติมบ้าง แต่ไม่มีใครคัดค้าน ”

(นายละมัย ชะเอมทิพย์ ประธานคณะกรรมการชุมชนจามร่วมใจสามัคคี, สัมภาษณ์ 12 ก.ค.52)

“การจัดทำแผนยังไม่เห็นเป็นรูปเป็นร่างเท่าไรре ความคิดเห็นก็ยังไม่กระจายกันอยู่”
(นายชินนินทร์ บุญยงค์ประเสริฐ สมาชิกชุมชนจามรร่วมใจสามัคคี, สัมภาษณ์ 31 ก.ค.53)

“เสียงส่วนใหญ่ที่สะท้อนมาจากชาวบ้านอย่างแท้จริง มีการโหวต แล้วมา
วิเคราะห์กัน ถ้าใครคัดค้าน ก็ให้เสนอเหตุผล ผมจะกระตุ้นให้คนในชุมชนเข้ามาร่วมกันคิด
ร่วมกันสร้าง”

(นายเนเรศ คุณิตา อดีตประธานคณะกรรมการชุมชนจามรร่วมใจสามัคคี, สัมภาษณ์ 8 พ.ค.52)

“การทำแผนชุมชนคณะกรรมการจะแจ้งให้ทราบว่าจะมีการประชุมวันไหน มีการ
เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นว่าอยากได้อะไร มีปัญหาอะไรในชุมชนบ้าง ก็
จะเสนอผ่านคณะกรรมการชุมชน ”

(นางสาวศรีกันยา ทรัพย์ประเสริฐ สมาชิกชุมชนสราสินีวิลด์ 1, สัมภาษณ์ 17 ก.พ.52)

ภาพที่ 4.4 คณะกรรมการและตัวแทนชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต จำนวน 28 ชุมชน เข้าร่วมแสดง
ความคิดเห็นในการจัดเวทีประชาคมเมือง ณ ห้องประชุมเทศบาลเมืองคูคต ตำบลคูคต อำเภอลำลูกกา
จังหวัดปทุมธานี เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ.2553

ภาพที่ 4.5 คณะกรรมการและตัวแทนชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต จำนวน 28 ชุมชน เข้าร่วมเสนอปัญหาและข้อคิดเห็นต่อแผนพัฒนาเทศบาลเมืองคูคต เพื่อนำปัญหาความต้องการที่มีความจำเป็นเร่งด่วนที่สุดและโครงการที่เกินศักยภาพของชุมชนมาจัดทำร่าง แผนพัฒนาเทศบาลในการจัดเวทีประชาคมเมือง ณ ห้องประชุมเทศบาลเมืองคูคต ตำบลคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2553

ในส่วนของเทศบาลเมืองคูคต เทศบาลเมืองคูคตจัดเวทีประชาคมเพื่อรับทราบปัญหาและความคิดเห็นต่อแผนเทศบาลเมืองคูคต นำปัญหาความต้องการ โครงการที่เกินศักยภาพของชุมชนมาจัดทำร่างแผนพัฒนาเทศบาล โดยคณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลรวบรวมปัญหาความต้องการจากการประชาคมและแผนที่เกินศักยภาพของชุมชนมาจัดทำเป็นร่างแผน เพื่อเสนอคณะกรรมการพัฒนาเทศบาล พิจารณาและเสนอผู้บริหารท้องถิ่นพิจารณาอนุมัติ และประกาศใช้เป็นแผนพัฒนาเทศบาลต่อไป ดำเนินงานตามแผน เมื่อแผนได้รับการอนุมัติและรับงบประมาณ

“การทำแผนชุมชน ชุมชนก็จะระบุโครงการความต้องการของชุมชนมาในแผนชุมชน แล้วเสนอมายังเทศบาล ชุมชนจะประชาคมกันมาก่อน จากนั้นเราก็จะนำโครงการที่ชุมชนเค้าเสนอมาบรรจุลงในแผนพัฒนาเทศบาล เทศบาลก็จะจัดประชาคมแผนพัฒนาเทศบาล โดยให้ชุมชนแสดงความคิดเห็นว่าชุมชนมีความจำเป็นเร่งด่วนที่สุดเรื่องอะไร ก็จะดำเนินการในโครงการ

นั้นๆ ซึ่งก็จะได้ชุมชนละ 1 โครงการ โครงการที่ชุมชนได้จัดทำในแผนชุมชนแล้ว สามารถไปของบประมาณจากหน่วยงานอื่นได้ แต่ยังไงชุมชนก็ต้องมีแผนชุมชนก่อน ”

(นางสาวรัตนภรณ์ โพธิ์สังข์ เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน, สัมภาษณ์ 13 พ.ค.53)

ระยะที่ 3 ขั้นตอนของการดำเนินการตามแผนและติดตามประเมินผล

ในขั้นตอนนี้คณะกรรมการชุมชนจะประสานกับเทศบาลในการปรับปรุงแผนชุมชน ตลอดจนการอนุมัติโครงการและรับงบประมาณในการจัดทำโครงการ เพื่อนำไปสู่การดำเนินงานตามโครงการที่บรรจุลงในแผนพัฒนาเทศบาลต่อไป

ตารางที่ 4.1 ตารางเปรียบเทียบกระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชน ในการจัดทำแผนชุมชนเทศบาลเมืองคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี จากการศึกษากลุ่มตัวอย่าง พบว่า

กระบวนการสื่อสาร	ชุมชนจามรร่วมใจ สามัคคี	ชุมชนทอส.9	ชุมชนสราสินีวิลล์ 1
1. ผู้ส่งสารและผู้รับสาร			
1) ประธานคณะกรรมการชุมชน	✓	✓	✓
2) คณะกรรมการชุมชน	✓	✓	✓
3) สมาชิกในชุมชน	✓	✓	✓
4) หน่วยงานเทศบาลเมืองคูคต	✓	✓	✓
2. ช่องทางการสื่อสารและกิจกรรม			
การสื่อสาร			
1) เคาะประตูบ้าน	✓	✓	✓
2) เสียงตามสาย	✓	✓	✓
3) สื่อบุคคล/ปากต่อปาก	✓	✓	✓
4) สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ จดหมายเวียน	✓	✓	✓
แผ่นพับ			
5) การประชุม	✓	✓	✓
6) เวทีประชาคม	✓	✓	✓

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

กระบวนการสื่อสาร	ชุมชนจามรร่วมใจ สามัคคี	ชุมชนทอส.9	ชุมชนสราสินีวิลด์ 1
3. ปัญหาการสื่อสาร			
1) ความเข้มแข็งของประธานชุมชน ประธานคณะกรรมการชุมชน ขาดการสื่อสารกับสมาชิก ทำให้ การรับรู้ข้อมูลอยู่แค่คนเพียง บางกลุ่ม	✓		
2) การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชน มาเข้าร่วมการทำแผนชุมชนยัง น้อยเกินไป	✓		
3) เสียงตามสายดังไม่ทั่วถึง	✓	✓	✓
4) การแจ้งข่าวสารจากเทศบาล กระชั้นชิดเกินไป	✓		
5) สมาชิกที่มีความคิดเห็นขัดแย้ง กับคนอื่น ๆ จะไม่เข้าร่วม กิจกรรม หรือแสดงความคิดเห็น ในการพัฒนาชุมชน		✓	
6) สมาชิกให้ความสนใจในการ เข้าร่วมประชุมหรือมีส่วนร่วม ในการพัฒนาชุมชนเพียงบางกลุ่ม เท่านั้น			✓
4. แนวทางการแก้ไขปัญหา			
1) การแจ้งให้เทศบาลเข้ามาแก้ไข เสียงตามสายในจุดที่ขัดข้อง	✓	✓	✓
2) การสร้างความเข้าใจโดยผู้นำ ชุมชน สมาชิกชุมชนและ หน่วยงานเทศบาล	✓	✓	✓

สรุปการเปรียบเทียบกระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชน ในการจัดทำแผนชุมชนเทศบาลเมืองคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี จากการศึกษากลุ่ม ตัวอย่าง สามารถสรุปได้ว่า

ผู้ส่งสาร ทั้ง 3 ชุมชนมีผู้ส่งสารคือ 1) ประธานคณะกรรมการชุมชน 2) คณะ กรรมการชุมชน 3) สมาชิกในชุมชน 4) หน่วยงานเทศบาลเมืองคูคต

ลักษณะของสาร มีลักษณะที่เหมือนกัน คือ ข่าวสาร ความต้องการและปัญหา ความเดือดร้อน

รูปแบบของช่องทางสื่อสาร ได้แก่ 1) เคาะประตูบ้าน 2) สื่อบุคคล/ปาก ต่อปาก 3) เสียงตามสาย 4) สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ จดหมายเวียน แผ่นพับ 5) การประชุม และ 6) เวที ประชาคม

ปัญหาด้านการสื่อสาร ทั้ง 3 ชุมชน มีปัญหาที่เหมือนกัน คือ ปัญหาเสียงตาม สายดังเพียงบางจุดทำให้ประชาชนได้รับข่าวสารได้ไม่ทั่วถึง

ชุมชนที่มีปัญหาที่แตกต่างออกไป คือ ชุมชนจามรวรร่วมใจสามัคคี ที่มีปัญหาความ เข้มแข็งของประธานชุมชนที่ไม่กล้าสื่อสารกับสมาชิกในชุมชน ทำให้การรับรู้ข้อมูลอยู่แค่คนเพียง บางกลุ่ม สมาชิกในชุมชนคิดว่าการประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกในชุมชนเข้ามาร่วมการทำแผนชุมชน ยังน้อยเกินไป และเทศบาลมีการแจ้งข่าวสารกระชั้นชิดเกินไป

ชุมชนทอส.9 มีปัญหา คือ สมาชิกที่มีความคิดเห็นขัดแย้งกับคนอื่น ๆ จะไม่เข้า มาร่วมกิจกรรม หรือแสดงความคิดเห็นในการพัฒนาชุมชน

ชุมชนตราสินีวิลด์ 1 มีปัญหา คือ มีสมาชิกเพียงบางกลุ่มที่ให้ความสนใจในการ เข้าร่วมประชุมหรือมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

แนวทางการแก้ไขปัญหา ได้แก่ การแจ้งให้เทศบาลเข้ามาแก้ไขเสียงตามสายใน จุดที่ขัดข้องและการสร้างความเข้าใจในการจัดทำแผนชุมชนโดยผู้นำชุมชน สมาชิกในชุมชนและ หน่วยงานเทศบาล

ตารางที่ 4.2 ตารางเปรียบเทียบการดำเนินการจัดทำแผนชุมชนของสมาชิกชุมชน เขตเทศบาล
เมืองคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี จากการศึกษากลุ่มตัวอย่าง พบว่า

การจัดทำแผนชุมชน	ชุมชนจามรร่วมใจ สามัคคี	ชุมชนทอส.9	ชุมชนสราสินีวิลล์ 1
1. ขั้นตอนการจัดทำแผนชุมชน			
ขั้นที่ 1 เรียกประชุมคณะกรรมการ ทั้งหมดมาปรึกษาหารือกัน	✓	✓	✓
ขั้นที่ 2 - คณะกรรมการลงพื้นที่ตาม จุดต่างๆ เคาะประตูบ้าน สอบถามความต้องการของ ชุมชน - แจงให้ชาวบ้านทราบโดย การประชาสัมพันธ์ เสียงตามสายออกหนังสือ เชิญชวนให้ชาวบ้านเข้า มาร่วมแสดงความคิดเห็น โดยการประชุม ว่าชุมชนมี ความเดือดร้อนหรือมีความ ต้องการในเรื่องใด	✓	✓	✓
ขั้นที่ 3 นำแผนมาเสนอกับเทศบาล เมืองคูคต	✓	✓	✓
ขั้นที่ 4 เทศบาลเมืองคูคตจัดเวที ประชาคม เพื่อรับทราบปัญหา และความคิดเห็นต่อแผน	✓	✓	✓

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

การจัดทำแผนชุมชน	ชุมชนจามรร่วมใจ สามัคคี	ชุมชนทอส.9	ชุมชนสราสินีวิลล์ 1
ขั้นที่ 5 เทศบาลเมืองคูคตนำปัญหา ความต้องการ โครงการที่เกิน ศักยภาพของชุมชนมาจัดทำ ร่างแผนพัฒนาเทศบาล โดย คณะกรรมการสนับสนุนการ จัดทำแผนพัฒนาเทศบาล รวบรวมปัญหาความต้องการ จากการประชาคมและแผน ที่เกินศักยภาพของชุมชนมา จัดทำเป็นร่างแผน เพื่อเสนอ คณะกรรมการพัฒนาเทศบาล พิจารณาและเสนอผู้บริหาร ท้องถิ่นพิจารณาอนุมัติ และ ประกาศใช้เป็นแผนพัฒนา เทศบาลต่อไป	✓	✓	✓
ขั้นที่ 6 ดำเนินงานตามแผน เมื่อแผน ได้รับการอนุมัติและรับ งบประมาณ	✓	✓	✓
2. บทบาทของผู้นำชุมชน			
1) ประสานขอความร่วมมือกับเทศบาล	✓		✓
2) ประชาสัมพันธ์ข่าวสารการจัดทำ แผนพัฒนาชุมชนให้ประชาชนได้รับ ทราบผ่านสื่อและช่องทางต่างๆ	✓	✓	✓
3) ประสานขอความร่วมมือกับเทศบาล ผ่านสมาชิกสภาเทศบาลประจำเขต		✓	
4) เข้าร่วมการประชุมกับคณะกรรมการ ชุมชน	✓	✓	✓
5) คณะกรรมการชุมชนเป็นตัวกลางใน การสร้างใจและความเข้าใจและเชื่อมโยงทาง	✓	✓	✓

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

การจัดทำแผนชุมชน	ชุมชนจามรร่วมใจ สามัคคี	ชุมชนทอส.9	ชุมชนสราสินีวิลด์ 1
ความคิดของคนในชุมชน			
6) รับนโยบายจากเทศบาลในการพัฒนา	✓	✓	✓
3. สถานที่ที่ใช้ในการดำเนินการจัดทำแผน ชุมชน			
1) บ้านประธานหรือคณะกรรมการ ชุมชน	✓	✓	
2) ร้านค้าชุมชน		✓	
3) ศาลาเอนกประสงค์ของชุมชน			✓
4. ปัญหาด้านการจัดทำแผนชุมชน			
1) ประชาชนในชุมชนยังขาดความ เข้าใจในเรื่องการจัดทำ แผนชุมชน	✓	✓	✓
2) ความเป็นชุมชนเมือง ทำให้ ประชาชนในชุมชนขาดความสนใจ ในการเข้ามาร่วมในการจัดทำแผน ชุมชน เนื่องจากประชาชนเป็น ข้าราชการเป็นส่วนใหญ่ จึงต้อง ออกไปทำงานและไม่ได้เข้าร่วมใน การทำแผนชุมชน	✓	✓	✓
3) คณะกรรมการชุมชนขาดการ ประสานงานกับสมาชิกในชุมชนที่ ชัดเจน	✓		
4) หน่วยงานเทศบาลยังให้ความรู้ใน เรื่องการจัดทำแผนชุมชนแก่ชุมชน น้อยเกินไป	✓		
5) การดำเนินการตามแผนชุมชน - ดำเนินงานตามแผน เมื่อแผนได้รับ การอนุมัติและรับงบประมาณ	✓	✓	✓
6) การประเมินผลแผนชุมชน	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี

สรุปการเปรียบเทียบการดำเนินการจัดทำแผนชุมชนของสมาชิกชุมชน เขตเทศบาลเมืองคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี จากการศึกษากลุ่มตัวอย่าง สรุปได้ว่า

ขั้นตอนการจัดทำแผนชุมชน ทั้ง 3 ชุมชนมีขั้นตอนการจัดทำแผนชุมชนดังนี้

ขั้นที่ 1 เรียกประชุมคณะกรรมการทั้งหมดมาปรึกษาหารือกัน

ขั้นที่ 2 คณะกรรมการแบ่งความรับผิดชอบลงพื้นที่แต่ละซอย เพื่อสอบถาม

ความ

ต้องการของประชาชนในชุมชน

ขั้นที่ 3 จัดทำเวทีประชาคมชุมชน จากนั้นนำแผนมาเสนอกับเทศบาลเมืองคูคต

ขั้นที่ 4 เทศบาลเมืองคูคตจัดเวทีประชาคม เพื่อรับทราบปัญหาและความคิดเห็น

ต่อแผน

ขั้นที่ 5 เทศบาลเมืองคูคตนำปัญหาความต้องการ โครงการที่เกินศักยภาพของชุมชนมาจัดทำร่างแผนพัฒนาเทศบาล โดยคณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลรวบรวมปัญหาความต้องการจากการประชาคมและแผนที่เกินศักยภาพของชุมชนมาจัดทำเป็นร่างแผน เพื่อเสนอคณะกรรมการพัฒนาเทศบาล พิจารณาและเสนอผู้บริหารท้องถิ่นพิจารณาอนุมัติและประกาศใช้เป็นแผนพัฒนาเทศบาลต่อไป

ขั้นที่ 6 ดำเนินงานตามแผน เมื่อแผนได้รับการอนุมัติและรับงบประมาณ

โดยแต่ละชุมชนมีข้อแตกต่าง ดังนี้

ชุมชนจามรวรร่วมใจสามัคคี ใช้วิธีลงพื้นที่สอบถามความต้องการของสมาชิกในชุมชน ชุมชนทอส.9 คณะกรรมการลงพื้นที่ตามจุดต่างๆ เคาะประตูบ้านสอบถามความต้องการของชุมชน จากนั้น เชิญชวนชาวบ้านให้มาร่วมประชาคม โดยให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นกันว่าเรื่องไหนที่ชุมชนมีความต้องการมากที่สุด

ชุมชนสราสินีวิลด์ 1 แจ้งให้ชาวบ้านทราบโดยการประชาสัมพันธ์เสียงตามสายออกหนังสือเชิญชวนให้ชาวบ้านเข้ามาร่วมแสดงความคิดเห็น และการประชุม

บทบาทของผู้นำชุมชน

ลักษณะที่เหมือนกัน คือ

1. การประสานงานขอความร่วมมือกับหน่วยงานเทศบาล
2. ประสานแจ้งข่าวสารการประชุมการจัดทำแผนชุมชนกับสมาชิกในชุมชนผ่านสื่อช่องทางต่างๆ
3. เข้าร่วมการประชุมกับคณะกรรมการชุมชน
4. เป็นตัวกลางในการสร้างความเข้าใจและเชื่อมโยงทางคิดของสมาชิกในชุมชน

สถานที่ที่ใช้ในการดำเนินการจัดทำแผนชุมชน มีลักษณะที่แตกต่างกัน คือ ชุมชนจามรร่วมใจสามัคคี ใช้บ้านประธานหรือคณะกรรมการชุมชนในการประชุมหรือปรึกษาหารือกันเนื่องจากไม่มีที่ทำการชุมชน

ชุมชนใช้ร้านค้าชุมชน เป็นสถานที่ในการประชุมและปรึกษาหารือกัน เนื่องจากไม่มีที่ทำการชุมชน

ชุมชนสราสินีวิลล์ 1 ใช้ศาลาเอนกประสงค์ในการประชุมหรือปรึกษาหารือกัน และใช้ในการประกอบกิจกรรมต่างๆของชุมชน

ปัญหาด้านการจัดทำแผนชุมชน

ชุมชนทั้ง 3 ชุมชน มีปัญหาที่เหมือนกัน คือ

1. ประชาชนในชุมชนยังขาดความเข้าใจในเรื่องการจัดทำแผนชุมชน
2. ความเป็นชุมชนเมือง ทำให้ประชาชนในชุมชนขาดความสนใจในการเข้ามาร่วมในการจัดทำแผนชุมชน เนื่องจากประชาชนเป็นข้าราชการเป็นส่วนใหญ่ มีภาระในการทำงานและไม่ได้เข้าร่วมในการทำแผนชุมชน

3. ประชาชนที่เข้ามาร่วมจัดทำแผนชุมชนยังเป็นกลุ่มเดิมๆ

ปัญหาที่แตกต่างจากชุมชนอื่น คือ

ชุมชนจามรร่วมใจสามัคคี คณะกรรมการชุมชนขาดการประสานงานกับสมาชิกในชุมชนที่ชัดเจน

การดำเนินการตามแผนชุมชน ชุมชนทั้ง 3 ชุมชน จะได้รับการดำเนินการและการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานเทศบาล ตามปัญหาความต้องการจากการประชาคมและแผนที่เกินศักยภาพของชุมชนที่ได้บรรจุไว้ในแผนพัฒนาเทศบาลที่ได้รับการพิจารณาเห็นชอบจากคณะกรรมการพัฒนาเทศบาล และเสนอผู้บริหารท้องถิ่นแล้ว

การประเมินผลแผนชุมชน ทั้ง 3 ชุมชน ไม่มีจัดทำประเมินผลแผนชุมชน

ปัจจัยสำคัญในการจัดทำแผนชุมชนแบ่งออกเป็น 2 ประเภทได้แก่

1. ปัจจัยภายในชุมชน ได้แก่
 1. ผู้นำชุมชน ซึ่งมีส่วนสำคัญในการเชื่อมโยงความคิด ประสานความร่วมมือของคนในชุมชน ตลอดจนเป็นตัวแปรสำคัญในการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจเพื่อให้เกิดสร้างการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน รวมถึงเป็นคนกลางในการรับฟังปัญหา

ความเดือดร้อนของชุมชน เพื่อนำเอาปัญหาความเดือดร้อนนี้มาประสานกับหน่วยงานเทศบาล หรือหน่วยงานราชการอื่นๆ ในการให้ความช่วยเหลือชุมชนตามความเหมาะสม

2. ประชาชนในชุมชนที่ให้ความมือในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมคิดค้นปัญหา เล็งเห็นความสำคัญในการร่วมมือร่วมใจกันพัฒนาชุมชนของตนเอง มีความคิดว่า ปัญหาของชุมชนหรือส่วนรวมเป็นปัญหาของตนเองด้วยเช่นกัน

3. การสื่อสารภายในชุมชน ที่สามารถเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร การดำเนินงานของชุมชน สร้างความเข้าใจให้ประชาชนได้รับทราบอย่างทั่วถึง

4. หน่วยงานเทศบาลในการจัดเจ้าหน้าที่ในการให้คำแนะนำ ให้ความรู้ สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำแผนชุมชนที่ถูกต้อง สนับสนุนให้ชุมชนมีการบริหารจัดการ ชุมชน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนด้วยการจัดเวทีประชาคม เพื่อให้ประชาชนได้ ใช้เป็นเวทีในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ปัญหาความเดือดร้อน ตลอดจนสนับสนุนในด้านงบประมาณในการจัดทำแผนชุมชนและดำเนินงานโครงการต่างๆ

2. ปัจจัยภายนอกชุมชน ที่มีความสำคัญต่อการวางแผน และการขับเคลื่อนให้ แผนบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการจัดทำโครงการ ซึ่งได้มาจากหน่วยงานภายนอก เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด นโยบายการพัฒนาของรัฐบาล

จากการศึกษาแสดงให้เห็นว่าลักษณะการดำเนินกิจกรรมของชุมชนเขตเทศบาล เมืองคูคต บุคคลหรือองค์กรที่มีบทบาทสำคัญในส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม ได้แก่ ประธานคณะกรรมการชุมชน และเจ้าหน้าที่ในส่วนต่างๆของเทศบาลเมืองคูคต ซึ่งการพัฒนาชุมชนในการคิดโครงการพัฒนาไม่ได้เกิดจากคณะกรรมการชุมชนเพียงฝ่ายเดียว แต่ส่วนหนึ่งได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่เทศบาลซึ่งรับผิดชอบในโครงการนั้นๆ เพื่อให้การพัฒนาชุมชนบรรลุเป้าหมายของโครงการที่ตั้งไว้ โดยการสร้างความเข้าใจกับชุมชนผ่านคณะกรรมการชุมชน เพื่อนำไปถ่ายทอดให้สมาชิกในชุมชนเกิดความเข้าใจอีกทอดหนึ่ง

ส่วนที่ 3 การมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนในการจัดทำแผนชุมชนของ ชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต

จากการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชนของสมาชิกชุมชนเขตเทศบาลเมืองคูคต มีศูนย์กลางอยู่ที่ประธานและคณะกรรมการชุมชน ซึ่งทำหน้าที่ในการเชื่อมโยงความคิด สร้างความเข้าใจ ชักชวนให้สมาชิกในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วม การลงพื้นที่พบปะ

พูดคุยกับสมาชิกในชุมชน สร้างความเข้าใจกับสมาชิกในชุมชนถึงการเข้ามาร่วมกันพัฒนาชุมชน ตลอดจนมีบทบาทในการประสานงานกับหน่วยงานภายนอก ซึ่งบุคลิกของผู้นำที่มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมคือผู้นำที่มีความจริงจังในการพัฒนา เป็นที่ยอมรับ ศรัทธา และเป็นที่ยอมรับของทุกคนในชุมชน เข้าถึงประชาชน มีการพบปะพูดคุยกับสมาชิกในชุมชนอยู่เป็นประจำ สมาชิกเสมอ รับฟังความคิดเห็นและยอมรับในความคิดของทุกคนในชุมชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนชุมชน ได้แก่ การเข้าร่วมประชุมระหว่างคณะกรรมการชุมชนกับคณะกรรมการชุมชนในการกำหนดโครงการ การรับรู้โครงการโดยคณะกรรมการชุมชนเสนอโครงการให้สมาชิกในชุมชนทราบ รวมถึงเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนได้ร่วมกันเสนอความคิดเห็นตามความต้องการและปัญหาที่ชุมชนประสบอยู่ ในการเข้าร่วมเวทีประชาคม

การจัดประชุมคณะกรรมการและสมาชิกในชุมชนอย่างต่อเนื่องเป็นประจำ เปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนได้แสดงบทบาทของตนเองในการเข้าร่วมกลุ่มทางสังคม เช่น กลุ่มแม่บ้านกลุ่มสตรี และกลุ่มอาสาสมัครต่างๆ ตลอดจนประสานเทศบาลในการขอรับงบประมาณ การขอความร่วมมือ ช่วยเหลือในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน

“ผู้นำมีส่วนสำคัญมาก ต้องพยายามหาว่าจุดเด่น จุดด้อยของชุมชนเรา ผู้นำที่มีคุณภาพ ต้องพบปะพูดคุยมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันตลอดเวลาและรับฟังเสียงส่วนใหญ่ ”
(นายเนเรศ คุชิตา อดีตประธานคณะกรรมการชุมชนจามรร่วมใจสามัคคี, สัมภาษณ์ 8 พ.ค.52)

“ชุมชนเมืองเนี่ย การทำประชาคมหรือทำแผนชุมชน ถ้าคณะกรรมการชุมชนไม่ดี ก็เข้ากับประชาชนไม่ได้ ต้องให้โอกาสเค้าได้แสดงความคิดเห็น เวลาเรามีกิจกรรมอะไรเค้าก็จะมาร่วมกับเรา ”
(นาวาอากาศตรีกิ่งเกียรติ ภิรมย์กิจ ประธานคณะกรรมการชุมชน ทอ.9, สัมภาษณ์ 20 พ.ค.53)

“ผู้นำชุมชนเนี่ยสำคัญมาก ถ้าผู้นำชุมชนไม่เข้มแข็งแล้ว ชุมชนก็พัฒนาอย่างกรรมการชุมชนบางคนยังไม่เคยเห็นหน้าเลย ชุมชนจะพัฒนาได้อย่างไร ”
(นาวาอากาศเอกสมศักดิ์ ถี้อยัน สมาชิกชุมชนจามรร่วมใจสามัคคี, สัมภาษณ์ 11 พ.ค.53)

“ประธานชุมชนดีมาก มีการเปิดโอกาสให้คนในชุมชนมาร่วมกันตลอด ”

(นางวันเพ็ญ ยาคำ สมาชิกชุมชนทอส.9, สัมภาษณ์ 2 ส.ค.53)

“ในตรอกชอกชอยไหนมีปัญหาก็ให้เสนอผ่านกรรมการชุมชนที่รับผิดชอบแต่ละชอย”

(นายนเรศ คุชิตา อดีตประธานคณะกรรมการชุมชนจามรร่วมใจสามัคคี, สัมภาษณ์ 8 พ.ค.52)

“ผู้นำต้องมีภาวะผู้นำ เสียสละ ซื่อสัตย์ อดทนและใส่ใจปัญหา ”

(นางวิไล โชติจิตติเศรษฐ์ สมาชิกชุมชนทอส.9, สัมภาษณ์ 2 ส.ค.53)

“ผู้นำต้องเข้ามาแนะนำลูกบ้าน เพราะการที่เค้าไม่มาร่วม ก็คือยังขาดความรู้ความเข้าใจ ”

(นายชินินทร์ บุญยงค์ประเสริฐ สมาชิกชุมชนจามรร่วมใจสามัคคี, สัมภาษณ์ 31 ก.ค.53)

“การที่ได้ให้เขาเสนอความคิดเห็นมา เราก็จะได้รับความต้องการของเขา ซึ่งมันก็คือความต้องการของคนในชุมชนจริงๆ ”

(นางวาอากาศตรีกิ่งเกียรติ ภิรมย์กิจ ประธานคณะกรรมการชุมชน ทอส.9, สัมภาษณ์ 20 พ.ค.53)

“เวลามีประชุม ประธานก็จะเดินบอกตามบ้าน คนที่สนใจก็ออกมาร่วม คนที่ไม่เห็นความสำคัญ เขาก็ไม่มาร่วม”

(นางสุรีพร รักษา สมาชิกชุมชนสราสินีวิลล์ 1, สัมภาษณ์ 31 ก.ค.53)

ตารางที่ 4.3 ตารางเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชน ในการจัดทำแผนชุมชน
เทศบาลเมืองคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี จากการศึกษาในกลุ่มตัวอย่าง
พบว่า

การมีส่วนร่วม	ชุมชนจามรร่วมใจ สามัคคี	ชุมชนทอส.9	ชุมชนสรณีนีวิลล์ 1
1. วิธีการมีส่วนร่วม			
1) การเข้าร่วมการประชุม	✓	✓	✓
2) การรับรู้โครงการ	✓	✓	✓
3) การเสนอความคิดเห็น	✓	✓	✓
4) การเข้าร่วมเวทีประชาคม	✓	✓	✓
2. วิธีการสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชน			
1) การจัดการประชุมคณะกรรมการ และสมาชิกในชุมชนอย่างต่อเนื่อง เป็นประจำ	✓	✓	✓
2) เปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนได้ แสดงบทบาทของตนเองในการเข้า ร่วมกลุ่มทางสังคม เช่น กลุ่ม แม่บ้าน กลุ่มสตรีและกลุ่ม อาสาสมัครต่างๆ	✓	✓	✓
3) คณะกรรมการชุมชนลงพื้นที่พบปะ พูดคุย		✓	✓
4) สร้างความเข้าใจกับสมาชิก ในชุมชนถึงการเข้าร่วมพัฒนา ชุมชน		✓	
5) สร้างความสนิทสนมคุ้นเคยกับ สมาชิกในชุมชน			✓
3. ปัญหาด้านการมีส่วนร่วม			
1) การมีส่วนร่วมยังกระจุกตัวอยู่แค่ กลุ่มคณะกรรมการชุมชนเท่านั้น	✓		
2) ความขัดแย้งของสมาชิกในชุมชน	✓		

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

การมีส่วนร่วม	ชุมชนจามรร่วมใจ สามัคคี	ชุมชนทอส.9	ชุมชนสราสินีวิลล์ 1
3) ความแตกต่างทางด้านความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชน ผู้ที่มีความเห็นแตกต่างจะไม่เข้ามาร่วมกิจกรรมของชุมชน		✓	
4) ความเป็นชุมชนเมือง คนในชุมชนส่วนมากเป็นคนมีฐานะดี ทำให้ไม่เห็นถึงความสำคัญของการมาร่วมการพัฒนา	✓	✓	✓
5) คนในชุมชนมักมอบหมายให้กรรมการชุมชน ดำเนินการในการพัฒนาเพียงลำพัง			✓
6) ประชากรในชุมชนส่วนใหญ่เป็นประชากรแฝง จึงขาดความสนใจในการเข้าร่วมการพัฒนาชุมชน			✓
4. แนวทางการแก้ไขปัญหา			
1) คณะกรรมการชุมชนและสมาชิกชุมชนต้องมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันตลอดเวลา	✓		
2) มีการกระตุ้นให้คนในชุมชนเข้ามาช่วยกันคิด ร่วมกันสร้างความมีน้ำใจในชุมชน	✓		
3) การพบปะพูดคุย สร้างความสนิทสนมและความสัมพันธ์ที่ดี		✓	✓
4) คณะกรรมการชุมชนต้องเป็นที่พึ่งของชุมชน ต้องเป็นที่ศรัทธาและน่าเชื่อถือ		✓	
5) สร้างแรงจูงใจ เช่น การแจกของที่ระลึก			✓

สรุปการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชน ในการจัดทำแผนชุมชน เทศบาลเมืองคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี จากการศึกษากลุ่มตัวอย่าง สามารถสรุปได้ว่า

วิธีการมีส่วนร่วม ทั้ง 3 ชุมชนมีวิธีการมีส่วนร่วมที่เหมือนกัน คือ การเข้าร่วม การประชุม การรับรู้โครงการและการเสนอความคิดเห็นผ่านการเข้าร่วมเวทีประชาคมชุมชน

ลักษณะที่เหมือนกัน คือ การจัดการประชุม การเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนได้ แสดงบทบาทของตนเองในการเข้าร่วมกลุ่มทางสังคม เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มสตรี และกลุ่ม อาสาสมัครต่างๆ

ลักษณะที่แตกต่างกัน คือชุมชนทอส.9 มีการลงพื้นที่พบปะพูดคุยกับสมาชิกใน ชุมชนสร้างความเข้าใจกับสมาชิกในชุมชนถึงการเข้ามาร่วมกันพัฒนาชุมชน ชุมชนสราสินีวิลล์ 1 มีการลงพื้นที่พบปะพูดคุยกับสมาชิกในชุมชนและสร้างความสนิทสนมคุ้นเคยกับสมาชิกในชุมชน

ปัญหาด้านการมีส่วนร่วม

ปัญหาที่เหมือนกัน ได้แก่ ความเป็นชุมชนเมือง คนในชุมชนส่วนมากเป็นคนมี ฐานะดี ทำให้ไม่เห็นถึงความสำคัญของการมาร่วมการพัฒนา

ปัญหาที่แตกต่างกัน ได้แก่

ชุมชนจามรร่วมใจสามัคคี มีปัญหาความขัดแย้งของสมาชิกในชุมชนและการมี ส่วนร่วมยังกระจุกตัวอยู่แค่กลุ่มคณะกรรมการชุมชนเท่านั้น แนวทางการแก้ไขปัญหา คือ คณะกรรมการชุมชนและสมาชิกชุมชนต้องมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันตลอดเวลาและกระตุ้น ให้คนในชุมชนเข้ามาร่วมกันคิด ร่วมกันสร้างความมีน้ำใจในชุมชน

ชุมชนทอส.9 มีปัญหาความแตกต่างทางด้านความคิดเห็น ของสมาชิกในชุมชน ผู้ที่มีความเห็นแตกต่างจะไม่เข้ามาร่วม แนวทางการแก้ไขปัญหา คือ แนวทางการแก้ไขปัญหา คือ คณะกรรมการชุมชนต้องเป็นที่พึ่งของชุมชน ต้องเป็นที่ศรัทธาและน่าเชื่อถือ มีการพบปะพูดคุย สร้างความสนิทสนมและความสัมพันธ์ที่ดีกับสมาชิกในชุมชน

ชุมชนสราสินีวิลล์ 1 มีปัญหาคนในชุมชนจะมอบหมายให้กรรมการชุมชน ดำเนินการในการพัฒนาเพียงลำพังและประชากรในชุมชนส่วนใหญ่เป็นประชากรแฝง จึงขาด ความสนใจในการเข้าร่วมการพัฒนาชุมชน แนวทางการแก้ไขปัญหา คือ การสร้างแรงจูงใจ เช่น การแจกของที่ระลึก การพบปะพูดคุย สร้างความสนิทสนมและความสัมพันธ์ที่ดี

ส่วนที่ 4 ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาด้านการสื่อสาร ในการจัดทำ แผนชุมชนของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต

จากการวิจัย พบว่า ปัญหาด้านการสื่อสารในการจัดทำแผนชุมชนอยู่ที่ตัวบุคคล หน่วยงานเทศบาลและสื่อที่ใช้ในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ คือ ประชาชนได้รับข่าวสารไม่ทั่วถึง เนื่องจากเสียงตามสายไม่ชัดเจนและได้ยินไม่ทั่วถึง บางชุมชนมีการประชาสัมพันธ์น้อยเกินไปและการแจ้งข่าวสารจากเทศบาลกระชั้นชิดเกินไป รวมทั้งการขาดความเข้าใจในการทำความเข้าใจ การแก้ไข ปัญหา คือ การแจ้งให้เทศบาลและผู้เกี่ยวข้องทราบและหาทางแก้ไข ส่วนปัญหาความไม่เข้าใจในการจัดทำแผนชุมชน ใช้วิธีการสร้างความเข้าใจระหว่างผู้นำชุมชน หน่วยงานเทศบาล และสมาชิกชุมชน

1. ปัญหา/อุปสรรคในการจัดทำแผนชุมชนและการพัฒนาชุมชน

1) ความสนใจและการให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมในการจัดทำแผนชุมชน เนื่องจากชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคตมีลักษณะรูปแบบชุมชนเป็นชุมชนเมือง ประชากรส่วนใหญ่มีงานประจำ ประกอบอาชีพรับราชการ ค้าขาย

“การเป็นชุมชนเมือง ส่วนมากก็จะรับราชการ ความสนใจก็จะน้อย เพราะออกไปทำงานกันหมด มีแต่คนที่สนใจจริงๆ ทำอะไรก็จะเห็นหน้ากันประจำ บางคนก็คิดว่าใครจะทำอะไรก็ทำ ส่วนมากจะเป็นคณะกรรมการที่คอยประสาน ”

(นายเสนาะ เกரியเกร็ด ประธานคณะกรรมการชุมชนตราสินีวิลด์ 1, สัมภาษณ์ 9 ก.พ.52)

“บางคนก็บอกว่าประกาศบ่อย รำคาญ เวลามีอะไรก็ไม่ให้ความร่วมมือ ”

(นายชนินทร์ บุญยงค์ประเสริฐ สมาชิกชุมชนจามรร่วมใจสามัคคี, สัมภาษณ์ 31 ก.ค.53)

2) ชุมชนไม่มีสถานที่ในการจัดการประชุม ซึ่งชุมชนที่ไม่มีที่ทำการชุมชน จะต้องใช้บ้านของประธานหรือคณะกรรมการชุมชน ที่มีความคับแคบ ไม่สะดวกในการจัดการประชุมที่มีจำนวนผู้เข้าร่วมประชุมจำนวนมาก

3) สมาชิกในชุมชนยังขาดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการจัดทำแผนชุมชน ทำให้สมาชิกในชุมชนบางกลุ่มไม่ออกมามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน ซึ่งส่งผลให้ชุมชนไม่สามารถทราบความคิดเห็นของคนในชุมชนได้อย่างทั่วถึง

“ชาวบ้านบางคนเค้าก็ยังไม่รู้ว่าแผนชุมชนคืออะไร ทำไปทำไม เมื่อเค้าไม่รู้ เค้าก็ไม่มาร่วมบางทีก็มีแต่คนหน้าเดิมๆที่มาร่วม ”

(นายเสนาะ เกรียงเกร็ด ประธานคณะกรรมการชุมชนสราสินีวิลล์ 1, สัมภาษณ์ 9 ก.พ.52)

4) ประสิทธิภาพของเครื่องมือและช่องทางการสื่อสาร การแจ้งข่าวสารของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคตส่วนใหญ่จะประสบปัญหาในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข่าวสารผ่านทางเสียงตามสาย

“ปัญหาเรื่องเสียงตามสายก็มีเสียงไม่ชัดบ้าง บางทีคนก็ฟังกันไม่ทั่วถึง ก็ต้องเลือกเวลาในการเปิด”

(นายละมัย ชะเอมทิพย์ ประธานคณะกรรมการชุมชนจามรร่วมใจสามัคคี, สัมภาษณ์ 12 ก.ค.52)

“ลำโพงบางตัวไม่ดัง เขาก็มาถามกันว่าประธานทำไมพูดเบา อยู่อะไร เป็นบางลำโพง ชาวบ้านก็บอกให้หันหน้าลำโพงออกได้ไหม ”

(นายนเรศ คุชิตา อดีตประธานคณะกรรมการชุมชนจามรร่วมใจสามัคคี, สัมภาษณ์ 8 พ.ค.52)

“เสียงตามสายก็มีปัญหาสายโทรศัพท์ไปพันกับสายลำโพง สายช็อตเป็นบางจุด ทำให้เสียงดังไม่ชัดเจน หัวชอยกับท้ายชอยไม่ได้ยิน แต่กลางชอยได้ยิน อันนี้ก็เป็นปัญหาเทศบาลก็ต้องมาแก้ไขในจุดนี้”

(เรืออากาศตรีเกรียงศักดิ์ จันทร์สุวรรณ สมาชิกสภาเทศบาลเมืองคูคต อดีตประธานคณะกรรมการชุมชนสราสินีวิลล์ 1, สัมภาษณ์ 15 ม.ค.53)

“ประธานชุมชนจะรวมเรื่องเอาไว้คนเดียว ไม่ค่อยแจ้ง คิดก็คิดเองคนเดียว คนในชุมชนจะรู้ได้อย่างไร การรวมตัวก็มีแค่กลุ่มของตัวเอง ”

(นายชนินทร์ บุญยงค์ประเสริฐ สมาชิกชุมชนจามรร่วมใจสามัคคี, สัมภาษณ์ 31 ก.ค.53)

“ประธานคนนี้ยังไม่กล้าพูด กล้าออก ไม่กล้าตัดสินใจจะรู้เรื่องอะไร ส่วนใหญ่กรรมการจะออกหน้า ”

(นางสาตี ปกสนิท สมาชิกชุมชนจามรร่วมใจสามัคคี, สัมภาษณ์ 3 ส.ค.53)

5) ความขัดแย้งทางความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชน ชุมชนมีการแบ่งแยกทางความคิด ทำให้เป็นอุปสรรคในการเข้าร่วมแสดงความคิดเห็น คนส่วนน้อยที่มีความคิดแตกต่างก็จะไม่เข้ามาร่วมในการเสนอความคิดเห็น

“ใครที่เห็นความเห็นขัดแย้ง ก็จะไม่ค่อยได้มาเข้าร่วม ก็จะมีอยู่ไม่กี่คน ”

(นางผล ภิมย์กิจ คณะกรรมการชุมชนทอส.9, สัมภาษณ์ 2 ส.ค.53)

“ในชุมชนยังขาดการประสานงานกัน ซอยไหนเป็นคู่แข่งก็จะไม่ไปพูดกับซอยนั้น ”

(นายชินินทร์ บุญยงค์ประเสริฐ สมาชิกชุมชนจามรร่วมใจสามัคคี, สัมภาษณ์ 31 ก.ค.53)

6) งบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัด เนื่องจากชุมชนในเขตเทศบาลมีจำนวนถึง 28 ชุมชน ทำให้การจัดสรรงบประมาณไปสู่ชุมชนต้องกระจายให้ทั่วถึงทุกชุมชน ซึ่งในส่วนนี้ชุมชนอาจขอการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดในการสนับสนุนงบประมาณ ในการจัดทำโครงการพัฒนาชุมชน การก่อสร้างสนามกีฬาในชุมชน

“การจัดสรรงบประมาณ ถ้างบประมาณของเทศบาลไม่พอหรือเกินกำลังที่เทศบาลจะดำเนินการได้ ก็จะมีการประสานไปยังอบจ.ปทุมธานี เพื่อสนับสนุนงบประมาณหรือกำลังคนมาช่วยพัฒนา ”

(นายอนุชิต สังข์ใจ นักพัฒนาชุมชน, สัมภาษณ์ 15 พ.ย.52)

1.2 การแก้ไขปัญหา/อุปสรรคในการจัดทำแผนชุมชนและการพัฒนาชุมชน

1) คณะกรรมการชุมชนและสมาชิกชุมชนต้องมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันตลอดเวลา และกระตุ้นให้คนในชุมชนเข้ามาร่วมกันคิด ร่วมกันสร้างความมีน้ำใจในชุมชน

“เราจะเรียกประชุมคนในชุมชน ให้เขาได้เข้ามาพูดคุยถึงปัญหา ความเดือดร้อน ใครมีอะไรก็มาเสนอ”

(นายนเรศ คุชิตา อดีตประธานคณะกรรมการชุมชนจามรร่วมใจสามัคคี, สัมภาษณ์ 8 พ.ค.52)

“กรรมการเขาก็มาถามนะว่า ใครมีความต้องการอะไร ก็มาเสนอกัน”

(นางสุรีพร รักษา สมาชิกชุมชนสราสินีวิลด์ 1, สัมภาษณ์ 31 ก.ค.53)

2) เทศบาลเมืองคูคตใช้การลงพื้นที่ให้ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการจัดทำแผนชุมชนแก่สมาชิกในชุมชน

“คราวที่แล้วที่เทศบาลมาลงพื้นที่ให้ความรู้ ก็ดีนะ คนในชุมชนจะรู้ว่าทำอย่างไร”

(นายเสนาะ เกரியเกร็ด ประธานคณะกรรมการชุมชนสราสินีวิลด์ 1, สัมภาษณ์ 9 ก.พ.52)

“ผมว่าดี ถ้าเทศบาลมาลงพื้นที่ให้ความรู้ เหมือนเมื่อปีก่อน เพราะคนในชุมชนก็ยังไม่ค่อยเข้าใจว่าแผนชุมชนคืออะไร ”

(นายนเรศ คุณิตา อดีตประธานคณะกรรมการชุมชนจามรร่วมใจสามัคคี, สัมภาษณ์ 8 พ.ค.52)

3) คณะกรรมการชุมชนและเทศบาลเป็นตัวกลางในกลางทำความเข้าใจ เพื่อลดความขัดแย้งในชุมชน

“คนที่เขาเห็นต่างจากเรา เราก็จะใช้เหตุผลคุยกับเขา ว่าเป็นอย่างนี้น่ะ”

(นางผล ภิรมย์กิจ คณะกรรมการชุมชนทอส.9, สัมภาษณ์ 2 ส.ค.53)

4) ในด้านการแจ้งข่าวสารผ่านเสียงตามสาย เทศบาลเมืองคูคตได้ดำเนินการเข้าไปแก้ไขในจุดที่ขัดข้อง เพื่อให้ระบบเสียงตามสายใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

“ในจุดที่ขัดข้อง เราก็ได้มีการประสานไปยังเทศบาล ตอนนั้นก็มาแก้ไขเรียบร้อยแล้ว”

(นาวาอากาศตรีก้องเกียรติ ภิรมย์กิจ ประธานคณะกรรมการชุมชน ทอส.9, สัมภาษณ์ 20 พ.ค.53)

“เรื่องเสียงตามสาย ถ้าขัดข้องตรงไหน ก็แจ้งให้เทศบาลเข้ามาแก้ไข เขาก็เข้ามาแก้ไขให้ ”

(นายเสนาะ เกரியเกร็ด ประธานคณะกรรมการชุมชนสราสินีวิลด์ 1, สัมภาษณ์ 9 ก.พ.52)

กล่าวสรุปได้ว่า ปัญหาด้านการสื่อสารในการจัดทำแผนชุมชน คือ ประชาชนได้รับข่าวสารไม่ทั่วถึง เนื่องจากเสียงตามสายไม่ชัดเจนและได้ยินไม่ทั่วถึง บางชุมชนมีการประชาสัมพันธ์น้อยเกินไปและการแจ้งข่าวสารจากเทศบาลกระชั้นชิดเกินไป รวมทั้งการขาดความ

เข้าใจในการทำแผน การแก้ไขปัญหา คือ การแจ้งให้เทศบาลและผู้เกี่ยวข้องทราบและหาทางแก้ไข ส่วนปัญหาความไม่เข้าใจในการทำแผนชุมชน ใช้วิธีการสร้างความเข้าใจระหว่างผู้นำชุมชน หน่วยงานเทศบาล และสมาชิกชุมชน

จากการศึกษากระบวนการสื่อสารและการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนในการจัดทำแผนชุมชน เทศบาลเมืองคูคต ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคตมีลักษณะเป็นชุมชนเมือง มีพื้นที่ติดต่อกับกรุงเทพมหานคร บ้านเรือนกระจายตามการประกอบอาชีพ วัฒนธรรมหลากหลายด้วยประเพณี ความเชื่อ และการดำรงชีวิตประจำวันไม่แตกต่างจากประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ปัญหาในชุมชนมาจากพฤติกรรมของตัวบุคคล ระบบการจัดการสาธารณูปโภค สาธารณูปการ สถานที่ตั้งและสภาพแวดล้อมในชุมชน กระบวนการสื่อสารในการจัดทำแผนชุมชน ใช้การสื่อสารที่หลากหลาย ทั้งแบบทางการและไม่ทางการ ได้แก่ สื่อชุมชน ได้แก่ หอกระจายข่าว หรือเสียงตามสาย การประชุม บอร์ดประชาสัมพันธ์ในชุมชน สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อบุคคล สื่อสารมวลชนโดยอาศัยการมีส่วนร่วมจากภายในและภายนอกชุมชน การมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนมีศูนย์กลางอยู่ที่ผู้นำชุมชน คือ ประธานและคณะกรรมการชุมชน ผู้นำมีบทบาทสำคัญในการประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกมีส่วนร่วมจัดทำกิจกรรมต่างๆ ประสานขอรับงบประมาณในการพัฒนาชุมชนจากภาครัฐ และเปิดโอกาสให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในโครงการที่ชุมชนได้รับความเดือดร้อน ด้วยการจัดเวทีประชาคม เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาของชุมชนที่ตรงกับความต้องการของคนในชุมชนอย่างแท้จริง

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “กระบวนการสื่อสารและการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนในการจัดทำแผนชุมชน เทศบาลเมืองคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต
2. เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารในการจัดทำแผนชุมชนของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต
3. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนในการจัดทำแผนชุมชนของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต
4. เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาด้านการสื่อสาร ในการจัดทำแผนชุมชนของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต

1. สรุปผลการวิจัย

การสรุปผลการวิจัยจากการสัมภาษณ์และการวิเคราะห์การดำเนินงานตามแผนชุมชน แยกสรุปผลออกเป็นประเด็นหลัก คือ สภาพของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต กระบวนการสื่อสารในการจัดทำแผนชุมชนของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต การมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนในการจัดทำแผนชุมชนของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาด้านการสื่อสาร ในการจัดทำแผนชุมชนของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต จากการศึกษาสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. **สภาพของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต** จากการวิจัยชุมชนกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ชุมชนจามรวรร่วมใจสามัคคี ชุมชนทอส.9 และชุมชน สราสินีวิลด์ 1 พบว่า

- 1) ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น สมาชิกในชุมชนบางกลุ่มจะมีความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ เพื่อสร้างรายได้ให้แก่สมาชิกชุมชน
- 2) ด้านประชากร ด้วยเหตุที่ประชากรของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต มีอาชีพที่หลากหลาย มีการก่อสร้างบ้านพักอาศัย หอพัก และบ้านเช่าเพิ่มมากขึ้น ทำให้มี

ประชากรแฝงที่ไม่ได้เป็นสมาชิกชุมชนดั้งเดิมเข้ามาพักอาศัยอยู่ในชุมชนเป็นจำนวนมากประกอบกับชุมชนเป็นชุมชนเปิด โดยจะเห็นได้จากพื้นที่ของการจัดตั้งชุมชน ที่มีเส้นทางการคมนาคมที่สามารถเข้าออกได้หลายทาง มีถนนซึ่งเชื่อมต่อกับชุมชนใกล้เคียง และเส้นทางหลักของชุมชนสามารถเชื่อมต่อกับถนนพหลโยธินได้ ทำให้ชุมชนประสบปัญหาด้านประชากรที่ยากต่อการปกครอง รวมถึงปัญหาในด้านความปลอดภัยและการจัดระเบียบสังคม

3) ด้านวัฒนธรรม/ประเพณีของชุมชน มีการร่วมกันทำกิจกรรมในงานประเพณีต่างๆ เช่น วันสงกรานต์โดยออกมาร่วมกันรดน้ำขอพรผู้สูงอายุ การทำบุญวันขึ้นปีใหม่ การแห่เทียนเข้าพรรษา การเข้าวัดทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา การร่วมกันทำความสะอาดชุมชนในวันเฉลิมพระชนมพรรษา

4) ด้านการเมืองการปกครอง แต่ละชุมชนดำเนินการคัดเลือกคณะกรรมการชุมชน จำนวน 9 คน ตามหลักของ การปกครองในระบอบประชาธิปไตยเพื่อทำหน้าที่ประสานงานระหว่างหน่วยงานของเทศบาลและเป็นตัวแทนของประชาชนในชุมชน เพื่อทำหน้าที่ประสานงานระหว่างหน่วยงานของเทศบาลและเป็นตัวแทนของประชาชนในชุมชน ซึ่งจะทำให้เทศบาลได้รับทราบถึงปัญหาความต้องการที่เกิดขึ้นในชุมชนและสามารถแก้ไขปัญหา ตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของประชาชนได้อย่างทั่วถึง ด้วยการระดมความคิดที่หลากหลายจากประชาชนในชุมชนมาเชื่อมโยงกันเพื่อการพัฒนาในอนาคต บนพื้นฐานในเหตุผล ความจำเป็น มีความเป็นไปได้และเป็นที่ยอมรับร่วมกันของคนในชุมชน ตามแนวทางของยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชน 5 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1.ยุทธศาสตร์การพัฒนาคมนาคมขนส่งและสาธารณูปโภค/สาธารณูปการ 2. ยุทธศาสตร์การพัฒนาส่งเสริมคุณภาพชีวิต 3. ยุทธศาสตร์การพัฒนากิจการบำบัดทุกข์บารุงรักษาและส่งเสริมสุขภาพ 4.ยุทธศาสตร์การพัฒนาและส่งเสริมเศรษฐกิจ และ 5. ยุทธศาสตร์การพัฒนากิจการบริการจัดการที่ดีมีประสิทธิภาพ

5) ด้านสังคม เป้าหมายในการพัฒนาชุมชนคือ เด็ก เยาวชนและผู้สูงอายุ จะต้องได้รับการดูแล ได้รับความรู้และสันติภาพจากชุมชน เพื่อลดปัญหาและช่องว่างของสังคม มีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อลดปัญหาขยะ และน้ำเน่าเสีย มีการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพ ให้กับผู้ว่างงาน และกลุ่มสตรี เพื่อสร้างรายได้ รวมถึงการบำรุงรักษาระบบการคมนาคมขนส่งและสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ให้อยู่ในสภาพใช้งานได้ดี มีการปรับภูมิทัศน์ชุมชนร่มรื่น ปลอดภัย สวยงาม ชุมชนปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

6) ปัญหาที่พบในชุมชน ได้แก่ ปัญหาน้ำท่วมขังและปัญหาน้ำเน่าเสีย วิธีการแก้ปัญหาด้วยการปรับปรุงแก้ไขเครื่องสูบน้ำให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้เป็นอย่างดี

รวมถึงการประสานความร่วมมือไปยังองค์การบริหารส่วนจังหวัดในการขุดดินเพื่อถมป้องกันแนวคันกั้นน้ำในบริเวณพื้นที่ที่ติดคลองและพื้นที่ที่ง่ายต่อการเกิดน้ำท่วม ปัญหาเด็กและผู้สูงอายุ การแก้ไขปัญหา เทศบาลเมืองคูคตได้มีการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุขึ้นเพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของเทศบาล ได้แก่ กิจกรรมไหว้พระเก้าวัด กิจกรรมออกกำลังกายและตรวจสุขภาพ ในส่วนของเด็กและเยาวชน เทศบาลเมืองคูคตได้จัดการอบรมกีฬาและฝึกอาชีพให้แก่เยาวชนในช่วงปิดภาคเรียน ปัญหาอาชญากรรมและปัญหายาเสพติด ซึ่งในชุมชนมีการแก้ไขปัญหาโดยการจัดสายตรวจและเฝ้าระวังตลอดเวลา รวมถึงเอาใจใส่เยาวชนในชุมชนอย่างใกล้ชิด ปัญหาความปลอดภัยบนถนน การแก้ไขปัญหาโดยการตีเส้นแบ่งถนนให้ชัดเจน การทำลูกระนาดบนพื้นถนน เพื่อชะลอความเร็วของรถที่วิ่งผ่านไปมาในชุมชน และปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชน การแก้ไขปัญหามาใช้วิธีการจัดการขยะมูลฝอย เพื่อที่จะทำให้เกิดผลเสียหายต่อสภาพแวดล้อมน้อยที่สุด ซึ่งในปัจจุบันเทศบาลเมืองคูคต ได้ใช้วิธีการลดปริมาณขยะมูลฝอย ได้แก่ การคัดแยกขยะ การแปรรูปขยะเป็นปุ๋ยน้ำชีวภาพ การทำปุ๋ยหมักจากบ่อวงคอนกรีต รวมทั้งมีความพยายามที่จะหาวิธีการที่จะสามารถดำเนินการใช้ประโยชน์จากศูนย์ขยะมูลฝอยรวมฝั่งตะวันออก จังหวัดปทุมธานี และถึงแม้ว่าจะยังไม่สามารถดำเนินการได้ เทศบาลเมืองคูคตก็ได้หาวิธีการอื่นๆ ในการรองรับการแก้ไขปัญหาควนคู่กันไป

2. กระบวนการสื่อสารในการจัดทำแผนชุมชนของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต สรุปได้ดังนี้

กระบวนการสื่อสารในชุมชนแต่ละชุมชนเป็นไปในลักษณะที่เป็นแบบทางการและไม่เป็นทางการ แบบไม่เป็นทางการ เนื่องจากสมาชิกในชุมชนมักมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในลักษณะของการพบปะ พูดคุย การขอความร่วมมือ การชักชวนเข้าร่วมกิจกรรม การสื่อสารแบบเป็นทางการ ได้แก่ การประชุมกับหน่วยงานราชการ โดยมีประธานคณะกรรมการชุมชนและคณะกรรมการชุมชนเป็นผู้มีบทบาทในการแจ้งข่าวสาร การเข้าร่วมการพัฒนาแก่สมาชิกในชุมชน โดยมีรูปแบบการสื่อสารและช่องทางการสื่อสาร ดังนี้

1. **การเคาะประตูบ้าน** โดยประธานและคณะกรรมการชุมชนจะทำหน้าที่แจ้งข่าวสารให้ประชาชนออกมีส่วนร่วมตามบ้านเรือนของสมาชิกในชุมชน ซึ่งวิธีนี้ถือเป็นวิธีที่เข้าถึงประชาชนและมีบทบาทมากที่สุด

2. **สื่อบุคคล** มีลักษณะเป็นการบอกกล่าวแบบปากต่อปาก ซึ่งเป็นวิธีการที่ง่าย และสะดวก เนื่องจากสมาชิกในชุมชนมีการติดต่อสื่อสารกันเป็นประจำอยู่แล้ว

3. สื่อชุมชน ได้แก่ เสียงตามสาย เป็นสื่อที่ใช้ในการแจ้งข่าวสาร

ประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกในชุมชนได้ออกมาร่วมแสดงความคิดเห็นการร่วมกันพัฒนาชุมชนเป็นช่องทางสื่อสารที่สามารถกระจายข่าวสารได้อย่างครอบคลุมและรวดเร็ว

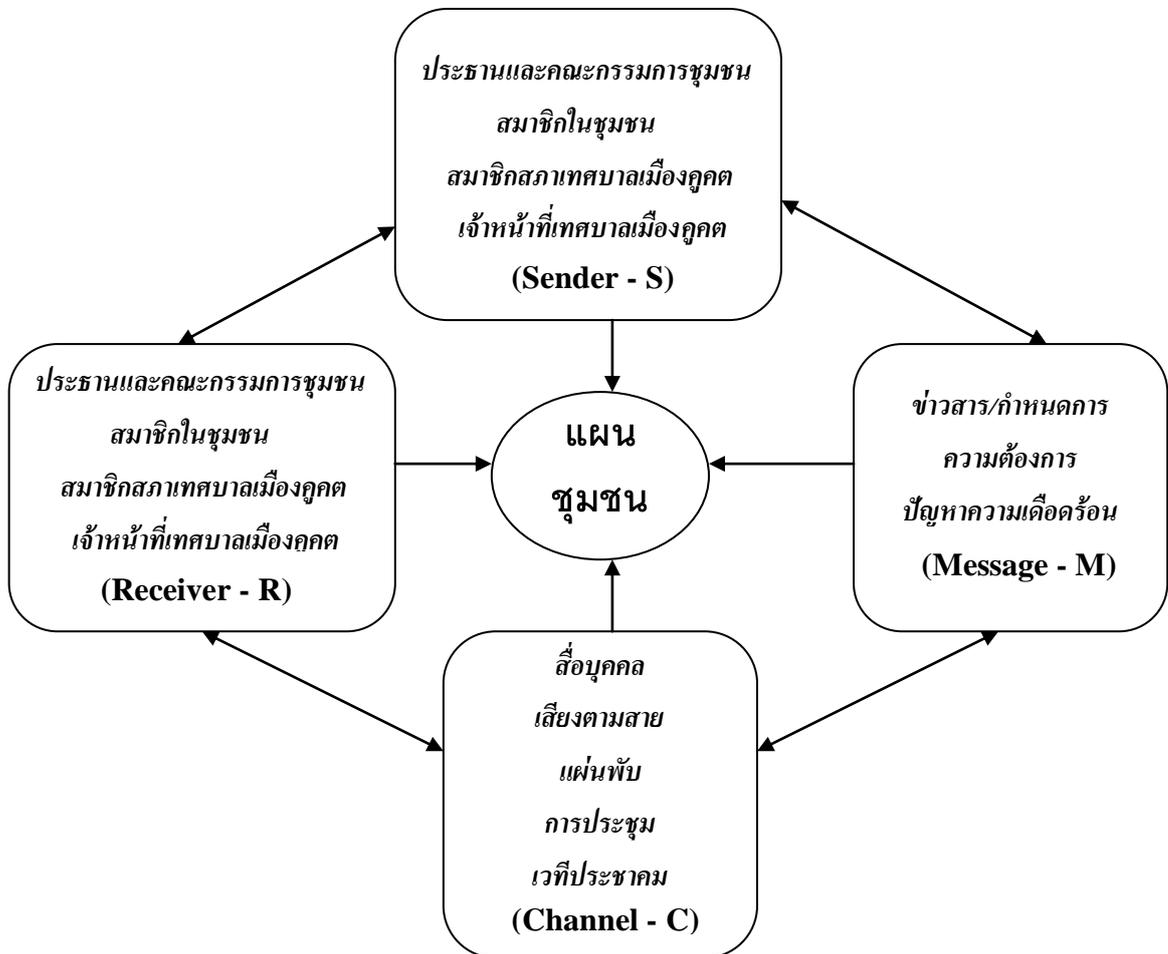
4. สื่อสิ่งพิมพ์ การแจ้งข่าวสารให้ประชาชนในชุมชนทราบ ด้วยการจัดทำเอกสาร แผ่นพับแจกตามบ้านเรือนในชุมชน

5. การประชุม การประชุมจะแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ การประชุมแบบทางการจะเป็นในรูปแบบของการเข้าร่วมประชุมกับหน่วยงานราชการ การประชุมแบบไม่เป็นทางการจะเป็นไปในลักษณะของการพูดคุยและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น โดยสถานที่ที่ใช้ในการประชุมคือ ศาลาเอนกประสงค์หรือที่บ้านของประธานคณะกรรมการชุมชน เพื่อเสนอความคิดเห็นในแนวทางการปรับปรุง หรือแนวทางการพัฒนาชุมชนในการจัดทำแผนชุมชน

6. การจัดเวทีประชาคม เพื่อให้ทุกคนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การเสนอแนวทางการพัฒนาชุมชน การแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ซึ่งถือเป็นการสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนร่วมกัน

กล่าวสรุป ได้ว่า การสื่อสารของชุมชนทุกชุมชนมักให้ความสำคัญกับผู้นำชุมชน ได้แก่ ประธานคณะกรรมการชุมชนและประธานกลุ่ม ซึ่งถือเป็นแกนนำหลักในการติดต่อประสานงานภายในชุมชนและกับหน่วยงานภายนอก นอกจากนี้ผู้นำชุมชนยังมีบทบาทในการชี้แจงบอกกล่าว ให้ความรู้ และถ่ายทอดทำความเข้าใจแก่สมาชิกในชุมชน ให้มีความเข้าใจที่ตรงกันและดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ผู้นำชุมชนมีส่วนสำคัญให้สมาชิกในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนร่วมกัน

สรุปกระบวนการสื่อสารในการจัดทำแผนชุมชนของชุมชนในเขตเทศบาลเมือง
คูคต

ภาพที่ 5.1 กระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชน

จากภาพที่ 5.1 แสดงถึงกระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชน สามารถอธิบายได้ดังนี้

1. ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสารและรับรู้ข่าวสาร ได้แก่ ประธานและคณะกรรมการชุมชนสมาชิกในชุมชน สมาชิกสภาเทศบาลเมืองคูคตและเจ้าหน้าที่เทศบาลเมืองคูคต
2. การสื่อสารในการจัดทำแผนชุมชนมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับข่าวสารการดำเนินงาน กำหนดการแจ้งการประชุม ความต้องการของสมาชิกในชุมชน รวมถึงปัญหาความเดือดร้อนที่ต้องการการแก้ไข

3. สื่อที่ใช้ในการเผยแพร่ข่าวสารการจัดทำแผนชุมชน ได้แก่ สื่อบุคคลโดยวิธีบอกปากต่อปาก การเคาะประตูบ้าน เสียงตามสาย แผ่นพับ การประชุมและการจัดเวทีประชาคม

3.กระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชนของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต สามารถสรุปได้ดังนี้

1) กระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชนแบ่งออกได้ 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 ขั้นตอนของการเตรียมการเพื่อจัดทำแผนชุมชน

วิธีการมีส่วนร่วม ได้แก่ การเข้าร่วมการประชุมและการรับรู้โครงการ

ระยะที่ 2 ขั้นตอนของการดำเนินงานจัดทำแผนชุมชน

วิธีการมีส่วนร่วม ได้แก่ การเสนอความคิดเห็นและการเข้าร่วมเวที

ประชาคมชุมชน

ระยะที่ 3 ขั้นตอนของการดำเนินการตามแผนและติดตามประเมินผล

2) วิธีการสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชน ได้แก่

1.จัดประชุมคณะกรรมการและสมาชิกในชุมชนอย่างต่อเนื่องเป็นประจำ

2.เปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนได้แสดงบทบาทของตนเองในการเข้าร่วม

กลุ่มทางสังคม เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มสตรี และกลุ่มอาสาสมัครต่างๆ

4. ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาด้านการสื่อสาร ในการจัดทำแผนชุมชนของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต

1. **ปัญหาด้านการสื่อสารในการจัดทำแผนชุมชนของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต** ได้แก่

1) ความเข้มแข็งของประธานชุมชน ประธานคณะกรรมการชุมชน บางชุมชนไม่กล้าสื่อสารกับประชาชน ทำให้การรับรู้ข้อมูลอยู่แค่คนเพียงบางกลุ่ม

2) การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมาเข้าร่วมการทำแผนชุมชนยังน้อยเกินไป

3) เสียงตามสายดังไม่ทั่วถึง

4) เสียงตามสายดังไม่ชัดเจน

5) การแจ้งข่าวสารจากเทศบาลกระชั้นชิดเกินไป

6) สมาชิกที่มีความคิดเห็นขัดแย้งกับคนอื่นๆ จะไม่เข้าร่วมกิจกรรมหรือแสดงความคิดเห็นในการพัฒนาชุมชน

2. แนวทางการแก้ไขปัญหา

- 1) การแจ้งให้เทศบาลเข้ามาแก้ไขเสียงตามสายในจุดที่ขัดข้อง
- 2) การสร้างความเข้าใจโดยผู้นำชุมชนหน่วยงานเทศบาลและสมาชิก

ชุมชน

3. ปัญหาในการจัดทำแผนชุมชนของชุมชนในเขตเทศบาลเมือง

คูคต ได้แก่

- 1) ประชาชนในชุมชนยังขาดความเข้าใจในเรื่องการจัดทำแผนชุมชน
- 2) ความเป็นชุมชนเมือง ทำให้ประชาชนในชุมชนขาดความสนใจในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชน เนื่องจากประชาชนเป็นข้าราชการเป็นส่วนใหญ่ จึงต้องออกไปทำงานและไม่ได้เข้าร่วมในการทำแผนชุมชน

- 3) ประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมจัดทำแผนชุมชนยังเป็นกลุ่มเดิมๆ
- 4) คณะกรรมการชุมชนขาดการประสานงานกับสมาชิกในชุมชนที่

ชัดเจน

- 5) หน่วยงานเทศบาลยังให้ความรู้ในเรื่องการจัดทำแผนชุมชนแก่ชุมชนน้อยเกินไป
- 6) งบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัด เนื่องจากชุมชนในเขตเทศบาลมีจำนวนถึง 28 ชุมชน ทำให้การจัดสรรงบประมาณไปสู่ชุมชนต้องกระจายให้ทั่วถึงทุกชุมชน ซึ่งในส่วนนี้ชุมชนอาจขอการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดในการสนับสนุนงบประมาณในการจัดทำโครงการพัฒนาชุมชน การก่อสร้างสนามกีฬาในชุมชน

2. อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยจากข้อมูลผลการศึกษาวิจัยจากการสัมภาษณ์และการวิเคราะห์การดำเนินงานตามแผนชุมชน โดยการอภิปรายผลจากประเด็นหลัก คือ สภาพของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต กระบวนการสื่อสารในการจัดทำแผนชุมชนของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต การมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนในการจัดทำแผนชุมชนของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาด้านการสื่อสาร ในการจัดทำแผนชุมชนของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต จากการศึกษาสามารถอภิปรายผลการศึกษา ดังนี้

1. สภาพของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต

จากการศึกษาข้อมูลของแต่ละชุมชนแสดงให้เห็นว่าพื้นที่ในเขตเทศบาลเมืองคูคตเป็นลักษณะของชุมชนเมือง ในด้านประชากรมีการประกอบอาชีพที่หลากหลาย มีการก่อสร้างบ้านพักอาศัย หอพัก และบ้านเช่าเพิ่มมากขึ้น ทำให้มีประชากรแฝงที่ไม่ได้เป็นสมาชิกชุมชนดั้งเดิมมาอาศัยในชุมชนเป็นจำนวนมาก วิธีการดำรงชีวิตประจำวันของสมาชิกในชุมชนไม่แตกต่างจากประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ปัญหาในชุมชน คือ ปัญหาน้ำท่วมขังและสภาพน้ำท่วมขัง เนื่องจากพื้นที่ชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคตเป็นพื้นที่ลาดต่ำที่ระบายน้ำมีขนาดเล็กที่ระบายน้ำอุดตัน ประกอบกับเครื่องสูบน้ำตามสถานีสูบน้ำไม่สามารถสูบน้ำได้ทันทั่วทั้งที่ ปัญหาน้ำเน่าเสียจากการปล่อยสิ่งปฏิกูลลงที่ระบายน้ำ ปัญหาเด็กและผู้สูงอายุ เนื่องจากชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคตเป็นชุมชนเมือง ประชากรในชุมชนส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพรับราชการ และค้าขายเป็นส่วนใหญ่ บุคคลที่อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นคนในวัยทำงาน ต้องทำหน้าที่ทำงานหาเลี้ยงครอบครัวโดยแทบไม่มีวันหยุด ทำให้ไม่มีเวลาดูแลบุตรหลาน และปู่ย่าตายาย รวมถึงปัญหาอาชญากรรมและปัญหายาเสพติด ปัญหาความปลอดภัยบนถนน ปัญหาชุมชนไม่มีที่ทำการชุมชนหรือสถานที่ดำเนินกิจกรรมของชุมชน และปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชน ข้อมูลนี้สอดคล้องกับลักษณะของชุมชนเมืองในความหมายของสุเทพ เชาวลิต (2524) ที่สรุปว่า ชุมชนเมืองหมายถึงชุมชนที่มีความหนาแน่นมาก มีความสัมพันธ์กันในด้านสังคมที่สร้างขึ้นเพราะหน้าที่การงาน เช่น ระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชา พ่อค้ากับลูกค้า นายจ้างกับลูกจ้าง การดำเนินกิจกรรมความร่วมมือของคนในชุมชน เมื่อหมดหน้าที่การงานก็อยู่แบบตัวใครตัวมัน ชุมชนเมืองมีลักษณะเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมทางสังคม

ในด้านความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น สมาชิกในชุมชนบางกลุ่มมีความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ เพื่อสร้างรายได้ให้แก่สมาชิกชุมชน กลุ่มตัวอย่าง ชุมชนจามรร่วมใจสามัคคีมีรากฐานความรู้ในด้านยาสมุนไพร โดยมีการแปรรูปน้ำสมุนไพรเป็นยารักษาโรคต่างๆ การผลิตผลิตภัณฑ์จากการถนอมอาหาร กลุ่มสตรีและกลุ่มแม่บ้าน มีการจัดตั้งธนาคารขยะ และประดิษฐ์สิ่งของจากวัสดุรีไซเคิล การทำปุ๋ยน้ำชีวภาพ การผลิตปุ๋ยหมักจากบ่อขี้คองกริต มีการจัดการสิ่งแวดล้อมและลดปริมาณขยะในชุมชน เพื่อส่งเสริมสิ่งแวดล้อมที่ดีให้กับชุมชน สอดคล้องกับแนวความคิดการพัฒนาชุมชนของสนธยา พลศรี (2545) ในเรื่องการช่วยเหลือตัวเองของชุมชน จากความเชื่อในปรัชญาเรื่องศักยภาพและพลังความสามารถของชุมชน การพัฒนาชุมชนจึงเป็นการเสริมสร้างขีดความสามารถของประชาชนและชุมชนให้สามารถที่จะพัฒนาชุมชนได้ด้วยตนเอง การขอความช่วยเหลือจากภายนอกชุมชนต้องเป็นสิ่งที่เกินขีดความสามารถของชุมชนเท่านั้น เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ ทั้งทางด้าน

เศรษฐกิจ ศิลปวัฒนธรรม และสุขภาพ กรรมการชุมชนมีส่วนร่วมในการสนับสนุนให้สมาชิกในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชนทุกเทศกาลตลอดปี ส่งเสริมความสามัคคีและการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน รวมถึงสนับสนุนให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการลงมือ ลงแรงในการพัฒนาชุมชน

ด้านประชากร ด้วยเหตุที่ประชากรของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต มีอาชีพที่หลากหลาย มีการก่อสร้างบ้านพักอาศัย หอพัก และบ้านเช่าเพิ่มมากขึ้น ทำให้มีประชากรแฝงที่ไม่ได้เป็นสมาชิกชุมชนดั้งเดิมเข้ามาพักอาศัยอยู่ในชุมชนเป็นจำนวนมาก ประกอบกับชุมชนเป็นชุมชนเปิด โดยจะเห็นได้จากพื้นที่ของการจัดตั้งชุมชน ที่มีเส้นทางคมนาคมที่สามารถเข้าออกได้หลายทาง มีถนนซึ่งเชื่อมต่อกับชุมชนใกล้เคียง และเส้นทางหลักของชุมชนสามารถเชื่อมต่อกับถนนพหลโยธินได้ ทำให้ชุมชนประสบปัญหาด้านประชากรที่ยากต่อการปกครอง รวมถึงปัญหาในด้านความปลอดภัยและการจัดระเบียบสังคม

ด้านวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน สมาชิกในชุมชนมีการร่วมกันทำกิจกรรมในงานประเพณีต่างๆ เช่น วันสงกรานต์โดยออกมาร่วมกันรดน้ำขอพรผู้สูงอายุ การทำบุญวันขึ้นปีใหม่ การแห่เทียนเข้าพรรษา การเข้าวัดทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา การร่วมกันทำความสะอาดชุมชนในวันเฉลิมพระชนมพรรษา ในส่วนของภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการรวมกลุ่มกันเพื่อสร้างรายได้ให้แก่สมาชิกในชุมชน

ด้านการเมืองการปกครอง เทศบาลเมืองคูคตได้จัดตั้งชุมชนย่อย จำนวน 28 ชุมชน โดยมีการคัดเลือกคณะกรรมการชุมชน เพื่อทำหน้าที่ประสานงานระหว่างหน่วยงานเทศบาล และเป็นตัวแทนของประชาชนในชุมชน ซึ่งทำให้เทศบาลได้รับทราบปัญหาความต้องการของประชาชน ข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวความคิดการพัฒนาชุมชนของสนธิยา พลศรี (2545) ในเรื่อง การร่วมมือกันระหว่างรัฐกับประชาชน ว่าการพัฒนาชุมชนจะประสบความสำเร็จได้ ต้องเกิดจากการร่วมมือกันระหว่างรัฐบาลและประชาชน ไม่ปล่อยให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งรับผิดชอบเพียงฝ่ายเดียว เพราะทั้งรัฐบาลและประชาชนในชุมชนต่างก็มีขีดความสามารถที่จำกัด ไม่สามารถดำเนินงานพัฒนาชุมชนให้มีประสิทธิภาพได้ การร่วมมือระหว่างรัฐบาลและประชาชนนี้ ต้องตั้งอยู่บนปรัชญาและแนวความคิดของการพัฒนาชุมชน คือการช่วยเหลือตัวเอง การใช้ทรัพยากรในชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชน และการสนับสนุนส่งเสริมของรัฐบาลอย่างเหมาะสม นอกจากการร่วมมือระหว่างรัฐกับประชาชนในชุมชนแล้ว ยังสามารถขอการสนับสนุนจากภาคเอกชนและชุมชนภายนอกที่พร้อมจะให้การสนับสนุนได้อีกทางหนึ่งและการมีส่วนร่วมของประชาชน การพัฒนาชุมชนเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมคิด

ร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในทุกๆขั้นตอน ทั้งร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมประเมินผลและร่วมรับผิดชอบที่เกิดขึ้น ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่า การพัฒนาชุมชนเป็นของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นแนวคิดที่สำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาชุมชนและสอดคล้องกับแนวคิดของประเวศ วะสี (2539) ซึ่งได้ให้ความหมายของคำว่า ชุมชน ว่าการที่ประชาชนจำนวนหนึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีอุดมคติร่วมกันหรือมีความเชื่อร่วมกันในบางเรื่อง มีการติดต่อสื่อสารกันหรือมีการรวมกลุ่มกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีความรัก มีมิตรภาพมีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติบางสิ่งบางอย่างและมีระบบการจัดการในระดับกลุ่ม สอดคล้องกับวิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2532) ที่ให้ความหมายของคำว่าชุมชนว่า ชุมชนต้องประกอบไปด้วยประชาชน หรือกลุ่มคนมีอาณาบริเวณหรือพื้นที่ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติหรือที่มนุษย์สร้างขึ้น มีความสัมพันธ์และปฏิบัติต่อกันของประชาชนในชุมชนและมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์ มีความสนใจและประเพณีบางประการร่วมกัน

2. กระบวนการสื่อสารในการจัดทำแผนชุมชนของชุมชนในเขตเทศบาล

เมืองคูคต

จากการศึกษากระบวนการสื่อสารในการจัดทำแผนชุมชนของชุมชนเขตเทศบาลเมืองคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี พบว่า การสื่อสารมีลักษณะที่เป็นแบบทางการและไม่เป็นทางการ และเป็นการสื่อสารสองทาง ในแง่ของผู้ที่เป็นสื่อกลางมีบทบาทในการสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างสมาชิกในชุมชน คือ ผู้นำชุมชน ได้แก่ ประธานและคณะกรรมการชุมชน โดยใช้วิธีการเคาะประตูบ้าน สื่อบุคคล ได้แก่ การพูดคุย สนทนา บอกกล่าวเป็นปากต่อปาก การประกาศเสียงตามสาย การประชุมระหว่างคณะกรรมการชุมชนกับคณะกรรมการชุมชน และคณะกรรมการชุมชนกับสมาชิกชุมชน การแจ้งข่าวสารมีทั้งสื่อบุคคลและสื่อที่เป็นลายลักษณ์อักษร ได้แก่ จดหมาย แผ่นพับ รวมถึงการร่วมกันแสดงความคิดเห็นผ่านเวทีประชาคม

ในด้านเนื้อหาของสารส่วนใหญ่เป็นข่าวสารทั่วไป ความต้องการและปัญหาความเดือดร้อนของชุมชน การรวมกลุ่มในการจัดทำแผนชุมชน นอกจากนี้ช่องทางการสื่อสารภายในชุมชนยังใช้สื่ออื่นๆประกอบกัน ได้แก่ เสียงตามสาย การประชุม การใช้สื่อสิ่งพิมพ์ การใช้สื่อบุคคล การจัดเวทีประชาคม ระบบการสื่อสารพื้นฐาน ได้แก่ การพูดคุย สังสรรค์ เยี่ยมเยียนกัน สอดคล้องกับ วจิตลักษณ์ แสงอุไร (2548) ที่กล่าวถึง การสื่อสารขั้นพื้นฐานที่สุดของสังคมมนุษย์ เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดของการสร้างมนุษย์สัมพันธ์ และอาจกล่าวได้ว่าเป็นการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด ข้อมูลดังกล่าวยังสอดคล้องกับแนวคิดของเกศินี จุฑาวิจิตร (2540) ที่กล่าวว่า ในฐานะที่การสื่อสารเป็นเครื่องมือในการพัฒนาสังคม สังคมที่มีการสื่อสารดีย่อมมีการ

เครือข่ายการสื่อสารประเภทต่างๆที่ครอบคลุมพื้นที่เป้าหมายได้กว้างขวาง ทำให้ประชาชนสื่อสารกันได้อย่างสะดวกรวดเร็ว ทั้งภายใน ภายนอกตัวอำเภอ ประชาชนสามารถรับรู้ข่าวสารเท่าทันต่อสถานการณ์ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเมือง เศรษฐกิจ การเมือง การสาธารณสุข การศึกษาและเทคโนโลยีการผลิตใหม่ๆ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงของลมฟ้าอากาศ อันนำไปสู่การปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น

ในระดับชุมชน ได้แก่ การประชุม การฝึกอบรม หอกระจายข่าว การประชุมหมู่บ้าน การประชุมกลุ่มย่อย การประชุมสัมมนา การเสวนา การระดมสมอง การศึกษาดูงาน การฝึกอบรม และการสร้างเครือข่ายในชุมชน กระบวนการสื่อสารดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของวรลักษณ์ ธีราโมกษ์ (2541) กล่าวว่า ในการสื่อสารต้องประกอบไปด้วยองค์ประกอบสำคัญคือ ผู้ส่ง ผู้รับ วิธีการนำเสนอสาร รวมทั้งเนื้อหาสาระของสาร การจะสื่อสารได้ดีจะต้องทำความเข้าใจ มีความรู้ด้านจิตวิทยาทั้งของผู้รับสาร จิตวิทยาของผู้ส่งสารและจิตวิทยาในเรื่องการรับรู้ การเรียนรู้เนื้อหาต่างๆของสาร ทั้งนี้เพื่อปรับกระบวนการสื่อสารให้มีประสิทธิภาพ เกิดความรู้ความเข้าใจที่ตรงกันระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร

การจัดทำแผนชุมชน จากการศึกษาสามารถสรุปกระบวนการจัดทำแผนชุมชนได้ 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ขั้นตอนของการเตรียมการเพื่อจัดทำแผนชุมชน เทศบาลจะจัดการประชุมและลงพื้นที่ เพื่อสร้างความเข้าใจและชี้แจง แนวทางการจัดทำแผนชุมชนให้แก่คณะกรรมการชุมชน ผู้แทนชุมชน หรือคณะกรรมการกลุ่มต่างๆ ซึ่งทำหน้าที่ในชุมชนซึ่งคณะกรรมการชุมชนจะรับแนวทางไปเริ่มต้นการจัดทำแผนชุมชนด้วยการประชุมคณะกรรมการชุมชนเพื่อรวบรวมปัญหาปรึกษาหารือถึงความเดือดร้อนที่เกิดขึ้นในชุมชน ก่อนที่จะแจ้งให้สมาชิกในชุมชนทราบ โดยคณะกรรมการชุมชนมีบทบาทในการกำหนดโครงการ หรือแผนที่จะดำเนินการพัฒนาเพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดทำข้อมูลของแผนชุมชนที่มีประสิทธิภาพ ด้วยกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของทุกคนในชุมชน ระยะที่ 2 ขั้นตอนของการดำเนินงาน เมื่อมีการกำหนดโครงการและกิจกรรมการพัฒนาของชุมชนแล้ว คณะกรรมการชุมชนในแต่ละชุมชน จะดำเนินการระดมความคิดเห็นร่วมกันและรวมตัวกันจัดทำแผนขึ้นมา เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนของตนเอง โดยการเสนอปัญหา ความเดือดร้อนที่เกิดขึ้น รวมถึงความต้องการของสมาชิกในชุมชน ตามลำดับความสำคัญความจำเป็นเร่งด่วน และวัตถุประสงค์ของการจัดทำโครงการ

โครงการที่ถูกกำหนดขึ้นจะเป็นที่ยอมรับกันได้ ก็ต่อเมื่อมีการวิเคราะห์ถึงผลกระทบของปัญหาที่ต้องการแก้ไขให้ชัดเจน เป็นปัญหาที่กลุ่มคน สังคม หรือองค์กรต่างๆ ที่ประสบอยู่จริงและก่อนที่จะมีการวิเคราะห์ปัญหาจะต้องมีการวิเคราะห์กลุ่มคนด้วย เนื่องจากกลุ่ม

คนในชุมชนเป็นกลุ่มที่จะรับประโยชน์ในการจัดทำแผนชุมชน โดยมีเทศบาลคอยเป็นที่เลี้ยง และให้คำแนะนำในการจัดทำโครงการ เพื่อนำบรรจุลงในแผนชุมชน โดยได้รับการสนับสนุนในด้านงบประมาณจากภาครัฐ ซึ่งการระบุโครงการการพัฒนาชุมชนจะแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ 1. โครงการที่ชุมชนสามารถดำเนินการเองได้ 2. โครงการที่ชุมชนไม่สามารถดำเนินการด้วยตัวเองได้ทั้งหมดจึงต้องได้รับความร่วมมือจากภาครัฐในการสนับสนุนการดำเนินงานการพัฒนา 3. โครงการที่ชุมชนไม่สามารถดำเนินการเองได้ แต่หน่วยงานภาครัฐเป็นผู้ดำเนินการ เมื่อคณะกรรมการและตัวแทนของชุมชนได้เสนอโครงการพัฒนาแล้ว จะดำเนินการจัดเวทีประชาคมเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนได้ร่วมแสดงความคิดเห็นและความพึงพอใจ เพื่อได้ยกเพื่อให้เกิดการยอมรับร่วมกันในการจัดทำโครงการพัฒนา ตามที่คณะกรรมการชุมชนได้เสนอมารับบรรจุลงในแผนชุมชนและ ระยะเวลาที่ 3 ขั้นตอนของการดำเนินการตามแผนและติดตามประเมินผล

ในขั้นตอนนี้คณะกรรมการชุมชนจะประสานกับเทศบาลในการปรับปรุงแผนชุมชน ตลอดจนการอนุมัติโครงการและรับงบประมาณในการจัดทำโครงการ เพื่อนำไปสู่การดำเนินงานตามโครงการที่บรรจุลงในแผนพัฒนาเทศบาลต่อไป สอดคล้องกับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ที่ได้ให้ความหมายของแผนชุมชนไว้ว่า แผนชุมชน หมายถึง กิจกรรมพัฒนาที่เกิดขึ้นจากคนในชุมชนที่มีการรวมตัวกันเพื่อจัดทำแผนขึ้นมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนหรือท้องถิ่นของตนเอง ให้เป็นไปตามความต้องการและสามารถแก้ไขปัญหาที่ชุมชนเผชิญอยู่ร่วมกันได้ โดยคนในชุมชนได้มาร่วมกันคิด ร่วมกำหนดแนวทาง และกิจกรรมการพัฒนาของชุมชน โดยยึดหลักการพึ่งตนเอง ลดการพึ่งพิงภายนอก ด้วยการคำนึงถึงศักยภาพ ทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นเป็นหลัก สอดคล้องกับแนวความคิดของจาร์พุงค์ พลเดช ที่กล่าวว่า แผนชุมชนเกิดขึ้นจากการรวมตัวของคนในชุมชน ที่จัดทำแผนขึ้นมา เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน โดยสมาชิกของชุมชนร่วมกันคิดร่วมกันค้นหาปัญหาที่เกิดขึ้น การเรียนรู้ร่วมกันในการกำหนดเป้าหมายกิจกรรม แนวทางการพัฒนา ตลอดจนการจัดเวทีประชาคมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อนำไปสู่การพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชน ยึดหลักการพึ่งตนเอง ลดการพึ่งพิงภายนอก ด้วยการคำนึงถึงศักยภาพ ทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในชุมชนเป็นหลัก โดยมีหน่วยงานภาครัฐคอยให้การสนับสนุนส่งเสริมชุมชนในด้านการให้ความรู้ งบประมาณและทรัพยากรเบื้องต้น เพื่อเป็นรากฐานในการจัดการชุมชนที่มีประสิทธิภาพต่อไปในอนาคต

3. กระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชนของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต

จากการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชนของสมาชิกชุมชนเขตเทศบาลเมืองคูคต มีศูนย์กลางอยู่ที่ประธานและคณะกรรมการชุมชนซึ่งทำหน้าที่ในการเชื่อมโยงความคิด สร้างความเข้าใจ ชักชวนให้สมาชิกในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วม การลงพื้นที่พบปะพูดคุยกับสมาชิกในชุมชน สร้างความเข้าใจกับสมาชิกในชุมชนถึงการเข้ามาร่วมกันพัฒนาชุมชน ตลอดจนมีบทบาทในการประสานงานกับหน่วยงานภายนอก ซึ่งบุคลิกของผู้นำที่มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมคือผู้นำที่มีความจริงจังในการพัฒนา เป็นที่ยอมรับ ศรัทธา และเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน เข้าถึงประชาชน มีการพบปะพูดคุยกับสมาชิกในชุมชนอยู่เป็นประจำ สม่่าเสมอ ระวังฟังความคิดเห็นและยอมรับในความคิดของทุกคนในชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนชุมชน ได้แก่ การเข้าร่วมประชุมระหว่างคณะกรรมการชุมชนกับคณะกรรมการชุมชนในการกำหนดโครงการ การรับรู้โครงการโดยคณะกรรมการชุมชนเสนอโครงการให้สมาชิกในชุมชนทราบ รวมถึงเปิดโอกาสในสมาชิกในชุมชนได้ร่วมกันเสนอความคิดเห็นตามความต้องการและปัญหาที่ชุมชนประสบอยู่ โดยการเสนอความคิดเห็นผ่านเวทีประชาคม การประชุมคณะกรรมการและสมาชิกในชุมชนอย่างต่อเนื่องเป็นประจำ รวมถึงการเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนได้แสดงบทบาทของตนเองในการเข้าร่วมกลุ่มทางสังคม เช่น กลุ่มแม่บ้านกลุ่มสตรี และกลุ่มอาสาสมัครต่างๆ ตลอดจนประสานเทศบาลในการขอรับงบประมาณ การขอความร่วมมือ ช่วยเหลือในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน สอดคล้องกับกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นที่กล่าวถึงการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชน คือ 1. คนในชุมชนเป็นหลัก การทำแผนชุมชนต้องเกิดจากความสำนึกและการตระหนักถึงปัญหาของคนในชุมชนและร่วมมือกันแก้ไข เพื่อพัฒนาชุมชนของตนเอง โดยยึดหลักการ ใช้พื้นที่เป็นหลัก ชุมชนเป็นศูนย์กลาง ชาวบ้านเป็นเจ้าของเรื่อง 2. บุคคล หน่วยงานและองค์กรภายนอกช่วยให้คำปรึกษาด้านความรู้และสนับสนุนกระบวนการจัดทำแผนชุมชนให้บรรลุผลสำเร็จ 3. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีบทบาทสำคัญในกระบวนการจัดทำแผนชุมชน เพื่อนำกิจกรรมที่ชุมชนไม่สามารถทำได้ มาบรรจุในแผนประจำปี ดังนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงต้องเข้ามาร่วมในกระบวนการจัดทำแผนชุมชนตั้งแต่ต้น 4. หน่วยงานภาครัฐในระดับอำเภอและจังหวัด มีหน้าที่ให้การส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการจัดทำแผนชุมชนในทุกขั้นตอน พร้อมทั้งนำกิจกรรมที่ชุมชนหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขอรับการสนับสนุนมาบรรจุในแผนภูมิภาคระดับอำเภอและจังหวัด

กระบวนการมีส่วนร่วมดังกล่าวสอดคล้องกับแนวความคิดของเสนห์ จามริก (2540) และสนธยา พลศรี (2545) ที่ให้ความหมายว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนคือ การให้ประชาชนเป็นผู้คิดค้นปัญหา เป็นผู้นำทุกอย่าง ซึ่งไม่ใช่การกำหนดภายนอกแล้วให้ประชาชน

เข้าร่วม ต้องเป็นเรื่องที่ประชาชนคิดเอง โดยแบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น 5 ขั้นตอน คือ 1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา 2. จัดลำดับความสำคัญของปัญหา ร่วมในการวิเคราะห์ถึงสาเหตุและที่มาของปัญหา ร่วมในการเลือกวิธีการ 3. วางแผนร่วมกันในการแก้ปัญหา 4. ร่วมในการดำเนินงานตามแผน 5. ร่วมในการประเมินผล วิเคราะห์ปัญหาอุปสรรค และปัจจัยที่มีส่วนทำให้เกิดผลสำเร็จ และหมายถึงการเข้าร่วมอย่างกระตือรือร้น และมีพลังของประชาชนในการตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมายของสังคม จัดทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายนั้น และเป็นการปฏิบัติตามแผนการหรือโครงการต่าง ๆ การพัฒนาชุมชนเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนได้เข้ามาช่วยคิด ร่วมปฏิบัติและรับผิดชอบในทุกๆ ขั้นตอน ทั้งร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมประเมินผลและร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่า การพัฒนาชุมชนเป็นของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นแนวคิดที่สำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาชุมชน และการริเริ่มของประชาชนในชุมชน ปรัชญาของการพัฒนาชุมชนเชื่อในสิทธิเสรีภาพของคน การพัฒนาชุมชนต้องเกิดจากความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในชุมชน โดยประชาชนเป็นผู้ริเริ่มในการจัดทำโครงการ ไม่ใช่ถูกกำหนดโดยบุคคลหรือหน่วยงานนอกชุมชน การดำเนินงานพัฒนาในขั้นตอนต่างๆ ต้องให้ประชาชนในชุมชนเป็นผู้รับผิดชอบ หน่วยงานอื่นๆควรเป็นหน่วยที่สนับสนุนส่งเสริมเท่านั้น แนวความคิดดังกล่าวนี้ จะเกิดขึ้นได้โดยวิธีให้การศึกษาแก่ชุมชนจนมีความรู้ ความสามารถในระดับที่เรียกว่า คิดเป็น ทำเป็น จนมีความสามารถที่จะค้นหาปัญหา วิธีการแก้ไขปัญหา และการดำเนินการแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับแนวความคิดของอริศรา ชูชาติและคณะ (2538) ที่กล่าวว่าการดำเนินงานพัฒนาให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมโดยแท้จริง

ผู้ที่มีส่วนร่วมทั้ง 3 ระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลในการพัฒนา จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาทักษะพื้นฐาน 3 ประการ คือ 1. ทักษะในการแก้ปัญหา 2. ทักษะในการสื่อสารข้อมูลข่าวสาร และ 3. ทักษะในการทำงานเป็นทีม หากบุคคลผู้ที่มีส่วนร่วมทั้ง 3 ระดับ มีทักษะพื้นฐานดังกล่าวแล้วก็สามารถดำเนินการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคประชาชน หากได้รับการพัฒนาให้ค้นพบศักยภาพของตนเองในการเรียนรู้ทักษะพื้นฐานทั้ง 3 ประการดังกล่าวแล้วก็จะทำให้เกิดการพัฒนาได้อย่างยั่งยืน กระบวนการดังกล่าว สอดคล้องกับ ปารีชาติ วัลย์เสถียร (2542) ที่กล่าวถึง การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการ เช่น การร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผนการตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตามประเมินผล รวมถึงการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น

จากโครงการ โดยที่โครงการพัฒนาดังกล่าวจะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน

กระบวนการดังกล่าวยังสอดคล้องกับ Arnstein (1969) และสายทิพย์ สุคติพันธ์ (2534) อธิบายถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยพิจารณาเกี่ยวกับฐานของความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างประชาชนและหน่วยงานในพื้นที่ ควบคู่ไปกับการพิจารณาโอกาสของประชาชนในการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบายต่างๆ ระดับในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันและอิงข้อมูล โดยอิงข้อมูลเกี่ยวกับสัดส่วนของอำนาจ ซึ่งประชาชนพึงได้รับในการดำเนินการพัฒนาในด้านต่างๆ สอดคล้องกับ ทศพล กฤตพิสิฐ (2538) ที่ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมที่เน้นในรูปกลุ่ม/องค์กร หรือชุมชนไว้ว่า การที่ปัจเจกบุคคล กลุ่มหรือชุมชน มีความเห็นพ้องต้องกันในเรื่องที่มีผลกระทบใดๆ ต่อการดำเนินชีวิตของตนเอง แล้วมีการแสดงให้เห็นถึงความต้องการร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงให้เป็นที่ไปตามวัตถุประสงค์ของตน จนมาสู่การตัดสินใจกระทำการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้น ๆ มีความร่วมมือและรับผิดชอบในกิจกรรมการพัฒนาที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม เป็นการเปลี่ยนแปลงกลไกในการพัฒนาจากการพัฒนาโดยรัฐมาเป็นการพัฒนาที่ประชาชนมีบทบาทหลัก การมีส่วนร่วมของประชาชน จึงหมายถึงการคืนอำนาจ (Empowerment) ในการกำหนดการพัฒนาให้ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการริเริ่มและดำเนินกิจกรรม ที่เกี่ยวข้องกับสภาพความเป็นอยู่การพัฒนา การแก้ไขปัญหา การกำหนดอนาคตของประชาชนเอง

การมีส่วนร่วมในชุมชน ที่เปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการ ซึ่งประชาชนสามารถแสดงออก ถึงความต้องการของตนเอง มีส่วนร่วมในการพัฒนา การจัดลำดับความสำคัญ และได้รับประโยชน์จากการพัฒนา วิธีการหนึ่งที่ทำให้ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการชุมชนของตนเอง คือ การจัดทำแผนชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดของกรมการพัฒนาชุมชนที่ได้ให้คำจำกัดความของแผนชุมชน ว่า แผนชุมชน หมายถึง การกำหนดอนาคตและกิจกรรมพัฒนาของชุมชน โดยเกิดขึ้นจากคนในชุมชนที่มีการรวมตัวกันจัดทำแผนขึ้นมาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนหรือท้องถิ่นของตนเอง ให้เป็นที่ไปตามที่ต้องการ และสามารถแก้ไขปัญหาที่ชุมชนเผชิญอยู่ร่วมกัน โดยคนในชุมชนมีส่วนร่วมคิด ร่วมกำหนดแนวทาง และทำกิจกรรมการพัฒนาร่วมกัน โดยยึดหลักการพึ่งตนเอง ลดการพึ่งพิงภายนอก ด้วยการคำนึงถึงศักยภาพ ทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นเป็นหลัก สอดคล้องกับแนวคิดของปาริชาติ วลัยเสถียรและคณะ (2546) ที่กล่าวว่า กระบวนการมีส่วนร่วมนับเป็นหัวใจที่สำคัญของการพัฒนาในทุกระดับ ตั้งแต่องค์กรชุมชนในชุมชนเล็กๆ ในชนบท องค์กรชุมชน

ในบริษัทเอกชน จนถึงการพัฒนาประเทศ ที่ต้องใช้มิติของภาคประชาชนในการจัดการและแก้ไขปัญหาร่วมกัน กระบวนการมีส่วนร่วมก่อให้เกิดพลังของทุกฝ่ายในการร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และร่วมกันรับผิดชอบต่อผลตอบแทนจากการที่ได้ทำงานร่วมกันนั้น และผลจากการร่วมกันคิด ร่วมกันทำ นำไปสู่การพัฒนาที่มีประสิทธิภาพ

กระบวนการดังกล่าวสอดคล้องกับแนวความคิดของพัชรี สีโสธร (2546) ที่กล่าวว่า กระบวนการมีส่วนร่วมก่อให้เกิดการสนับสนุนการปฏิบัติงานของทุกฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคปัจจุบันที่ต้องรับฟังและยอมรับสิทธิของประชาชนในชุมชน ซึ่งเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากโครงการพัฒนาทั้งของภาครัฐและเอกชน ดังนั้นการร่วมรับฟังความคิดเห็น การร่วมในกิจกรรม และขั้นตอนของการพัฒนาจึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นต่อการพัฒนา เพราะจะลดความขัดแย้ง และผลกระทบที่จะพึงเกิดขึ้นในอนาคต

4. ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาด้านการสื่อสาร ในการจัดทำแผนชุมชนของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต

จากการผลการวิจัยพบว่า ปัญหาด้านการสื่อสารในการจัดทำแผนชุมชนอยู่ที่ตัวบุคคล หน่วยงานเทศบาลและสื่อที่ใช้ในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์คือ ประชาชนได้รับข่าวสารไม่ทั่วถึง เนื่องจากเสียงตามสายไม่ชัดเจนและได้ยินไม่ทั่วถึง บางชุมชนมีการประชาสัมพันธ์น้อยเกินไป และการแจ้งข่าวสารจากเทศบาลกระชั้นชิดเกินไปรวมทั้งการขาดความเข้าใจในการทำแผน ทำให้สมาชิกในชุมชนบางกลุ่มไม่ให้ความสนใจและไม่ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมในการจัดทำแผนชุมชนและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน ซึ่งส่งผลให้ชุมชนไม่สามารถทราบความคิดเห็นที่แท้จริงของคนในชุมชนได้อย่างทั่วถึง รวมถึงความขัดแย้งทางความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชน การที่ชุมชนมีการแบ่งแยกทางความคิด ทำให้เป็นอุปสรรคในการเข้าร่วมแสดงความคิดเห็น ซึ่งคนส่วนน้อยที่มีความคิดแตกต่างก็จะไม่เข้าร่วมในการเสนอความคิดเห็น การแก้ไขปัญหา คือ การแจ้งให้เทศบาลและผู้เกี่ยวข้องทราบและหาทางแก้ไข ส่วนปัญหาความไม่เข้าใจในการทำแผนชุมชน ใช้วิธีการสร้างความเข้าใจระหว่างผู้นำชุมชน หน่วยงานเทศบาล และสมาชิกชุมชน แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับบุญเลิศ ศุภดิถ (2537) ที่กล่าวว่า ในเชิงวิชาการและปฏิบัติ นั้น การใช้การสื่อสารเพื่อส่งเสริมการพัฒนาไม่ใช่เป็นเรื่องง่ายเลย จำเป็นต้องเข้าใจอย่างชัดเจน แนวทางและกลยุทธ์ การใช้สื่อสารนั้นควรจะเป็นอย่างไร ต้องมีการกำหนดเป้าหมาย นโยบายและวางแผนอย่างเป็นระบบและถูกต้อง ต้องอาศัยข้อมูล ข่าวสารและผลการวิจัยที่น่าเชื่อถือได้ ต้องอาศัยแนวทางปฏิบัติที่ได้ผลจริงๆ

3. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการสื่อสารและการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชน ในการจัดทำแผนชุมชน เทศบาลเมืองคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี” ผู้วิจัยได้ดำเนินการ วิจัยโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกจากประชากร ได้แก่ ชุมชน 28 แห่ง ในเทศบาลเมืองคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาใช้วิธีสุ่มเลือกอย่างง่าย จำนวน 3 ชุมชน จากชุมชนทั้งหมด 28 ชุมชน คือ 1) ชุมชนจามรร่วมใจสามัคคี 2) ชุมชนทอส.9 และ 3) ชุมชน สราสินีวิลล์ 1 ซึ่งชุมชนทั้ง 3 ชุมชน เป็นชุมชนที่มีอาณาเขตติดต่อกับกรุงเทพมหานคร แต่ละชุมชนประกอบด้วย 1) ประธานคณะกรรมการชุมชน 2) คณะกรรมการชุมชน 3) สมาชิก ชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต 4) สมาชิกสภาเทศบาลเมืองคูคต 5) นักพัฒนาชุมชน และ 6) เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน จำนวน 1 คน รวมทั้งเอกสารที่เกี่ยวข้องกับชุมชนเป็น กลุ่มตัวอย่าง โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่าง จากประชากรชุมชนเขตเทศบาลเมืองคูคตทั้ง 3 ชุมชน ออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแกนนำ จำนวน 12 คน กลุ่มสมาชิก จำนวน 12 คน และกลุ่ม พันธมิตร จำนวน 3 คน รวม 27 คน จากผลการศึกษา พบว่า การพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาล เมืองคูคตให้เกิดผลสูงสุด จะต้องมีการศึกษาและเรียนรู้ ปัญหาของชุมชน ตลอดจนจนสะท้อน ความคิดเกี่ยวกับประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ทั้งในเรื่องสภาพขอชุมชน ปัญหาที่เกิดขึ้น ภายในและภายนอกชุมชน การสื่อสารระหว่างสมาชิกในชุมชน เพื่อจะได้นำมาเป็นแนวทางในการ ปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาคุณภาพการสื่อสารให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งจากสภาพความ แตกต่างของพื้นที่ ความหลากหลายของลักษณะการดำเนินชีวิตของสมาชิกในชุมชน ความคิด และข้อจำกัดของการพัฒนาในเขตเทศบาลเมืองคูคต กระบวนการสื่อสาร การสร้างการมีส่วน ร่วมและปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสาร จึงเป็นส่วนสำคัญในการสร้างความเข้าใจ สนับสนุนให้ สมาชิกทุกคนในชุมชนร่วมมือร่วมใจกัน ลงมือปฏิบัติ การเสนอความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการ พัฒนา และช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีที่เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป ในอนาคต โดยมีข้อเสนอแนะการวิจัย ดังนี้

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

3.1.1 จากการศึกษาพบว่าประชาชนบางส่วนยังขาดความเข้าใจในการจัดทำ แผนชุมชน ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดกิจกรรม ที่ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและสร้างความเข้าใจในเรื่องการจัดทำแผนชุมชนให้กับ

ประชาชนในพื้นที่ทุกระดับอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่เกิดความเข้าใจในการจัดทำแผนชุมชนได้ด้วยตัวของชุมชนเอง เพื่อเป็นการตอบสนองของความต้องการพื้นฐานหรือแก้ไขปัญหาของชุมชนได้อย่างแท้จริงตามหลักของการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม มีบทบาทในกระบวนการตัดสินใจทางการบริหารและการดำเนินกิจกรรมภาครัฐทั้งทางตรงและทางอ้อม การสื่อสารกับชุมชนในการถ่ายทอดองค์ความรู้ ประสบการณ์ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพนั้น หน่วยงานต่างๆ ควรมีการอบรมวิทยากรที่ทำหน้าที่ให้ความรู้ เนื่องจากสมาชิกในชุมชนแต่ละชุมชนนั้นมีพื้นฐานการรับรู้และพื้นฐานทางสังคมที่แตกต่างกัน

3.1.2 จากการศึกษาพบว่าในบางชุมชนผู้นำยังขาดการสื่อสารกับสมาชิกในชุมชน ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชนอย่างทั่วถึง ดังนั้นผู้นำชุมชนจึงต้องสร้างความเข้าใจโดยการเป็นสื่อกลางการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร จากภายนอกให้แก่สมาชิกในชุมชน เพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกันระหว่างคนในชุมชน ผู้นำต้องมีการพบปะ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นแก่สมาชิกในชุมชนอยู่ตลอดเวลา เพื่อรับทราบปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

3.1.3 จากการศึกษาพบว่าการจัดทำแผนชุมชน และการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนในการจัดทำแผนชุมชน เทศบาลเมืองคูตยังมีการดำเนินการอยู่เพียงแค่กลุ่มของคณะกรรมการชุมชนเท่านั้น ดังนั้นการเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้ร่วมแลกเปลี่ยนและแสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะต่างๆ เกี่ยวกับการจัดการชุมชน จะช่วยให้สมาชิกในชุมชนรู้สึกถึงความรับผิดชอบต่อการพัฒนาชุมชนร่วมกัน รู้สึกว่าชุมชนเป็นของทุกคน ถ้าทุกคนร่วมมือร่วมใจกันพัฒนา ชุมชนก็เกิดการพัฒนา การรวมกลุ่มหรือการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ก็เกิดประสิทธิภาพ

3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไปในอนาคต

3.2.1 การดำเนินการศึกษาวิจัยควรมีการศึกษาในระดับที่กว้างขึ้น ได้แก่ การศึกษากระบวนการสื่อสารและการมีส่วนร่วม ความต้องการในการพัฒนาระหว่างชุมชน ในระดับอำเภอและระดับจังหวัด เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น และทราบแนวทางการปฏิบัติในการสื่อสารและการสร้างการมีส่วนร่วม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความหลากหลาย สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

3.2.2 การดำเนินการศึกษาวิจัยควรมีการศึกษาโดยการเปรียบเทียบรูปแบบการพัฒนาชุมชนที่มีความแตกต่างทางด้านพื้นที่ การดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความลึกซึ้งและเกิดการเปรียบเทียบข้อมูลระหว่างพื้นที่ที่ทำการศึกษา สามารถนำข้อดีของชุมชนที่มีการจัดการชุมชนที่มีประสิทธิภาพมาใช้เป็นข้อมูลเพื่อเป็นตัวอย่างของชุมชนในการประยุกต์ใช้กับการดำเนินการให้เกิดการพัฒนาที่ดีและมีประสิทธิภาพของชุมชนอื่นต่อไป

บรรณานุกรม

- กนกรัตน์ ยศไกร (2543) การสื่อสารเพื่อการพัฒนาชุมชน กรุงเทพมหานคร โปรแกรมวิชา
นิเทศศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
- กาญจนา แก้วเทพ (2548) ก้าวต่อไปของการสื่อสาร เพื่อการพัฒนาชุมชน กรุงเทพมหานคร
สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย (สกว.)
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย (2548) คู่มือการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น
เทคนิคการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น แนวทางการสนับสนุนการจัดทำแผนแม่บท
ชุมชนพึ่งตนเอง สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรุงเทพมหานคร ส่วนแผนพัฒนา
ท้องถิ่น สำนักพัฒนาและส่งเสริมการบริหารงานท้องถิ่น(นโยบายและแผน) กรม
ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น
- _____ . (2550) คู่มือการมีส่วนร่วมภาคประชาชน เกี่ยวกับหน้าที่สาธารณะขององค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่น (สามแยกชาวบ้าน) กรุงเทพมหานคร ส่วนแผนพัฒนาท้องถิ่น
สำนักพัฒนาและส่งเสริมการบริหารงานท้องถิ่น(นโยบายและแผน) กรมส่งเสริมการ
ปกครองท้องถิ่น
- เกศินี จุฑาวิจิตร (2540) การสื่อสารเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น นครปฐม เพชรเกษมการพิมพ์
- เทศบาลเมืองคูคต (2552) แผนพัฒนาสามปี (พ.ศ.2550-2552) เทศบาลเมืองคูคต ปทุมธานี
- _____ . (2553) แผนพัฒนาสามปี (พ.ศ.2554-2556) เทศบาลเมืองคูคต ปทุมธานี
- นพวรรณ ธีระพันธ์เจริญ (2549) “การศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนใน
การบริหารจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา” รายงานการ
วิจัย คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
- ปานทิพย์ ลิกชะไชย (2548) “กระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างกิจกรรมสร้างเสริม
สุขภาพของเด็ก” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชา
นิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2546) กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา
กรุงเทพมหานคร โครงการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.)
- ปาริชาติ สถาปิตานนท์และคณะ (2549) การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมและการพัฒนาชุมชน:
จากแนวคิดสู่ปฏิบัติการวิจัยในสังคมไทย กรุงเทพมหานคร สำนักงานกองทุน
สนับสนุนการวิจัย (สกว.)

- พัชนี เขยจรรยา , เมตตา วิวัฒนานุกูล และฉิรนนท์ อนวัชศิริวงศ์ (2541) *แนวคิดหลักนิเทศศาสตร์*
กรุงเทพมหานคร บริษัทสำนักพิมพ์ข้าวฟ่าง จำกัด
- มัลลิกา คณานุรักษ์ (2547) *จิตวิทยาการสื่อสารของมนุษย์* กรุงเทพมหานคร โอเดียนสโตร์
- ยุพดี ลีติกุลเจริญ (2537) *ทฤษฎีการสื่อสาร* กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยรามคำแหง
โรงพิมพ์ชวนพิมพ์
- รจิตลักษณ์ แสงอุไร (2548) *การสื่อสารของมนุษย์* กรุงเทพมหานคร โครงการตำราและเอกสาร
ทางวิชาการ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- วรรณภา บัวเที่ยง (2548) “กระบวนการสื่อสารเพื่อการจัดการชุมชนบ้านน้ำจ้ำ” วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัย
ธรรมาธิราช
- วาสนา จันทร์สว่าง และทัศนีย์ อินทรสุขศรี (2532) *การสื่อสารเพื่อชีวิต* กรุงเทพมหานคร
เจ้าพระยาการพิมพ์
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2532) *หลักการพัฒนาชุมชน: การพัฒนาชุมชนประยุกต์* กรุงเทพมหานคร
โอเดียนสโตร์
- _____ . (2540) *การพัฒนาชุมชนประยุกต์* ขอนแก่น ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะ
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- _____ . (2551) *การพัฒนาเมืองและชนบทประยุกต์* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์
โพธิ์เพชร
- ศุภรัศมี ลีติกุลเจริญ (2540) *ทฤษฎีการสื่อสาร* กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2523) *การพัฒนาชุมชน* กรุงเทพมหานคร ไทยวัฒนาพานิช
- สุเทพ เขาวลิต (2524) *หลักการพัฒนาชุมชน* กรุงเทพมหานคร โอเดียนสโตร์
- สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ (2549) *การสื่อสารเพื่อการพัฒนา พัฒนาการ แนวคิด สภาพการณ์ใน
สังคมไทย* กรุงเทพมหานคร ศูนย์สื่อและสิ่งพิมพ์แก้วเจ้าจอม
- สนธยา พลศรี (2545) *ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน* กรุงเทพมหานคร โอเดียนสโตร์
- _____ . (2550) *เครือข่ายการเรียนรู้ในงานพัฒนาชุมชน* กรุงเทพมหานคร โอเดียนสโตร์
- นฤทัย ปัญญาอุตรตระกูล (2548) “การสื่อสารเพื่อการพัฒนาเป็นหมู่บ้านอุตสาหกรรมชนบทของ
หมู่บ้านนาต้นจัน ตำบลบ้านตึก อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย” วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

- อรุณีประภา หอมเศรษฐี (2535) *การสื่อสารมวลชนเบื้องต้น* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- อดิน รพีพัฒน์ (2527) <http://th.wikipedia.org/wiki/การมีส่วนร่วมของประชาชน> ค้นคว้าเมื่อวันที่
18 พ.ย.52
- อริศรา ชูชาติ และคณะ(2538) *เทคนิคการศึกษาเพื่อพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม นครปฐม สถาบัน
พัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน*
- อุไรวรรณ ไทรชมภู (2548) “ศึกษาสภาพและความต้องการของประชาชน เพื่อพัฒนาคุณภาพ
ชีวิต: ศึกษากรณีพื้นที่บางกระเจ้า อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ” รายงาน
การวิจัย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
- กรรณิการ์ ชมดี (2524) <http://th.wikipedia.org/wiki/คั่นคืน> เมื่อวันที่ 30 มีนาคม 2552
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย [http://www.thailocaladmin.go.th/work/km
/knowledge/local%20plan/communityplan /communityplan.htm](http://www.thailocaladmin.go.th/work/km/knowledge/local%20plan/communityplan/communityplan.htm) ค้นคืนเมื่อวันที่
14 มิถุนายน 2553
- จารุพงศ์ พลเดช (2550) http://km.moi.go.th/images/stories/pdf/cdd_plan.pdf ค้นคืนเมื่อ
18 พฤศจิกายน 2552
- ทศพล กฤตพิสิฐ (2538) <http://th.wikipedia.org/wiki/การมีส่วนร่วมของประชาชน> ค้นคืนเมื่อ
วันที่ 18 พฤศจิกายน 2552
- ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2542) <http://th.wikipedia.org/wiki/การมีส่วนร่วมของประชาชน>
ค้นคืนเมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2552
- ปรมะ สตะเวทิน <http://image.bas007.multiplycontent.com> ค้นคืนเมื่อ 18 พฤศจิกายน 2552
- ลือชัย ศรีเงินยวง และ ผาสุก อเนกวาณิช (2526) (2540) [http://th.wikipedia.org/wiki/การ
มีส่วนร่วมของประชาชน](http://th.wikipedia.org/wiki/การมีส่วนร่วมของประชาชน) ค้นคืนเมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2552
- ศูนย์พัฒนาทรัพยากรการศึกษา(CARD)มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
[http://cyberclass.msu.ac.th/cyberclass/cyberclassuploads/libs/html/45147/
unit05_001.htm](http://cyberclass.msu.ac.th/cyberclass/cyberclassuploads/libs/html/45147/unit05_001.htm)) ค้นคืนเมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2552
- สวัสดิ์ ศรีอุไร www.ubonratchathani.go.th/stratigy_plan/community-plan1.doc ค้นคืนเมื่อ
20 มกราคม 2553
- เสนห์ จามริก (2540) <http://th.wikipedia.org/wiki/การมีส่วนร่วมของประชาชน> ค้นคืนเมื่อวันที่
18 พฤศจิกายน 2552

สายทิพย์ สุคติพันธ์ (2524) <http://www.bannongjik.com/cddforums/index.php?topic=230.0>

ค้นคืนเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2552

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

<http://region3.prd.go.th/problempoor/plan.html> ค้นคืนเมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม

2553

http://www.lcct.ac.th/office/home_el/book/page01.doc ค้นคืนเมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม 2553

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

บริบทชุมชนของเทศบาลเมืองคูคต

ชุมชนจามรร่วมใจสามัคคี

ชุมชนทอส.9, ชุมชนตราสินีวิลล์ 1

บริบทของเทศบาลเมืองคูคต ชุมชนจามรร่วมใจสามัคคี ชุมชนทอส.9 และชุมชนสราสินีวิลล์ 1

การศึกษาวิจัย เรื่อง กระบวนการสื่อสารและการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนในการจัดทำแผนชุมชน เทศบาลเมืองคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ในครั้งนี้ ประชากรที่ใช้ศึกษาใช้วิธีสุ่มเลือกอย่างง่าย จำนวน 3 ชุมชน จากชุมชนทั้งหมด 28 ชุมชน คือ 1) ชุมชนจามรร่วมใจสามัคคี 2) ชุมชนทอส.9 และ 3) ชุมชนสราสินีวิลล์ 1 เพื่อให้การศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีรายละเอียดครอบคลุมมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงได้นำเสนอบริบทของเทศบาลเมืองคูคต ชุมชนจามรร่วมใจสามัคคี ชุมชนทอส.9 และชุมชนสราสินีวิลล์ 1 ดังนี้

1. บริบทของเทศบาลเมืองคูคต

เทศบาลเมืองคูคต เป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นรูปแบบหนึ่ง ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลคูคต (เป็นบางส่วน) อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี เทศบาลเมืองคูคตเป็นเทศบาลซึ่งอยู่ในเขตปริมณฑล โดยอยู่ห่างจากอำเภอลำลูกกา ไปทางทิศเหนือ ประมาณ 16 กิโลเมตร อยู่ห่างจากจังหวัดปทุมธานี มาทางทิศใต้ ประมาณ 16 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมด 12.475 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียงดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ เทศบาลเมืองรังสิต อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี
ทิศใต้	ติดต่อกับ เขตดอนเมืองและเขตสายไหม กรุงเทพฯ
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ เทศบาลเมืองลำสามแก้ว ตำบลคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานีและเขตดอนเมือง กรุงเทพฯ

1.1 ลักษณะทางเศรษฐกิจ

1.1.1 การเกษตร ปัจจุบันพื้นที่ที่ใช้ในการเกษตรกรรมในเขตเทศบาลมีเหลือน้อยมาก เนื่องจากปัจจุบันมีผู้ลงทุนในด้านที่อยู่อาศัยได้ลงทุนในบริเวณเขตปริมณฑลเพิ่มมากขึ้น เพราะประชาชนมีความต้องการด้านที่อยู่อาศัยเพิ่ม ขึ้น ทำให้มีการขายที่ดินนำไปดำเนินธุรกิจประเภทที่อยู่อาศัยเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย ส่งผลให้พื้นที่การเกษตรลดลง

1.1.2 การเพาะปลูก ปัจจุบันในเขตเทศบาลเมืองคูคต แทบจะไม่มีพื้นที่ที่ใช้ในการเพาะปลูกเลย เนื่องจากเป็นที่รองรับการขยายตัวของประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร ทำให้มีการลงทุนในด้านที่อยู่อาศัยเพิ่มมากขึ้น ประกอบกับมีการขยายตัวทางการเศรษฐกิจ โดยมีการตั้งโรงงานอุตสาหกรรมเพิ่มมากขึ้น

1.1.3 การปลูกล้วย และ การประมง โดยทั่วไปจะเป็นลักษณะการเลี้ยงสัตว์ที่มีทั้งสัตว์ตามบ้านและฟาร์ม ได้แก่ ไก่เนื้อ เป็ด โค กระบือ สุกร ปลาน้ำจืด

1.1.4 ระบบชลประทาน ในเขตเทศบาลไม่มีระบบชลประทาน เพื่อเกื้อหนุนการประกอบอาชีพเกษตรกรรมแต่อย่างใด

1.1.5 การอุตสาหกรรม ปัจจุบันในเขตเทศบาลได้มีการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจมีการดำเนินการด้านอุตสาหกรรมซึ่งมีทั้งโรงงานอุตสาหกรรมขนาดเล็กจำนวน 12 โรงงานขนาดกลางจำนวน 30 โรงงานและขนาดใหญ่ จำนวน 55 โรงงาน

1.1.6 การพาณิชย์ ในเขตเทศบาล บริเวณในเขตย่านชุมชนจะเป็นอาคารพาณิชย์ มีห้างสรรพสินค้าใหญ่ จำนวน 3 ห้าง คือ ห้างสรรพสินค้าคาร์ฟู โลตัสและศูนย์การค้าเซียร์รังสิต มีตลาดขายส่งสินค้า ซึ่งเป็นของเอกชน ได้แก่ ตลาดสี่มุมเมือง นอกจากนั้นยังมีร้านค้าส่ง ร้านค้าปลีกต่าง ๆ มากมาย

1.2 ลักษณะทางสังคม

เทศบาลเมืองคูคต มีนโยบายที่พัฒนาท้องถิ่นให้มีความเจริญอย่างยั่งยืน การดำเนินงานตามนโยบายที่ถือเป็นหน้าที่สำคัญที่สุดของเทศบาลเมืองคูคต คือ การพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญก้าวหน้าในทุก ๆ ด้าน เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหา สามารถพึ่งพาตนเองได้ เทศบาลเมืองคูคต จึงได้จัดตั้งชุมชนย่อย เพื่อพัฒนาเทศบาล จำนวน 28 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนเดชเจริญ ชุมชนศิษย์โรจน์ ชุมชนชาวฟ้า ชุมชนชอยพระสิทธิ์ ชุมชนร่มโพธิ์ทองพัฒนา ชุมชนจามรร่วมใจสามัคคี ชุมชนชอยวิเชียร ชุมชนสรานีวิลด์ 1 ชุมชน สรานีวิลด์ 2 ชุมชนจามร – เดชเจริญ ชุมชนวังทองธานี ชุมชนรณชัย ชุมชนพร้อมศรีสามัคคี ชุมชนฟ้าครามนคร ชุมชน ทอส.9 ชุมชนร่มเย็น ชุมชนชอยวัดประยูรธรรมาราม ชุมชนสิทธิพยากรณ์ ชุมชนจามร – ลาดสนุ่น ชุมชนชอยเย็นฉ่ำ ชุมชนชอย 39 ชุมชนสมบุญพัฒนา ชุมชนสวนส้มพัฒนา ชุมชนเดชอนันต์รวมใจ ชุมชนหมู่บ้านสีวลี (สี่มุมเมือง) ชุมชนเลียบบคลองสอง ชุมชนเสมาฟ้าคราม 25 และชุมชนกรมทหารต่อสู้อากาศยาน

ชุมชนแต่ละชุมชนจะดำเนินการคัดเลือกคณะกรรมการชุมชนจำนวน 9 คน ตามหลักของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพื่อทำหน้าที่ประสานงานระหว่างหน่วยงานของเทศบาลและเป็นตัวแทนของประชาชนในชุมชนซึ่งจะทำให้เทศบาลได้รับทราบถึงปัญหาความต้องการที่เกิดขึ้นในชุมชนได้เป็นอย่างดีและสามารถแก้ไขปัญหา ตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของประชาชนได้อย่างทั่วถึง

1.3 การคมนาคม

ถนนในเขตเทศบาล มีถนนและซอยต่าง ๆ 80 สาย รวมระยะทาง ประมาณ 100 กิโลเมตร เส้นทางคมนาคมในการติดต่อกับจังหวัดและอำเภอใกล้เคียง สามารถใช้เส้นทางในการคมนาคม ได้แก่ ทางบก มีถนนเชื่อมติดต่อกันระหว่างอำเภอต่าง ๆ ภายในจังหวัดเดียวกัน และจังหวัดใกล้เคียงถนนสายสำคัญ ดังนี้

- 1) ถนนพหลโยธิน เป็นถนนที่ใช้เป็นเส้นทางไปสู่ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- 2) ถนนพหลโยธิน-ลำลูกกา เป็นถนนที่เชื่อมกับถนนพหลโยธิน และใช้เป็นเส้นทางไปยังถนนวงแหวนรอบนอกบริเวณ อำเภอลำลูกกา เพื่อเดินทางไปจังหวัดทางชายฝั่งตะวันออก เช่น ฉะเชิงเทรา ชลบุรี
- 3) ถนนวิภาวดีรังสิต เป็นถนนจากเขตดอนเมืองมาเชื่อมกับถนนพหลโยธิน เพื่อเดินทางไปสู่ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- 4) ถนนเลียบคลองซอยสอง เป็นถนนเชื่อมระหว่าง เขตเทศบาลเมืองคูคต กับเทศบาลเมืองลำสามแก้ว
- 5) ถนนเชื่อมซอยชินสินธุ์(39) เป็นถนนไปเชื่อมต่อกับถนนพหลโยธินเขต กรุงเทพมหานคร

สำหรับถนนภายในเขตเทศบาลมีสภาพค่อนข้างดี ส่วนใหญ่จะเป็นถนนคอนกรีตเสริมเหล็กเกือบทุกสาย

ในด้านการจัดการชุมชน เทศบาลเมืองคูคตได้ดำเนินการจัดการประชุม เพื่อสร้างความเข้าใจให้แก่คณะกรรมการชุมชนจากชุมชน เพื่อกระตุ้นให้ชุมชนได้ร่วมกันเสนอความคิด ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ พร้อมทั้งเสนอปัญหาชุมชนของตนเอง เพื่อวิเคราะห์ประวัติศาสตร์ชุมชน สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของสังคมทั้งภายในและภายนอกชุมชนที่มีผลกระทบต่อครอบครัว ชุมชนและท้องถิ่น ทิศทางการสร้างการมีส่วนร่วม เป้าหมายของการ

พัฒนาชุมชนเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนมีวิธีการอย่างไร รวมทั้งเสนอปัญหา โดยร่วมกันแสดงความคิดเห็นร่วมกันเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา เพื่อประสานความร่วมมือในส่วนที่รับผิดชอบต่อไป (อ้างอิงจาก แผนพัฒนาเทศบาลสามปี พ.ศ.2553-2555)

2. บริบทของชุมชนจามรร่วมใจสามัคคี

2.1 สภาพทั่วไปของชุมชน

ชุมชนจามรร่วมใจสามัคคี ตั้งอยู่ที่ตำบลคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี มีพื้นที่ทั้งหมด 107,401 ตารางกิโลเมตร

2.2 อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ ติดต่อกับ สนามกีฬาภูประเทมีย์ โดยมีถนนลำลูกกาเป็นแนวกันเขตแดน

ทิศใต้ ติดต่อกับ ชุมชนเดชเจริญ

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ชุมชนจามรเดชเจริญและชุมชนเดชอนันต์รวมใจ

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ เขตสายไหม กรุงเทพมหานคร

2.3 การคมนาคมขนส่ง

การคมนาคมมีเส้นทางหลัก 2 สาย คือ ถนนลำลูกกาและถนนพหลโยธิน

2.4 ประวัติความเป็นมา ข้อมูลประชากรและวัฒนธรรมของชุมชน

ชุมชนจามรร่วมใจสามัคคี อยู่ในพื้นที่หมู่ 10 และหมู่ที่ 7 บางส่วนของตำบลคูคต มีประชากร 978 คน แบ่งเป็นชาย 404 คน หญิง 574 คน จำนวนครัวเรือน 240 ครัวเรือน ประธานชุมชนชื่อ นายละมัย ชะเอมทิพย์ ชุมชนจามรร่วมใจสามัคคีเดิมมีชื่อว่า ชื่นสินธุ์ 2 พื้นที่เดิมมีบ้านเรือนตั้งอยู่เพียง 4-5 หลังคาเรือน โดยเจ้าของที่ดินได้มีการจัดสรรที่ดินแบ่งขายเพื่อเป็นที่อยู่อาศัย และได้เปลี่ยนชื่อจากชอยชื่นสินธุ์ มาเป็นชอยจามร โดยมีผู้นำหมู่บ้านประมาณ 4-5 คน การพัฒนาหมู่บ้านจึงต้องมีการเรียไร และออกเงินทุนกันเอง ในสมัยก่อนมีความร่วมมือและความสามัคคีกันมาก โดยมีประธานหมู่บ้านเป็นผู้นำในการพัฒนาหมู่บ้าน ต่อมาเมื่อมีการปกครองเป็นแบบสุขาภิบาลและเทศบาลตามลำดับ ผู้นำชุมชนจึงเปลี่ยนจากประธานหมู่บ้าน มาเป็นประธานคณะกรรมการชุมชน และมีชื่อเรียกชุมชนว่า ชุมชนจามรร่วมใจสามัคคีมาจนถึงปัจจุบัน

3.บริบทของชุมชนทอส.9

3.1 สภาพทั่วไปของชุมชน

ชุมชน ทอส.9 ตั้งอยู่หมู่ที่ 10 ตำบลคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี มีพื้นที่ทั้งหมด 62,145 ตารางเมตร ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของอำเภอลำลูกกา ห่างจากอำเภอลำลูกกาประมาณ 15 กม. มีทั้งหมด 37 ซอย โดยมีนาวาอากาศตรี ก้องเกียรติ ภิรมย์กิจ เป็นประธานชุมชน

3.2 อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดกับชุมชนเดชเจริญ
ทิศใต้	ติดกับ กม.27 ถึงหมู่บ้านช่อแก้ว
ทิศตะวันออก	ติดถนนลำลูกกา
ทิศตะวันตก	ติดกับ กม.27 ถนนพหลโยธิน

3.3 ประวัติความเป็นมา ข้อมูลประชากรและวัฒนธรรมของชุมชน

ลักษณะชุมชนโดยภาพรวม ชุมชนทอส.9 เป็นชุมชนซึ่งกองทัพอากาศได้จัดสรรที่ดินให้ข้าราชการกองทัพอากาศ รุ่นที่ 9 เมื่อปี พ.ศ.2522 โดยใช้ชื่อว่า ทอส. 9 และต่อมาได้โอน ขึ้นตรงต่อเทศบาลเมืองคูคต ลักษณะของชุมชนเป็นชุมชนเมือง โดยก่อตั้งมาเป็นระยะเวลา 31 ปี

3.4 ข้อมูลด้านประชากร สังคมและวัฒนธรรม

ชุมชนทอส.9 มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 555 คน 181 ครัวเรือน แบ่งเป็น ประชากรชาย 256 คน หญิง 299 คน ประชากรส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาภาคบังคับจนถึงระดับปริญญาตรี ประกอบอาชีพรับราชการ นับถือศาสนาพุทธ ไม่มีศิลปวัฒนธรรมประจำท้องถิ่น ลักษณะเด่น มีการรวมกลุ่มองค์กร เพื่อร่วมกันการจัดกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ การสนับสนุนให้สมาชิกในชุมชนร่วมกันรักษาความสะอาดชุมชน ด้วยการจัดตั้งธนาคารขยะรีไซเคิล การแปลงขยะให้เป็นเงิน ด้วยการจัดทำผลิตภัณฑ์จากวัสดุเหลือใช้ การจัดทำปุ๋ยน้ำชีวภาพ และปุ๋ยหมักจากบ่อขี้คองกริต กลุ่มผู้สูงอายุ มีการจัดกิจกรรมเต้นแอโรบิค สัปดาห์ละ 3 ครั้ง การจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านทำขนมไทย ซึ่งได้มาตรฐานอาหารOTOP สามดาว กลุ่มเยาวชนจัดการแข่งขันกีฬาเยาวชนและกีฬาชุมชน กลุ่มอสม./อพปร./สายตรวจชุมชน เพื่อให้ความรู้ด้านสาธารณสุข สิ่งแวดล้อม ตรวจตราสอดส่องช่วยเหลือประชาชนในชุมชน กองทุนเงินล้าน เพื่อเสริมสร้างอาชีพและสร้างรายได้ให้แก่

สมาชิกในชุมชน กลุ่มชมรมฅมาปณกัจชุมชน ซึ่งให้บริการสวัสดิการแก่สมาชิกเมื่อถึงแก่กรรม และกลุ่มทูปี้ นัมเบอร์วัน เพื่อเป็นพลังต่อต้านยาเสพติด

4. บริบทของชุมชนสราสินีวิลล์ 1

4.1 สภาพทั่วไปของชุมชน

ชุมชนสราสินีวิลล์ 1 ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 ตำบลคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี

4.2 ประวัติความเป็นมา ข้อมูลประชากรและวัฒนธรรมของชุมชน

ลักษณะชุมชนโดยภาพรวม ชุมชนสราสินีวิลล์ 1 เป็นชุมชนหมู่บ้านจัดสรรที่อยู่อาศัยแบบทาวน์เฮ้าส์ และคอนโดมิเนียมและอพาร์ทเมนต์ ประชาชนส่วนใหญ่อพยพย้ายถิ่นฐานมาจากที่อื่น เดิมเป็นพื้นที่ทำนา ประมาณปี พ.ศ. 2520 ได้แบ่งที่ดินจัดสรรขาย ประมาณปี พ.ศ. 2531 ได้ปลูกสร้างบ้านทาวน์เฮ้าส์ และสร้างอาคารชุด(คอนโดมิเนียม) และได้จัดตั้งเป็นชุมชนสราสินีวิลล์ 1 เมื่อปี พ.ศ. 2532 ปัจจุบันใช้สถานที่ลานเอนกประสงค์ เป็นสถานที่ในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน ได้แก่ การประชุมคณะกรรมการชุมชน การฝึกอบรมกีฬาให้แก่เยาวชน การฝึกอาชีพให้แก่กลุ่มแม่บ้านและสมาชิกในชุมชน ฯลฯ

4.3 อาณาเขตติดต่อ

ทิศใต้ ติดต่อกับ ชุมชนชอย 39

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ชุมชนสราสินีวิลล์ 2

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ชอย กม.27

4.4 ข้อมูลด้านประชากร สังคมและวัฒนธรรม

ชุมชนสราสินีวิลล์ 1 มีจำนวนประชากร 812 คน ชาย 308 คน หญิง 504 คน ประชากรโดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับราชการและทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม

สมาชิกในชุมชนมีความสัมพันธ์กันเป็นอย่างดี มีความสนิทสนมกันเหมือนญาติพี่น้อง มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน แม้ว่าสมาชิกของชุมชนบางส่วนจะไม่ใช่สมาชิกที่อยู่อาศัยดั้งเดิม

ภาคผนวก ข

แบบสัมภาษณ์ผู้นำและสมาชิกชุมชน

แบบสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนเขตเทศบาลเมืองคูคต
เพื่อทำรายงานการวิจัย

เรื่อง กระบวนการสื่อสารและการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชน ในการจัดทำแผนชุมชน
เทศบาลเมืองคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี

เก็บข้อมูลเมื่อวันที่..... เวลา.....

ชื่อ-นามสกุล ผู้ให้ข้อมูล..... อายุ.....ปี

ตำแหน่ง.....ชุมชน.....

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์นี้ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต เพื่อศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม การโน้มน้าวใจ ตลอดจนปัญหาและอุปสรรค การสื่อสารในการทำแผนชุมชนของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต โดยแบบสัมภาษณ์ประกอบด้วย 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 สภาพของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต

ส่วนที่ 2 กระบวนการสื่อสารในการจัดทำแผนชุมชนของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต

ส่วนที่ 3 การมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนในการจัดทำแผนชุมชนของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต

ส่วนที่ 4 ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาด้านการสื่อสาร ในการจัดทำแผนชุมชนของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต

ส่วนที่ 1 สภาพของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต

1.1 สภาพชุมชนในด้านต่างๆ

.....
.....
.....
.....

1.2 สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน

.....
.....
.....

1.3 สาเหตุและแนวทางการแก้ไขปัญหาของชุมชน

.....

.....

.....

.....

.....

1.4 นโยบายชุมชน/แผนชุมชน

.....

.....

.....

.....

.....

ส่วนที่ 2 กระบวนการสื่อสารในการจัดทำแผนชุมชนของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต

2.1 วิธีการสื่อสารเพื่อการสร้างการมีส่วนร่วมในการริเริ่มจัดทำแผน

- ท่านมีความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำแผนชุมชนมากน้อยเพียงใด อย่างไรบ้าง
- ใครทำหน้าที่ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและที่มาในการจัดทำแผนชุมชน ให้

สมาชิกในชุมชนทราบ

- ท่านมีบทบาทในการให้ความรู้กับสมาชิกเกี่ยวกับการจัดทำแผนชุมชน

อย่างไร

- ท่านมีวิธีการสื่อสารอย่างไร เพื่อให้สมาชิกในชุมชน เล็งเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาและมาร่วมกันจัดทำแผนชุมชน

- ท่านคิดว่าวิธีการสื่อสารในรูปแบบใด ที่จะกระตุ้นให้สมาชิกในชุมชนเข้ามา ร่วมกันจัดทำแผนชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและตรงตามเป้าหมายของชุมชนอย่างแท้จริง

- สื่อหรือช่องทางที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกมาร่วมกันจัดทำแผน

ชุมชนคือสื่อใด

- ท่านคิดว่าการสื่อสารมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเข้าใจแก่สมาชิกในชุมชนมากน้อยเพียงใด

2.2 วิธีการสื่อสารเพื่อการสร้างการมีส่วนร่วมในการวางแผน

- ใครทำหน้าที่เป็นผู้นำในการจัดทำแผนชุมชน และมีวิธีการสื่อสารกับสมาชิกในชุมชนอย่างไร เพื่อให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชนจัดทำแผนชุมชน
- ใครเป็นผู้มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชนบ้าง
- ชุมชนของท่านเปิดโอกาสให้สมาชิกได้มีส่วนร่วมและแสดงความคิดเห็นในการจัดทำแผนชุมชนหรือไม่และเป็นไปในลักษณะใด
- ในการเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการหรือการจัดทำแผนชุมชน ผู้นำชุมชนมีบทบาทอย่างไรที่ทำให้สมาชิกได้แสดงความคิดเห็นได้อย่างทั่วถึง
- การประชุมเพื่อปรึกษาหารือและระดมความคิดเห็นในการจัดทำแผนชุมชนมีประมาณกี่ครั้งต่อเดือน
- ชุมชนของท่านมีการเข้าร่วมทำกิจกรรมกับชุมชนอื่นๆ เพื่อสร้างแนวทางการจัดทำแผนชุมชนหรือไม่ อย่างไร
- เทศบาลเมืองคูคต เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชนหรือไม่ อย่างไรและในด้านใด
- เทศบาลเมืองคูคตมีวิธีการอย่างไร เพื่อกระตุ้นให้สมาชิกในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชนอย่างทั่วถึง
- ท่านมีความพึงพอใจและยอมรับในคำแนะนำจากเทศบาลเมืองคูคต มากน้อย อย่างไร
- ท่านคิดว่าเทศบาลเมืองคูคตควรมีวิธีการสื่อสารอย่างไร เพื่อส่งเสริมให้การจัดทำแผนชุมชนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 วิธีการสื่อสารเพื่อการสร้างการมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามแผน

- ท่านมีวิธีการสื่อสารกับสมาชิกในชุมชนอย่างไร เพื่อให้สมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและดำเนินกิจกรรมตามโครงการในแผนชุมชน
- สื่อที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์เพื่อให้สมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมตามโครงการในแผนชุมชนคือสื่อใดบ้าง
- สมาชิกในชุมชนของท่านให้ความสนใจและมาช่วยในการดำเนินกิจกรรมตามแผนชุมชนอย่างไรบ้าง

2.4 วิธีการสื่อสารเพื่อการสร้างการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

- ท่านมีการทำแบบสอบถามเพื่อให้สมาชิกได้ร่วมแสดงความคิดเห็นหลังจากที่มีการจัดทำแผนชุมชนหรือไม่

- สมาชิกในชุมชนให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามการประเมินผล
ในการจัดทำแผนชุมชนหรือไม่

- สมาชิกในชุมชนให้ข้อเสนอในการจัดทำแผนชุมชนอย่างไรบ้าง

2.5 วิธีการสื่อสารเพื่อการสร้างการมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากการ ดำเนินงานตามแผน

ส่วนที่ 3 การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชน ชุมชนเขตเทศบาลเมืองคูคต

3.1 ท่านมีส่วนร่วมอย่างไรในการจัดทำแผนชุมชน

3.2 ท่านเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผน
ชุมชนอย่างไรบ้าง

3.3 ท่านคิดว่าการเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนได้แสดงความคิดเห็น
ทำให้การจัดทำแผนชุมชนได้ประโยชน์อย่างไร

ส่วนที่ 4 ปัญหา/อุปสรรคในการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนและ ดำเนินการตามแผน

4.1 ปัญหาที่องค์กร และเทศบาล

4.2 ปัญหาที่ประเด็นเนื้อหา

4.3 ปัญหาที่ช่องทางการสื่อสาร

- การใช้สื่อต่างๆ เพื่อการสร้างการมีส่วนร่วมของท่าน มีอุปสรรคในการ
ถ่ายทอดข้อมูลเกี่ยวกับการจัดทำแผนชุมชนไปสู่สมาชิกในชุมชนหรือไม่ อย่างไร และมีวิธีการ
อย่างไรเพื่อแก้ปัญหา

4.4 ปัญหาที่สมาชิกในชุมชน

- ปัญหา ความขัดแย้งและอุปสรรคในเสนอความคิดเห็นระหว่างสมาชิกใน
ชุมชนในการจัดทำแผนชุมชนมีหรือไม่ อย่างไร

- เมื่อประสบปัญหา สมาชิกในชุมชนมีวิธีการสื่อสารกันอย่างไร เพื่อเป็น
แนวทางการนำไปสู่การยอมรับในความคิดเห็นร่วมกัน

- ท่านในฐานะผู้นำชุมชนได้เปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนได้ร่วมแสดง
ความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหาด้านการจัดทำแผนและพัฒนาชุมชนอย่างไร

4.5 ปัญหาที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ

4.6 แนวทางการแก้ไขปัญหา

แบบสัมภาษณ์สมาชิกชุมชนเขตเทศบาลเมืองคูคต

เพื่อทำรายงานการวิจัย

เรื่อง กระบวนการสื่อสารและการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชน ในการจัดทำแผนชุมชน
เทศบาลเมืองคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี

เก็บข้อมูลเมื่อวันที่..... เวลา.....

ชื่อ-นามสกุล ผู้ให้ข้อมูล..... อายุ.....ปี

ตำแหน่ง..... ชุมชน.....

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์นี้ใช้ในการสัมภาษณ์สมาชิกชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต เพื่อศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม การโน้มน้าวใจ ตลอดจนปัญหาและอุปสรรค การสื่อสารในการทำแผนชุมชนของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต โดยแบบสัมภาษณ์ประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 กระบวนการสื่อสารในการจัดทำแผนชุมชนของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต

ส่วนที่ 2 การมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนในการจัดทำแผนชุมชนของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต

ส่วนที่ 3 ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาด้านการสื่อสาร ในการจัดทำแผนชุมชนของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต

ส่วนที่ 1 กระบวนการสื่อสารในการจัดทำแผนชุมชนของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต

1.1 วิธีการสื่อสารเพื่อการสร้างการมีส่วนร่วมในการริเริ่มจัดทำแผน

- ใครทำหน้าที่ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและที่มาในการจัดทำแผนชุมชน ให้สมาชิกในชุมชนทราบ

- ผู้นำชุมชนมีบทบาทในการให้ความรู้กับสมาชิกเกี่ยวกับการจัดทำแผนชุมชนอย่างไร

- ผู้นำชุมชนมีวิธีการสื่อสารอย่างไร เพื่อให้สมาชิกในชุมชน เล็งเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาและมาร่วมกันจัดทำแผนชุมชน

- การสื่อสารของผู้นำทำให้ท่านมีความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำแผนชุมชนมากน้อยอย่างไรบ้าง

- ท่านคิดว่าวิธีการสื่อสารในรูปแบบใด ที่จะทำให้ให้สมาชิกในชุมชนเข้ามา ร่วมกันจัดทำแผนชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและตรงตามเป้าหมายของชุมชนอย่างแท้จริง

- สื่อหรือช่องทางที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกมาร่วมกันจัดทำแผนชุมชนคือสื่อใด
- ท่านคิดว่าการสื่อสารมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเข้าใจแก่สมาชิกในชุมชนมากน้อยเพียงใด

1.2 วิธีการสื่อสารเพื่อการสร้างการมีส่วนร่วมในการวางแผน

- ใครทำหน้าที่เป็นผู้นำในการจัดทำแผนชุมชน และมีวิธีการสื่อสารกับสมาชิกในชุมชนอย่างไร เพื่อให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชนจัดทำแผนชุมชน
- ใครเป็นผู้มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชนบ้าง
- ชุมชนของท่านเปิดโอกาสให้สมาชิกได้มีส่วนร่วมและแสดงความคิดเห็นในการจัดทำแผนชุมชนหรือไม่และเป็นไปในลักษณะใด
- ในการเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการหรือการจัดทำแผนชุมชน ผู้นำชุมชนมีบทบาทอย่างไรที่ทำให้สมาชิกได้แสดงความคิดเห็นได้อย่างทั่วถึง
- การประชุมเพื่อปรึกษาหารือและระดมความคิดเห็นในการจัดทำแผนชุมชน มีประมาณกี่ครั้งต่อเดือน
- ชุมชนของท่านมีการเข้าร่วมทำกิจกรรมกับชุมชนอื่นๆ เพื่อสร้างแนวทางการจัดทำแผนชุมชนหรือไม่ อย่างไร
- เทศบาลเมืองคูคต เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชนหรือไม่ อย่างไรและในด้านใด
- เทศบาลเมืองคูคตมีวิธีการอย่างไร เพื่อกระตุ้นให้สมาชิกในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชนอย่างทั่วถึง
- ท่านมีความพึงพอใจและยอมรับในคำแนะนำจากเทศบาลเมืองคูคตมากน้อยอย่างไร
- ท่านคิดว่าเทศบาลเมืองคูคตควรมีวิธีการสื่อสารอย่างไร เพื่อส่งเสริมให้การจัดทำแผนชุมชนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 วิธีการสื่อสารเพื่อการสร้างการมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามแผน

- ผู้นำชุมชนมีวิธีการสื่อสารกับสมาชิกในชุมชนอย่างไร เพื่อให้สมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและการดำเนินกิจกรรมตามโครงการในแผนชุมชน
- สื่อที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์เพื่อให้สมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมตามโครงการในแผนชุมชนคือสื่อใดบ้าง

- ท่านให้ความสนใจและมาร่วมในการดำเนินกิจกรรมตามแผนชุมชนอย่างไรบ้าง

1.4 วิธีการสื่อสารเพื่อการสร้างการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

1.5 วิธีการสื่อสารเพื่อการสร้างการมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากการดำเนินงานตามแผน

ส่วนที่ 2 การมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนในการจัดทำแผนชุมชนของชุมชนในเขตเทศบาล

เมืองคูคต

2.1 ท่านมีส่วนร่วมอย่างไรในการจัดทำแผนชุมชน

2.2 คณะกรรมการชุมชนเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชนอย่างไรบ้าง

2.3 ท่านคิดว่าการเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนได้แสดงความคิดเห็น ทำให้การจัดทำแผนชุมชนได้ประโยชน์อย่างไร

ส่วนที่ 3 ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาด้านการสื่อสาร ในการจัดทำแผนชุมชนของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต

4.1 ปัญหาที่องค์กร และเทศบาล

4.2 ปัญหาที่ประเด็นเนื้อหา

4.3 ปัญหาที่ช่องทางการสื่อสาร

- การใช้สื่อต่างๆ เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชนมีอุปสรรคหรือไม่ อย่างไร และมีวิธีการอย่างไรเพื่อแก้ปัญหา

4.4 ปัญหาที่สมาชิกในชุมชน

- ปัญหาความขัดแย้งและอุปสรรคในเสนอความคิดเห็นระหว่างสมาชิกในชุมชนในการจัดทำแผนชุมชนมีหรือไม่ อย่างไร

- เมื่อประสบปัญหา สมาชิกในชุมชนมีวิธีการสื่อสารกันอย่างไร เพื่อเป็นแนวทางการนำไปสู่การยอมรับในความคิดเห็นร่วมกัน

- ผู้นำชุมชนเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนได้ร่วมแสดงความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหาด้านการจัดทำแผนชุมชนหรือไม่ อย่างไร

4.5 ปัญหาที่เกี่ยวข้องอื่นๆ

4.6 แนวทางการแก้ไขปัญหา

รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

1. นายเสนาะ	เกรียงเกร็ด	ประธานคณะกรรมการชุมชนสราสินีวิลล์ 1
2. นายปรีชา	สิทธิกร	คณะกรรมการชุมชนสราสินีวิลล์ 1
3. นางลำดวน	ทรัพย์ประเสริฐ	คณะกรรมการชุมชนสราสินีวิลล์ 1
4. นางจันทิมา	ปานจันทร์	สมาชิกชุมชนสราสินีวิลล์ 1
5. นางสาวศรีกันยา	ทรัพย์ประเสริฐ	สมาชิกชุมชนสราสินีวิลล์ 1
6. นางสุรพร	รักขาว	สมาชิกชุมชนสราสินีวิลล์ 1
7. นาวาอากาศตรีกิ่งเกียรติ	ภิรมย์กิจ	ประธานคณะกรรมการชุมชนทอส.9
8. นางผล	ภิรมย์กิจ	คณะกรรมการชุมชนทอส.9
9. นายสันติภาพ	เจริญศิลป์	คณะกรรมการชุมชนทอส.9
10. นางอรพินธ์	รักวรกิจ	คณะกรรมการชุมชนทอส.9
11. นางวันเพ็ญ	ยาคำ	สมาชิกชุมชนทอส.9
12. นางวิไล	โชติจิตติเศรษฐ์	สมาชิกชุมชนทอส.9
13. นาวาอากาศโทวิชัย	ชาลีพรหม	สมาชิกชุมชนทอส.9
14. นางสาวอิง	ชาลีพรหม	สมาชิกชุมชนทอส.9
15. นายละมัย	ชะเอมทิพย์	ประธานชุมชนจามรร่วมใจสามัคคี
16. นายนเรศ	คุชิตา	อดีตประธานชุมชนจามรร่วมใจสามัคคี
17. นายธงชัย	สังข์สีราช	คณะกรรมการชุมชนจามรร่วมใจสามัคคี
18. นายสำราญ	บุริธรรม	สมาชิกชุมชนจามรร่วมใจสามัคคี
19. นางสาวลี	ปกสนิท	สมาชิกชุมชนจามรร่วมใจสามัคคี
20. นาวาอากาศเอกสมศักดิ์	ถิ่อมั่น	สมาชิกชุมชนจามรร่วมใจสามัคคี
21. นายธนะวัฒน์	สังข์สีราช	สมาชิกชุมชนจามรร่วมใจสามัคคี
22. นายชินนทร์	บุญยงค์ประเสริฐ	สมาชิกชุมชนจามรร่วมใจสามัคคี
23. เรืออากาศตรีเกรียงศักดิ์	จันทร์สุวรรณ	สมาชิกสภาเทศบาลเมืองคูคต
24. นายอุไร	ชะเอมเทศ	สมาชิกสภาเทศบาลเมืองคูคต
25. นางสาวรัตนภรณ์	โพธิ์สังข์	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน
26. นายนุชิต	สังข์ใจ	นักพัฒนาชุมชน
27. นางสาวกัลยรัตน์ศิริ	บำเพ็ญธรรม	นักพัฒนาชุมชน

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวจิตติมา คำฉายทอง
วัน เดือน ปีเกิด	23 มีนาคม 2523
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
ประวัติการศึกษา	ประถมศึกษา โรงเรียนไผ่ทอุดมศึกษา มัธยมศึกษา โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย นนทบุรี ปริญญาตรี ศศ.บ.(นิเทศศาสตร์ สาขาวารสารศาสตร์) มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
สถานที่ทำงาน	เทศบาลเมืองคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี
ตำแหน่ง	นักวิชาการประชาสัมพันธ์ ระดับ 5